دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

کوردستان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بڵاوی دەکاتەوە

پیرۆزبایی «مستەفا هیجری» بەبۆنەی ساڵڕۆژی ڕۆژنامەگەریی کوردییەوە

پیرۆز بێت ساڵڕۆژی ڕۆژنامەگەریی کوردی لە سەرجەم ڕۆژنامەنووسانی دەروەستی کورد.
بەهیوای ئەو ڕۆژەی کە ڕۆژنامەنووسانی کورد وەکوو هەموو ڕۆژنامەوانی دنیای پێشکەوتوو،
ئازاد بن لە گەیاندنی ڕاستییەکان بە کۆمەڵانی خەڵک و هەموو بەربەستەکان لەسەر ڕێگای
پەرەپێدانی ئەو ئەرکە گرینگەیان نەمێنێت.
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لێپرسراوی گشتی
مستەفا هیجری
٣ی بانەمەڕی ١٣٩٩ی هەتاوی

ژمارە ٧٧٣، دووشەممە ١٥ی بانەمەڕی ١٣٩٩ی هەتاوی، ٤ی مەی ٢٠٢٠

www.kurdistanmedia.com

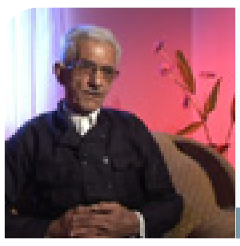
دیداری دیرۆک ٤

عەبدولڕەحمان قاسملوو، میراتێکی نەناسراو؟ ٦

ڕاهێنەری، فێرگەیەک بۆ فێربوون ٨

ئەمریکا بەڕووونی بە تاران دەڵێت: سنووری خۆی بزانێ! ١٠

داپۆشینی قەیران بە قەیران

لە حاڵێکدا کە قەیرانی کۆرۆنا بەسەر هەموو جیهاندا باڵی کێشاوە، خەڵکانی ئێران بە هەموو چین و توێژەکانیانەوە دۆخێکی دژوارتر تێدەپەڕێنن، بێ مودیریەتی و بێ کفایەتی بەرپرسانی ڕێژیمی ئێران کە بووە هۆی بڵاوبوونەوەی زیاتری ڤایرۆسی کۆرۆنا لە ئێراندا بەچەشنێکە کە ژیانی خەڵک چەند قات زیاتر لە پێشوو لە گێژەنەی خۆی دەرچووە.

لەم ڕۆژانەدا کرێکاران دۆخێکی دڵتەزێن تێدەپەڕێنن ، بارودۆخێکی زۆر دژوار بەسەر کار و ژیانی کرێکاران و توێژی هەژاری کۆمەڵگادا سەپاوە. بارودۆخی بنەماڵە کرێکارییەکان بە لەبەرچاوگرتنی بەرزبوونەوەی چەند بەرابەری نرخەکان و دابەزینی توانایی کڕینی کرێکاران زۆر جێگای نیگەرانییە ئەمەش لە کاتێکدایە کە بەرپرسانی ڕێژیم کە دەستیان بەسەر هەموو سەرچاوە و سامانی ئەو خەڵکەدا گرتووە تەنیا وادە و بەڵێنی درۆ بە خەڵک دەدەن.

بابەتێک کە لەم دواییانەدا نیگەرانیەکی زۆری لای خەڵکانی کەمداهات دروست کردووە، دەرکردن و کەم کردنەوەی کرێکارانی شیرکەت و کارگەکانن، زۆرێک لە کرێکاران بە تایبەت کرێکارانی موچەخۆری ڕۆژانە لە ماوەی ڕۆژانی ڕابردوودا لە سەر کارەکانیان دەرکراون، بێ ئەوەی کە لەلایەن ڕێژیمەوە ئاوڕێکیان لێبدرێتەوە.

نەبوونی یاسایەکی تۆکمە بۆ پشتیوانی لە کرێکاران، قەیرانەکانی نەبوونی کار، نەبوونی ئەمنیەتی پیشەیی و نەبوونی ئێمکاناتی تەندروستی بۆ پێشگیری لە تووشبوون بەم نەخۆشییە، نیگەرانییەکی زۆری لە هەمبەر دۆخی کرێکاران پێکهێناوە.

لە حاڵێکدا ئەم قەیرانە، کاریگەریی لەسەر ئابووریی زیاتر لە ١٩٠ وڵاتی جیهان داناوە، بەڵام زۆرێک لە وڵاتان بە بەڕێوەبەرییەکی دروست و ڕێکاری باش وەکوو مەعافیەتیماڵیاتی و یارمەتی ماڵی بەو کەسانەی کە بە هۆی ئەم دۆخەوە بێکار بوونە، یارمەتی خەڵکەکەیان دەدەن. بەڵام بەپێچەوانەوە لە ئێراندا بەهۆی نەبوونی یاسایەکی درووستی پشتیوانی لە چینە خوارووەکانی کۆمەڵگا دەبینین کە ئەم توێژە لە کۆمەڵگا نەتەنیا دەبنە یەکەم قوربانییەکان بەڵکوو ئەگەری سڕینەوە و لەنێوچوونیشیان لەسەرە.

چەند ڕۆژ لەمەو پێش جێگری ئابووریی وەزارەتی کار و خۆشبژێویی کۆمەڵایەتی»ی ڕێژیم لە ڕاپۆرتێکدا لەهەمبەر کاریگەرییەکانی تەشەنەسەندنی ڤایرۆسی کۆرۆنا لەسەر ئابووریی ئێران هۆشداریی داو و ڕایگەیاند: زیاتر لە ٤ میلیۆن و ٨٠٠ هەزارکەس لەوانەی کە کاریان هەیە، مەترسیی ئەوەیان لەسەرە کە کارەکانیان لەدەست بدەن و دۆخی کاروکاسبی دوای تەشەنەسەندنی کۆرۆنا بچێتە حاڵەتێکی قەیراناوییەوە.

لەم ڕاپۆرتەدا جەخت کرابوویەوە کە تەشەنەسەندنی نەخۆشیی کۆرۆنا بووەتە هۆی ئەوەی کە بازاڕی کار لە هەر دوو بواری ‹›دەرخستە و خواستە›› (عرضە و تقاضا) بچێتە ژێر کاریگەرییەوە، لەلایەکی دیکەشەوە داخستن و کەمبوونەوەی چالاکییەکان، دەرکردنی هێزی کاری لێدەکەوێتەوە.

هەروەها باس لەوە کراوە کە بازاڕی کاری ئێران لە ساڵی ١٣٩٩ی هەتاوی لەگەڵ دابەزینی ڕێژەی بەشداری، دابەزینی پیشە و بەرزبوونەوەی بێکاری بەرەوڕوو دەبێتەوە. دوایین ئامارە فەرمییەکانی ڕێژیمی ئێرانیش دەریانخستووە کە نرخی هەڵاوسان و بێکاری کە کۆی ئەم دووە دەبێتە نرخی چارەڕەشی، لە پارێزگاکانی کوردستانی ڕۆژهەڵات و کۆی ئەو پارێزگایانەی کە نەتەوەکانی ئێرانی تێدا نیشتەجێیە لە ساڵی ٩٨دا زۆرترین ئاماریان هەیە.

بەپێی ئەم ئامارە نرخی چارەڕەشیی وڵات بەپێی دوایین نرخی بێکاری لە زستانی ٩٨ و نرخی هەڵاوسان لە خاکەلێوەی ساڵی ٩٩دا، ٤٢.٨ لەسەد ڕاگەیەندراوە. لەو ئامارانەدا پارێزگای «لوڕستان بە نرخی چارەڕەشیی ٥٣.٨ لەسەد» پلەی یەکەم و «پارێزگای سنە لە کوردستانی ڕۆژهەڵات، بە ٥١.٦» و «چوارمەحاڵ و بەختیاری بە ٤٨.٧» کە زیاتر لە نێونجیی وڵاتن، بە ڕزنەوە پلەکانی دووەم و سێیەمیان هەیە.

پێوەری چارەڕەشی پەیوەندییەکی پێچەوانەی لەگەڵ خۆشبژێویی ئابووری هەیە و چوونەسەرەوەی ئەو پێوەرە لە هەر پارێزگایەکدا نیشانەدەری دۆخی نالەباری ئابووریی ئەو پارێزگایەیە. ئەو ئامارانە نیشان دەدات کە بە سەرنجدان بە دابەزینی توانای کڕینی خەڵک بەنیسبەت زۆربوونەوەی نرخی هەڵاوسان و زۆربوونەوەی هەژاری و بێکاری، ئەو پارێزگایانە زیاتر لە شوێنەکانی دیکەی ئێران دۆخی بژێویی ژیانیان ناجێگیرترە. پارێزگاکانی «چوارمەحاڵ و بەختیاری، کرماشان، سنە، سیستان و بەلووچستان، لوڕستان و خووزستان»، زۆرترین نرخی چارەڕەشییان هەبووە کە نیشان دەدات کە دۆخەکە لە پارێزگاکانی نەتەوەکانی نێو چوارچێوەی ئێران زۆر قەیراناویترە.

ڕێژیمی ئێران بەردەوام و بە شێوەی سیستماتیک سەرجەم مافەکانی نەتەوەکانی دیکەی ئێرانی پێشێل کردووە و زۆربوونی نرخی چارەڕەشی لەو پارێزگایانەدا هەوڵێکە بۆ لە هەژاریدا هێشتنەوەی خەڵکی ئەو پارێزگایانە.

ئەمە ئەو دۆخە قەیراناوییەیە کە بۆ چینی هەژاری کۆمەڵگا وێنا کراوە؛ بەڵام هاوکات لەگەڵ ئەمەش پرسێک کە جێگەی داخە و نموونەکەی تەنیا لە کۆمەڵگایەکی بەڵالێدراوی وەک ئێران دەبینرێ، ترس لە درکاندنی زانیاری و بڵاوکردنەوەی ڕاستییەکانە!

لە کۆمەڵگا دیکتاتۆرلێدراوەکاندا مەترسیدارترین پرس بۆ دەسەڵات بریتییە لە تەشەنەسەندنی ڕاستییەکان؛ ئەم حاڵە هەنووکە لە ئێراندا بەتەواوی زاڵە و بەچاو دەبینرێت! بۆنموونە، د. ڕەحیم یوسفپوور کە لەم ڕۆژانەدا نازناوی «پزیشکە ڕاستبێژە»کەی لە دنیای مەجازیدا پێ دراوە لە گرتەڤیدیۆییەکدا بەڕوونی و بێ پێچوپەنا باسی لە بانگهێشتکردنی خۆی و هەڕەشەی ناوەندە ئەمنیەتی و ئیتلاعاتییەکانی ڕێژیم کرد!

ناوبراو لە یەکەم ڕۆژەکانی بڵاوبوونەوەی کۆڤید١٩ بە بڵاوکردنەوەی ڤیدیۆیەک هۆشداری جیدی بە خەڵک دابوو کە دۆخی کوردستان و پارێزگای سنە لەباری تەشەنەسەندنی نەخۆشی کۆرۆنا زۆر خراپە بەڵام ئۆرگانە پێوەندیدارەکان ئەم قسەی ناوبراویان ڕەد دەکردەوە کە دواتر دەرکەوت، د.یووسفپوور بە درووستی لوتکەی قەیرانەکەی درک پێ کردووە و ئەوەی کە حاشای لە بوونی ئەم ئێپیدیمییە دەکردەوە وەک هەمیشە، لایەنی درۆ بووە ؛ لە نوێترین ئامارەکانیشدا کۆمیتەی زانیاری گەیاندنی ستادی بەڕێوەبەریی کۆرۆنای زانکۆی زانستە پزیشکییەکان ئاشکرای کردووە کە پارێزگای کرماشان لە کوردستانی ڕۆژهەڵات، یەکێک لەو پارێزگایانەیە کە کۆرۆنا بە شێوەیەکی بەرچاو بڵاو بووەتەوە و دۆخی مەترسیدارە.

بۆیە بەدوور نازانرێت کە لە پرۆسەیەکی گوماناوی تردا هاوشێوەی ئەو سێناریۆیانەی کە بۆ زۆرێک لە چالاکانی سیاسی، چالاکانی مەدەنی، چالاکانی ژینگەپارێز و ... کە تەنیا و تەنیا ئامانجیان گەیاندنی زانیاری بە خەڵک و ڕۆشنگەری لەسەر ڕووداوەکان بووە حەزفی بکەن. ئەمە ئەو کەتوارە حاشاهەڵنەگرەیە کە ساڵانێکە لە ئێرانی ژێر دەسەڵاتی کۆماری ئاخوندی و سپای تێرۆریستی پاسداراندا دەبینرێ.

پەیڤ

مێژوو دژ بە مرۆڤ

کەریم پەرویزی

سیستمی کۆلۆنیالیستیی حاکم لەسەر نەتەوە ستەملێکراوەکان، نەك ئێستا داگیر دەکا، بەڵکوو هەوڵی شێواندنی مێژوو و چەواشەکردنی ڕاستییەکانیش دەدا و بە واتایەکی دیکە داگیرکەری هەنووکەیی، هەوڵی داگیرکردنی مێژووش دەدا.

لەم بیرکردنەوە ئیدئۆلۆژیکییەدا، مێژوو وەکوو کۆمەڵێك ڕووداوی ڕاستی باس ناکرێ، بەڵکوو لە نێو ڕووداوەکانی ڕابردوودا، هەندێکیان هەڵ دەبژێرێ و بە دەستێوەردانەوە باسیان دەکاتەوە و لە پەنای یەکیان دادەنێ و مێژوویەکی دەسکردی لێ دروست دەکا.

ئەم مێژووە دەسکرد و درۆینەیە دەکا بە بنەمای هۆکارهێنانەوە و ئیستدلال و بەم شێوەیە لە سەر بناخەی درۆ، درۆیەك بۆ بەردەوامیی سیستمە دژەهەقیقەتەکەی دەهۆنێتەوە.

لەم ڕەوتە چەواشەیەدا، تەنانەت دوای نەمانی دەسەڵاتدارەکەش، مێژووی چەواشە ساڵانێکی زۆر دووبارە و چەندبارە بە نەوەکانی وڵات دەگوترێتەوە و ئێستە هەر کەس لە ئێراندا کتێبی مێژوویی بە زمانی غەیرە فارسی بخوێنێتەوە بەتەواوی هەموو سحر و جادووی مێژووی درۆینەی ئێرانی باستان و سەدەکانی دواتریشی بۆ دەردەکەوێ.

ئەوەی کە سیستمی کۆلۆنیالیستی و بەناو ڕووناکبیرانی سەر بەو سیستمە، کەسانێك وەکوو فرووغی لە سەردەمی پاڵەوی و کەسانی سەربە کۆماری ئیسلامی وەکوو بێهنوود و حەجاریان و نووسەرانی مێهرنامە و «چشم انداز» و ... دەیکەن، بەتاڵکردنەوەی مێشکی مرۆڤەکان لە نێو کۆمەڵگای فرەنەتەوەی ئێراندایە کە ڕابردووی ئەم وڵاتە پڕئاژاوەیە، بەجۆرێك ڕێك بخەنەوە کە ناسنامەیەکی جیاواز بۆ مرۆڤ دروست بکەن.

لەم ناسنامە دەسکردەدا، دەبێ کورد وای لێ بێ کە پێشەوا و کۆماری کوردستان و حیزبی دێموکرات بە دەسکردی وڵاتانی بیانی بناسێ و ڕەزاخان و خومەینی بە قارەمانانی میللی!

ئێستە کەسێك وەکوو زاهیدیی کوڕی کوودەتاچیی ساڵەکانی ١٣٣٢، قاسم سولەیمانیی تیرۆریستی پێ قارەمانە!

لای مێژووی چەواشەکراو، دەسەڵاتی ماددەکان، دەسەڵاتێکی بێزراو نیشان دەدرێ و دەسەڵاتی هەخامەنشی بە دەسەڵاتێکی جێگای شانازی. هەر لەم ڕاستایەدایە کە دەسەڵاتی سەفەوی دەکرێ بە شانازیی ئێران و دەسەڵاتی زەندییەکان بە شپرز و جێی شەرمەزاری!

درێژە لە لاپەڕەی ٣

پەیامی «مستەفا هیجری» بەبۆنەی ١ی مەی

«مستەفا هیجری» لێپرساوی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەبۆنەی١ ی مەی ڕۆژی جیهانیی کرێکاران پەیامێکی بڵاو کردەوە.

دەقی پەیامەکە بەم چەشنەیە:

لە ڕۆژی جیهانیی کرێکاردا، پیرۆزبایی لە هەموو کرێکارانی ئێران و بەتایبەت کرێکارانی کوردستانی ڕۆژهەڵات دەکەین و پشتیوانی لە خەباتیان لەپێناو گەیشتنیان بە مافە پێشێلکراوەکانیان لەلایەن ڕێژیمی ئێرانەوە دەکەین.

سەرکەوێ خەباتی پێکەوەیی چین و توێژەکان و هەموو نەتەوەکان لە ئێراندا.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لێپرساوی گشتی
مستەفا هیجری
١٢ی بانەمەڕی ١٣٩٩ی هەتاوی

پەیامی «مستەفا هیجری» بەبۆنەی ڕۆژی خوێندکاری کورد

«مستەفا هیجری» لێپرساوی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەبۆنەی ڕۆژی خوێندکاری کورد پیرۆزبایی لە خوێندکارانی کورد کرد.

دەقی پەیامەکە بەم چەشنەیە:

پەیامی «مستەفا هیجری» بەبۆنەی ڕۆژی خوێندکاری کورد

١٢ی بانەمەر، ساڵڕۆژی شەهیدبوونی ئیسماعیل شەریفزادە و هاوڕێیانی لە حەماسەی بە شکۆی بەربەرەکانێی ڕۆڵە قارەمانەکانی دێموکرات لە ٤٧ -١٣٤٦ لەگەڵ ڕێژیمی پاشایەتی ئێران دایە، بەو بۆنەوە ئەو ڕۆژە بە ڕۆژی خوێندکاری کورد دیاری کراوە.

لەم ڕۆژەدا وێڕای پیرۆزبایی لە سەرجەم خوێندکارانی کوردی ڕۆژهەڵات و یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، سەری ڕێز بۆ شەهیدانی ئەو ساڵانە و هەموو شەهیدانی ڕێگای خەبات بۆ ڕزگاریی کورد دادەنوێنین.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لێپرساوی گشتی
مستەفا هیجری
١١ی بانەمەڕی ١٣٩٩ی هەتاوی

ناوەندی هاوکاری: کردەوە تێرۆریستییەکەی عەفرین مەحکووم دەکەین

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران لە بەیانییەیەکدا کردەوەی تێرۆریستیی عەفرینی مەحکووم کرد و لە هەمانکاتدا داوای لە کۆمەڵگەی جیهانیی کرد نابێ کورد لە کوردستانی ڕۆژئاوا کە ڕۆڵی سەرەکی لە تێکشکاندنی ڕێکخراوی تێرۆریستیی داعشدا هەبووە ببنە قوربانیی کارەساتی تێرۆریستی.

دەقی بەیانەکە بەم چەشنەیە:

ڕوانگەی سووریە بۆ مافەکانی مرۆڤ ڕایگەیاندووە کە تەقینەوەکەی ڕۆژی سێشەممە، ٢٨ی ئاوریل لەنێو شاری عەفرین بووەتە هۆی کوژرانی ٥٣ کەس و بریندارببوونی زیاتر لە ١٧٦کەسی دیکە. وەک لە وردەکاریی ئەم ڕووداوە دەردەکەوێ تەقینەوەکە کە بەهۆی تانکەرێکی بۆمبڕێژکراوەوە بووە، بووەتە هۆی ئاگرکەوتنەوەیەکی گەورە و بەشی زۆری کوژراوان و بریندارانی ئەم کردەوە تێرۆریستییە سووتاون و بەهۆی سەختیی برینی زۆر لە بریندارەکان وێدەچێ ژمارەی کوژراوانی ئەم ڕووداوە سامناکە بەرەو سەرتر بچێ.

ئەم کردەوە تێرۆریستییە خەڵکی مەدەنیی شاری عەفرینی کردووەتە ئامانج، خەڵکێکی سڤیل لە ناوچەیەکی شەڕلێدراو کە دوای داگیرکردنی شارەکەیان لەلایەن حکوومەتی تورکیەوە ئامادە نەبوون زێد و نیشتمان و شوێنی ژیانی خۆیان چۆڵ بکەن.

لە سەرەداوەکانی ئەم ڕووداوەش دەردەکەوێ کە مەبەستی سەرەکیی گرووپ و لایەنە تێرۆریستییەکان لەو تەقینەوەیە هەڕەشە بۆ سەر دانیشتووانی عەفرین بووە، بۆ ئەوەی ئەو کوردانەی هەتا ئێستاش سەرەڕای هەموو گوشارەکان خۆڕاگرییان کردووە، دەست لە ژیان و ماڵ و حاڵی خۆیان هەڵبگرن و ئەو ناوچەیە چۆڵ بکەن.

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران ئەم کردەوە تێرۆریستییەی سەر شاری عەفرین بە توندی مەحکووم دەکا و وێڕای دەربڕینی هاوخەمی لەگەڵ خوشک و براکانمان لە ڕۆژاوای کوردستان، هاوکات داوا لە کۆڕ و کۆمەڵە نێونەتەوەییەکان و وڵاتانی بەشدار لە هاوپەیمانیی دژ بە تێرۆر دەکا کە بە هەستیارییەوە لەو بابەتە بڕوانن و پێش بەم دەستدرێژییانە و ڕووداني کارەساتی ئینسانیی لەم چەشنە بگرن. بێگومان نە ماف و ئازادییەکانی گەلی کورد لە سووریە و نە پێوەرە ئینسانی و شارستانی و نێونەتەوەییەکان ڕێگە دەدەن، خەڵکی ڕۆژاوای کوردستان کە ڕۆڵی سەرەکی و بنەڕەتییان لە تێکشکاندنی ڕێکخراوی تێرۆریستیی داعش لە سورییە بووە، ببنە قوربانیی توندوتیژی و تێرۆر و کارەساتی لەمجۆرە. بۆیە وێڕای مەحکوومکردنەوەی ئەو کردەوە تێرۆریستییە داوا لە وڵاتان و لایەنە نێونەتەوەییەکان و وڵاتانی بەشدار لە هاوپەیمانیی دژ بە تێرۆر دەکەین لەو پێوەندییەدا هەنگاوی جیدی و بەرپرسانە بنێن.

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران
٢٩ی ئاوریلی ٢٠٢٠ی زایینی
١٠ی بانەمەڕی ٢٧٢٠ی کوردی

پیرۆزبایی دەزگای ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکرات لە ڕۆژنامەنووسانی کورد

دەزگای ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەبۆنەی ١٢٢هەمین ساڵڕۆژی «ڕۆژنامەگەریی کوردی» پەیامێکی پیرۆزبایی ڕوو لە ڕۆژنامەوانانی دەروەستی کورد بڵاو کردەوە.

دەقی ئەو پەیامە بەم چەشنەیە:

ڕۆژنامەنووسی کوردی دەروەستە بەرامبەر بە هەقیقەت و گەشەکردن.

ڕۆژنامەنووسی، نەتەنیا کارێکە وەکوو کارەکانی دیکەی نێو کۆمەڵگا، بەڵکوو ئەرکێکی ئەخلاقیشە کە زانیاری بە کۆمەڵگا دەدات و وشیاری لەنێو کۆمەڵگادا بڵاو دەکاتەوە. سەرەڕای ئەوانەش، ڕۆژنامەگەریی کوردی ئەرکێکی گەورەتریشی لەسەر شان بووە کە بریتی بووە لە پاراستن و پەرەدان بە زمانی کوردی کە کۆڵەکەی ناسنامەی نەتەوەییە.

لە ٢٢ی ئاڤریلی ١٨٩٨ـەوە کە «مێقداد مەدحەت بەدرخان»، یەکەم ڕۆژنامەی کوردیی بە ناوی «کوردستان» لە قاهیرە چاپ و بڵاو کردەوە، هەتاکوو ئێستا ڕۆژنامەنووسیی کوردی سەدان ملە و هەورازی بڕیوە و لەنێو نەتەوەیەکی بندەست کە لە چەند بڕگەیەکدا نەبێت، حکوومەت و دەسەڵاتێکی نەبووە تاکوو پاڵپشتی ڕۆژنامەنووسی بێت، سەرکەوتنی گەورەی لە بواری گەیاندنی زانیاری و دەروەستی لە بڵاوکردنەوەی زانیاریی دروست و پاراستن و پەرەدان بە زمانی کوردیدا تۆمار کردووە.

ڕۆژنامەنووسیی ئەمڕۆی کوردی هەر چەند لە بواری تێکنیکەوە پێشکەوتنی زۆری بەخۆوە بینیوە و دەرەتانەکان یەکجار زۆر بەرفراوانتر بوونە، بەڵام پێویستە کە پابەندی سێ بنەمای سەرەکیی ڕۆژنامەنووسیی کوردی بێت: «دەروەستی بەرامبەر بە هەقیقەت و ڕاستی، پاراستن و پەرەدان بە زمانی کوردی، پاراستنی سنوورەکانی بەرژەوەندیی باڵای نەتەوەیی و نیشتمانیی کوردستان».

لە ساڵڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردیدا وێڕای پیرۆزبایی لە هەموو ڕۆژنامەنووسانی دەروەستی کورد و کوردستانی، هیواخوازین کە بەربەستەکانی بەردەم ئازادیی ڕادەربڕین و چاپەمەنی کە لەلایەن داگیرکەرانی کوردستان و بەتایبەت کۆماری ئیسلامییەوە دەخرێنە بەردەم ڕۆژنامەنووسانەوە لەنێو بچن و ڕۆژنامەنووسیی کوردی لە کەشێکی ئازاددا بە پێبەندی بە ڕاستی و دەروەستی بەرامبەر بە گەشەکردنی کوردستان و کورد، باڵای زیاتر بکات.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
دەزگای ڕاگەیاندنی گشتی
٢٢ی ئاڤریلی ٢٠٢٠ی زایینی
٣ی بانەمەڕی ٢٧٢٠ی کوردی

هەیئەتێکی حیزبی دێموکرات لەگەڵ بەرپرسانی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان لە کۆیە کۆ بوونەوە

ڕۆژی یەکشەممە ڕێکەوتی ١٤ی بانەمەڕی ١٣٩٩ی هەتاوی، هەیئەتێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سەرپەرستیی «محەممەدنەزیف قادری»، بەرپرسی دەزگای پێوەندییە گشتییەکانی حیزبی دێموکرات، سەردانی مەڵبەندی ١٤ی «یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان«ـیان لە کۆیە کرد.

ئەو دیدارە بە مەبەستی پیرۆزبایی لە «هەڤاڵ ئەبوو زەید ساڵح»، ئەندامی سەرکردایەتیی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان و لێپرساوی مەڵبەندی ١٤ی ڕێکخستنی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان لە کۆیە لەلایەن ڕێبەریی حیزب و بەتایبەتی لێپرساوی گشتی، «مستەفا هیجری»ـیەوە بوو و دەستە گوڵێکیان پێشکەش بە بەڕێزیان کرد.

لەم دیدارەدا، «هەڤاڵ ئەبوو زەید ساڵح» وێڕای سپاس و پێزانینی بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و پێشکەشکردنی باسێک لەسەر پێوەندیی دێرینی حیزب و یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان ڕایگەیاند کە ئێمە پێویستە ئەم پێوەندییە بە هەست بە بەرپرسایەتییەوە بپارێزین.

پاشان «محەممەدنەزیف قادری»، لەو پێوەندییەدا ڕایگەیاند کە ڕێبەرانی گەورەی ئێمە دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو و مام جەلال تاڵەبانی، بەردی بناغەی ئەم پێوەندییەیان داناوە و ئێمە لە ڕۆشنایی ئەو بیرۆکە و ئەزموونە سەرکەوتووانەیەوە لە پێوەندییەکانمان بەردەوام دەبین.

ڕێژیمی ئێران کەڵکاژۆ لە نێوی «حیزبی دێموکرات» وەردەگرێت

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا نەهادینە بووە و پشتیوانیی خەڵکی کوردستانی لە پشتە، ڕێژیمی ئێران لە نێوی ئەو حیزبە کەڵکاژۆ وەردەگیرێت.

تاقمێک لە دەستوپێوەندییەکانی ڕێژیم لە ورمێ و ناوچەکانی سەر بە ورمێ بە ناوی حیزبی دێموکرات، داوای یارمەتی لە خەڵک دەکەن.

ماوەی چەند ڕۆژێکە تاقمێک چەکداری نەناسراو لە شاخەکانی گەلی قاسملوو و باراندێز دەگەڕێن و خۆیان بە پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەناسێنن و داوای هاوکاری لە خەڵک دەکەن.

لەو بارەیەوە سەرچاوەیەکی ئاگادار بە ماڵپەڕی «کوردستان میدیا»ی ڕاگەیاند: «ئەو تاقمەی سەربە ڕێژیم لەژێر ناوی پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران شەوانە دەچنە ئەو ماڵانەی کە بنەماڵەی پێشمەرگە، شەهید و نیشتمانپەروەرن و داوای یارمەتییان لێ دەکات».

بۆ ئاگاداری ڕای گشتی؛ ئەو کەسانە هیچ پەیوەندییان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە نییە و خەڵکی کوردستان لە دانی هەر جۆرە یارمەتییەک بەو کەسانە خۆ ببوێرن.

حیزبی دێموکرات پێویست نییە بۆ وتووێژێک دەست لە پرەنسیپەکانی خۆی بکێشێتەوە

شورای بەڕێوەبەریی گوزار لە پێوەندی لەگەڵ وتوویژ لەگەڵ حیزبی دێموکرات ڕوونکردنەوەیەکی بڵاو کردەوە.

شورای بەڕێوەبەریی گوزار بەنیسبەت بڵاوکردنەوەی بابەتێکی چەواشەکارانە لەلایەن میدیای «قەندیل» لە پێوەندی لەگەڵ وتوویژ لەگەڵ حیزبی دێموکرات ڕوونکردنەوەیەکی بڵاو کردەوە.

لەو ڕوونکردنەوەیەدا هاتووە، لە ماوەی ڕۆژانی ڕابردوودا بابەتێک لە پێوەندی لەگەڵ وتوویژی شورای گوزار لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بڵاو کراوەتەوە کە نەتەنیا ڕاست نییە بەڵکوو هیچ قسەیەکی لەگەڵ ڕاستییەکان یەکتر ناخوێنێتەوە.

لەو پێوەندییەدا «یەزادن شۆهەدایی» یەکێک لە ئەندامانی تیمی وتووێژی شورای گوزار ڕوونکردوەیەکی بڵاو کردووەتەوە.

ناوبراو نووسیویەتی، بەیانییەیەک کە لەژێر ناوی هاوپێوەندیی چالاکانی سیاسی و مەدەنیی ئێران بڵاو کراوەتەوە ساختەیە و ئەرتشی سایبێریی ڕێژیم بڵاوی کردووەتەوە.

دووهەم، پێوەندیی ئەو بەیانییەیە بە دانوستانەکانی شورای گوزار لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕوون بکەنەوە.

هەروەها شورای گوزار لەسەر پێویستیی هاوکاری لەگەڵ هێزە سیاسییەکانی دژبەری ئێران بۆ ڕووخاندنی ئەو ڕێژیمە جەخت دەکاتەوە.

شورای گوزار هیچ پێشمەرجێکی بۆ وتوویژ لەگەڵ حیزبی دێموکرات دانەناوە.

هاوکات حیزبی دێموکرات کە پێشینەیەکی مێژوویی قورسی هەیە پێویست نییە بۆ وتوویژێک دەست لە پرەنسیپەکانی خۆی بکێشێتەوە. شورای گوزار ڕوونی کردووەتەوە، ئەو وتوویژەی میدیای قەندیل لەگەڵ کەسێک بە ناوی «سەنەندەجی» کراوە، سەرجەم دوورە لە ڕاستی.

لە کۆتاییدا هاتووە، حیزبی دێموکرات هیچ کات ئەندامی شورای گوزار نەبووە.

دەقی ئەو ڕوونکردنەوەیە لە بەشی فارسیی ماڵپەڕی کوردستان میدیادا دانراوە.

گرووپی سایبێریی ڕێژیمی ئێران لە هێرشەکانی لە دنیای مەجازیدا بەردەوامە

گرووپی سایبێریی ڕێژیمی ئێران لە هێرشەکانیان بۆ سەر تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی حیزبی دێموکرات بەردەوامن.

تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی حیزبی دێموکرات لەلایەن گرووپی سایبێریی ڕێژیمی ئێرانەوە کراونەتە ئامانج. جیا لەو هێرشانە، ڕێژیمی ئێران ڕاستەوخۆ پەیامیش بۆ بەکارهێنەرانی دنیای مەجازی دەنێرێت کە نابێ پێوەندی بە حیزبی دێموکراتەوە بگرن.

ڕێژیم لەو هێرشەدا بە دانانی ڕۆباتێک هەوڵ دەدات پەیامەکانی وەک فیلم، وێنە و نووسراوە کۆنترۆڵ بکات.

هەوڵە سایبێرییەکانی ڕێژیم بۆ سەر تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی حیزبی دێموکرات پووچەڵ ماوەتەوە.

بەشێکی دیکەی ئەو هێرشە سایبێرییانەی ڕێژیمی ئێران تەبلیغاتی درۆ و چەواشە لەخۆوە دەگرێت، ئەوەش بۆ ئەوەیە کە سیمای حیزبی دێموکرات لەکەدار بکات. ڕێژیمی ئێران بەردەوام هەوڵ دەدات وا پیشان بدات کە حیزبی دێموکرات لەنێو خەڵکدا پێگەی نییە، بەڵام یەکێک لە تەوەری سیاسەتەکانی کاربەدەستانی ڕێژیمی ئێران باسکردن لە حیزبی دێموکرات و هەڕەشەکردن لەو حیزبەیە.

پەیامی یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەبۆنەی ڕۆژی خوێندکاری کورد

٥٢ ساڵ لەمەوپێش لە ١٢ی بانەمەڕی ١٣٤٧ی هەتاویدا ئیسماعیل شەریفزادە، خوێندکاری بەهەڵوێستی کورد و ئەستێرەی درەوشاوەی مێژووی خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات لە بەرخۆدانێکی قارەمانانەدا کەوتە بەر گوللەی ڕقی داگیرکەران و بە شەهیدبوونی خۆی، بوو بە ڕێنوێنی خەبات و ڕێنیشاندەری شۆڕش و هێمای خوێندکار و ڕووناکبیری شۆڕشگێڕ و دەروەستی کورد.

بە شەهیدبوونی شەریفزادە ئەگەرچی زامێکی بەژان لە جەستەی برینداری نیشتمان و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی وڵاتەکەمان کەوت، بەڵام ئەو باشقەیە لە شۆڕشگێڕی و ئیرادەی خۆبەدەستەوەنەدان و لەرزاندنی کۆشکی هێمنی داگیرکەران و ستەمکاران کە شەریفزادە و هاوڕێیانی بە بەهای خوێنی گەشی خۆیان پێشکەشیان کرد، بوو بە فێرگەیەکی مەزن کە دواتر نەسڵێک لە ڕێبەرانی ئارمانجخوازی بۆ بەرەوپێشبردنی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێگەیاند.

شەریفزادە ڕۆڵەیەکی بەهەست و دەروەستی نەتەوەی کورد بوو کە سەردەمی منداڵیی خۆی لە مەهاباد و لەژێر تیشکی هەتاوە زێڕینەکەی کۆمار تێپەڕاند و یەکەم ساڵەکانی ژیانی هاوکات بوو لەگەڵ چەندین قۆناغ لە نسکۆ و سەرکەوتنی گەلە چەوساوەکەی کە گرینگترینیان دامەزران و پاشان ڕووخانی کۆشکی هیوای کوردان واتە کۆماری کوردستان لە مەهاباد بوو.

لە پاش ڕووخانی کۆمار ئەگەرچی فەزای سیاسی لە کوردستان بە تەواوی میلیتاریزە کرابوو، بەڵام لە ناوەندی ئێران و شارە گەورەکان هێشتا دیکتاتۆریی پەهلەویی دووەم نەیتوانیبوو بە تەواوی بەسەر دۆخەکەدا زاڵ ببێت و کراوەییەک لەچاو سەردەمی پەهلەویی یەکەم بەدی دەکرا، بەڵام پاش کودەتای ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ی هەتاوی و ڕووخانی موسەدیق، کەشێکی پۆلیسی باڵی بەسەر هەموو وڵاتدا کێشا کە زانکۆکانیش لێی بێبەش نەبوون. هەر بۆیە لە ساڵەکانی دواتر و سەرەتاکانی دەیەی ١٣٤٠، ناڕەزایەتیی پەنگخواردووی کۆمەڵگای ئێران بەگشتی و کۆمەڵگەی سەرکوتکراوی کوردستان بەتایبەتی، لە شێوەی گوتار و بیری ڕادیکاڵ و شۆڕشگێڕانەدا خۆی دەردەخات و لەم ساڵانەدایە کە بزووتنەوە و ڕێکخراوە ڕادیکاڵەکان بەتایبەتی لەنێو دڵی زانکۆکانەوە سەر هەڵدەدەن کە وەکوو پەرچەکردارێک بەرانبەر بە خەفەقانی سیستمی دەسەڵات و بەتاڵبوونی بیری چەپی کلاسیکی هاوشێوەی حیزبی توودە لە وزەی شۆڕشگێڕی و وەگەڕخستنی باهۆزی گۆڕانکاری، شێوە خەباتی چەکدارانە و پارتیزانیی هاوشێوەی شۆڕشەکانی کووبا و ڤێتنام و وڵاتانی دیکە دەکەنە پارادایم و مۆدێلی نوێی شۆڕش.

لە وەها هەلومەرج و بەستێنێکدایە کە هەستی ئازادیخوازی و نیشتمانپەروەری لە ناخی لاوی چاوکراوەی کورد ئیسماعیل شەریفزادەدا گەشە دەکات و زانکۆکانی تاران دەکاتە مەتەریزی داکۆکی لە نەتەوەی بندەستی کورد و خوێندکارانی کورد لەگەڵ ماف و ئازادییە زەوتکراوەکانیان ئاشنا دەکات.

پێویستە ئاماژە بکرێت کە یەکێک لە ئامانجەکانی دامەزرانی زانکۆ لە ئێراندا، پتەوکردنی دەوڵەت- نەتەوەی ساختەی ئێران و پەروەردەکردنی پێرسونێلی پێویستی ئەو سیستمە بوو تا بتوانێت پەرە بە یەکدەستکردن و یەکدەنگکردن و یەکڕەنگکردنی پێکهاتەی فرەڕەنگ و فرە دەنگی ئێران بدات و وەک هەموو ڕێژیمێکی فاشیستی لە جیهاندا، دەرچووانی زانکۆکان بکاتە سەربازانی مێشک شۆراوی دەمارگرژی داکۆکیکار لە بیر و هزری ناسیۆنالیزمی ئێرانی و بەو چەشنە بنەماکانی دەسەڵاتی خۆی بە تەواوی جێگیر بکات. لە وەها بەستێن و بیاڤێکدا بوو کە شەهید ئیسماعیلی شەریفزادە لە بەرامبەر بە ئامرازکردنی زانکۆ و سیاسەتی توانەوەی کورد و یەکدەستکردن و یەکڕەنگکردنی زۆرەملێدا ڕاوەستا و سەنگەری بەرخۆدان و مافویستیی لە زانکۆی تاراندا هەڵکەند و وەک ئەندامێکی شانە نهێنییەکانی حیزبی دێموکرات لە زانکۆی تاراندا داکۆکیی لە ماف و مانەوەی نەتەوە بندەستەکەی کرد. پاش ئەوەش کە دەرەتانی مانەوەی زیاتری بەهۆی شوێنپێهەڵگیرانی لەلایەن سیخوڕەکانی ساواکەوە لە زانکۆدا بۆ نەمایەوە، ڕووی لە چیا سەرکەشەکانی کوردستان کرد و بەرگی پیرۆزی پێشمەرگایەتیی لەبەر کرد. شەهید ئیسماعیل شەریفزادە، وێڕای شەهید سلێمان موعینی و مەلا ئاوارە، وەک یەکێک لە ڕێبەرانی بزاڤی چەکداری و شۆڕشگێڕانەی ساڵەکانی ٤٧.٤٦ نەک هەر لە شۆڕشی کوردستاندا، کاریگەریی گرینگی دانا، بەڵکوو بوو بە ئیلهامبەخشی شۆڕش و ڕووبەڕووبوونەوەی ستەم و زۆرداری لە زۆر ناوچەی دیکەی ئێرانیشدا. ئەو بزاڤە شۆڕشگێڕانە چەکدارییەی کە شەهید ئیسماعیلی شەریفزادە یەکێک لە ڕێبەرە سەرەکییەکانی بوو، لە پاش ڕووخانی کۆماری کوردستان بە گرینگترین جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، دەژمێردرێت. هەر بەهۆی ئەم شوێندانەرییە و پێگەی بەرزی شەریفزادە وەکوو سیمایەکی خوێندکاری لە جووڵانەوەی نەتەوەیی - دێموکراتیکی کوردستاندا بوو کە دەستەی دامەزرێنەری یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستان، ١٢ی بانەمەڕ ڕۆژی گیانبەختکردنی ئیسماعیلی شەریفزادەی وەک ڕۆژی خوێندکاری کورد دیاری کرد.

بزاڤی خوێندکاری لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە سەرمەشق وەرگرتن لە ژیان و خەباتی شەهید ئیسماعیلی شەریفزادە، توانەوەی بزاڤی خوێندکاریی کورد لەنێو بزاڤی خوێندکاری ئێرانیدا ڕەت دەکاتەوە و مکوڕانە پێ لەسەر ئەو ڕاستییە دەرهەستە دادەگرێتەوە کە پێکناکۆکیی سەرەکی لە ئێراندا، پێکناکۆکیی نێوان گەلی سەردەست و گەلی بندەست و پرسی داگیرکرانی خاکی کوردستان لەلایەن دەسەڵاتی ناوەندیی ئێرانەوەیە و توێژی خوێندکاری کورد وەک توێژێکی چاوکراوەی کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە بەرەی خەبات بۆ بەدەستهێنانی مافە نەتەوایەتییەکانی کورددایە و بە شانازییەوە درێژە بە ڕێگەی ئەو شەهیدە نەمرە دەدا و زانکۆکانی ئێران و کوردستان دەکاتە سەنگەری مافویستی و داکۆکی لە ناسنامەی نەتەوایەتیی کورد.

شەریفزادە ئەو خاڵی وەرچەرخانە گرینگەیە کە ئیلهام بە توێژی خوێندکار و ئیلیتی کورد دەبەخشێت بۆ ئەوەی کە لە ڕیزی پێشەوەی خەبات بۆ ڕزگارکردنی گەلی چەوساوە و خاکی داگیرکراوی کورددا ڕۆڵ بگێڕن و شۆڕشی ڕەوای گەلەکەیان بە چەکی هزر و زانست و ڕەخنە و تیۆریی شۆڕشگێڕانەی نوێ و داهێنان و ئافراندنی سیاسی و پێشکەوتن و نوێگەری تەیار بکەن و بە پێشەنگ و ڕێنوێنی سەدان و هەزاران ڕۆڵەی پێگەیشتووی کورد دادەنرێت کە وەکوو ڕووبارێک لە دڵی زانکۆ و بەستێنی هزری ئاکادیمیکەوە هەڵدەقوڵێن و ڕوو دەکەنە سەنگەرەکانی پاراستنی کەرامەتی نەتەوەکەیان تا وەکوو لافاوێکی ڕامالێنەر قەڵای خۆبەزلزانیی داگیرکەر بنکۆڵ بکەن و لەو پێناوەدا ببنە هێمای دروشمی «یان کوردستان یان نەمان».

لەنێو ئەو خوێندکارە بلیمەت و دەروەستانەی کورددا کە لەم ساڵانەی دواییدا لە ڕیزەکانی یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا خۆیان ڕێک خست و ماوەیەک کار و چالاکیی ڕێکخراوەییان بەڕێوە برد و دواتر لە ڕەوتی قۆناغی نوێی خەباتی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هاوشێوەی شەریفزادە و ڕێبەرانی شەهیدمان قاسملوو و شەرەفکەندی و هەزاران شەهیدی دیکەی ڕێگای ڕزگاریی نیشتمان، بەرگی پیرۆزی سوورخەڵاتانی نیشتمانیان لەبەر کرد، دەتوانین ئاماژە بە ناوی شەهیدان ڕسووڵ موحەممەدزادە، سەلاح نادری و هێمن مەولان نژاد بکەین. بوونی ئەم شەهیدە سەربەرزانە و دەیان تێکۆشەری نێوخۆ و دەرەوەی وڵات لە ڕیزەکانی ڕێکخراوەکەماندا ناسنامە و شانازیی ئێمەیە و درێژەدانی ڕێگایان ئەرکی سەرشان و ئامانجی هەتاسەرمان دەبێت.

یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە ڕێکخراوی خوێندکارانی شۆڕشگێڕ و ئازادیخوازی کورد لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستاندایە، خۆی بە درێژەدەری ڕێبازی شۆڕشگێڕانەی ئیسماعیل شەریفزادە و هەموو شەهیدانی ڕێگای گەیشتن بە ئامانجەکانی بزووتنەوە ڕەواکەمان دەزانێت و لە پەنجا و دووەمین ساڵیادی شەهیدبوونی ئەو ئەستێرە پرشنگدارەی ئاسمانی خەبات و شۆڕش و بەرخۆداندا، لەگەڵ ئامانجە بەرزەکانی پەیمان نوێ دەکاتەوە و یادیان دەکاتە هەوێنی تێکۆشان و وانەکانیان دەبنە چرای ڕێنوێنی خەباتمان.

سڵاو لە یادی شەریفزادە و هەموو شەهیدانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی نەتەوەیی کورد
بەردەوام بێت ڕێگای ئامانجەکانی خەباتی نەتەوەیی دێموکراتیکی کورد
سڵاو لە خوێندکارانی دەروەستی نەتەوەکەمان
یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانی ئێران
هەیئەتی ئیجرایی
١٢ی بانەمەڕی ١٣٩٩ی هەتاوی

خەڵکی کوردستان جارێکی تر لەگەڵ ڕێبازی شەهیدان و پێشمەرگەی کوردستان پەیمانیان نوێ کردەوە

تێکۆشەرانی دێموکرات لە بۆکان بە مەبەستی پەیمان نوێکردنەوە لەگەڵ ڕێبازی شەهیدان، سەردانی گڵکۆی شەهیدانیان کرد.

پۆلێک لە پێشمەرگەکانی شار لە بۆکان سەردانی گڵکۆی هەر یەک لە شەهیدان ‹›خدرە سوور›› و ‹›ڕەحمان مورادی›› ناسراو بە ‹›ڕەحمان سوێناسی››یان کرد. پێشمەرگەکانی شار بە هەڵکردنی ئاڵای پیرۆزی کوردستان لەسەر گڵکۆی شەهیدان و خواردنی سوێندی وەفاداری، لەگەڵ ڕێبازی شەهیدان پەیمانیان دووپات کردەوە.

گڵکۆی شەهید ‹›خدرە سوور›› و چەند شەهیدێکی دیکە لە گۆڕستانی «لاس و خەزاڵ» لە کوێستانی سێوەسووریٚ هەڵکەوتووە و هەروەها گڵکۆی شەهید ‹›ڕەحمان سوێناسی›› لە کوێستانی سێوەسووریٚ لە پشت گوندی «برایم خەسار»ی ناوچەی گەورکایەتیدایە.

لە ڕێگای نێوان گڵکۆی ئەو شەهیدانە لە دۆڵی سێوەسووریٚ، دۆڵی تاقەبی و گۆڕستانی ‹›لاس و خەزاڵ›› چالاکیی بەرینی تەبلیغیی بەڕێوە چوو.

شەهید ‹›خدرە سوور›› فەرماندەی هێزی پێشەوا، ساڵی ١٣٣٣ی هەتاوی لە مەهاباد لەدایک بووە و لە ساڵی ١٣٦٦ لە چیای ‹›تەرەغە›› لە دەرگیرییەک لەگەڵ هێزە دژە گەلییەکانی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران شەهید بوو.

شەهید ‹›ڕەحمان مورادی›› لە مەهاباد لەدایک بووە و ساڵی ١٣٦٥ی هەتاوی لە گوندی ‹›برایم خەسار›› شەهید بووە.

ڕۆژی هەینی ٢٩ی خاکەلێوە ، ئەندامان و لایەنگرانی نهێنیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە دەورووبەری گوندی «دەریاوی» لە ناوچەی سەرشیوی سەقز چالاکی تەبلیغییان بەڕێوە برد.

لەم وەرزەدا کە خەڵکێکی زۆر بەردەوام و هەموو ڕۆژێ لە شاری سەقز و ناوچەکانی دەورووبەرەوە ڕوو دەکەنە ئەو ناوچەیە چالاکیی تەبلیغییان لە شوێنی سەیرانگا و سەردانی خەڵک کردووە.

بەشێك لەو دروشمانەی کە نووسراون بریتین لە: «بژی حدکا، بژی پێشمەرگەکانی شار و شاخ، سەرکەوتوو بێ ڕاسان، مەرگ و نەمان بۆ ڕێژیمی پەت و سێدارە، بڕووخێ ڕێژیمی ئاخوندی«.

لەلایەکی ترەوە لە بۆکان پێشمەرگەکانی شار لە جەولەیەکی سیاسیدا لە کوێستانەکانی ‹›تەختە هەواری گورگە›› چالاکییەکی سیاسییان ئەنجام دا.

لەو چالاکییەدا پێشمەرگەکانی شار بە نووسینی دروشم، کێشانەوەی ئاڵای کوردستان و ڕێبەرانی شەهید و سەردانی گڵکۆی شەهیدان؛ پەیمانیان لەگەڵ ڕێبازی شەهیدان نوێ کردەوە.

پێشمەرگەکانی شار لە سەر گڵکۆی شەهید «ساڵح ئاغابەیگزاد» و چەندین شەهیدی دیکە کۆ بوونەوە.

ئەو شوێنەی ئە چالاکیی تێدا بەڕێوەچووە شوێنێکی سیاحەتییە و خەڵک بۆ گەشت و سەیران سەردانی ئەو شوێنە دەکەن

کوێستانی «تەختە هەواری گورگە›› هەڵکەوتوو لە نزیک ئاوایی گورگەیە کە ناوچەی گەورکایەتییە.

هەروەها قارەمانانی دێموکرات لە شاری بۆکان، بۆ پشتیوانی لە حیزبی دێموکرات و هێزی پێشمەرگەی کوردستان، بە بڵاوکردنەوەی وێنەی ڕێبەرانی شەهید، ئارمی حیزبی دێموکرات و نووسینی دروشم لە شوێنەکانی وەک : ‹›گڵکۆی موقبیل هونەرپەژو، کێوی بەردەزەرد، کێوەڕەش و جادەی کۆسە هەتا نێوشار›› چالاکی تبلیغییان ئەنجام دا.

هەر لە بۆکان دەستەیەک لە پێشمەرگەکانی شار لە گوندەکانی «باغلووجە، گۆگەبەسی، حەسار، قاجر، سەیداوای قاجر، شاریکەند، کۆسەم کولتەپەی بۆکان» سەردانی بنەماڵەی شەهیدانیان کرد و بە سەردانی گڵکۆی شەهیدی فەرماندە «قاسم حاجی باقی» فەرماندەی هێزی «بەیان» و شەهید «هەمزە زولفی» پەیمانیان لەگەڵ ڕێبازی پرسەروەری نوێ کردەوە و وێنە و تراکت و پۆستێری ڕێبەرانی شەهید، ئاڵای کوردستان و جامانە لە سەر گڵکۆی شەهیدان دانا.

ڕۆژی شەممە، ٦ی بانەمەڕ، تێکۆشەرانی دێموکرات لە سەقز بە نووسینی دروشمی حیزبی و هەڵدانی ئاڵای کوردستان، پشتیوانیی خۆیان لە حیزبی دێموکرات دووپات کردەوە و چالاکیی بەرینی تەبلیغییان بەڕێوە برد. ئەو شوێنانەی کە چالاکیی تەبلیغییان تێدا بەڕێوەچووە بریتین لە: ‹›کێوەکانی کەلی با، کانی با، دوو برا و سوڵتان، سەر بە گوندەکانی گۆگجە، شاقەڵا، تەوەکەڵان و نێرگەسەڵە‹›.

لەم چالاکییەدا دروشمەکان بریتیی بوون لە: ‹›بژی حدکا›› ، ‹›بژی ڕاسان›› ، ‹›نەمان بۆ ڕێژیمی پەت و سێدارە›› و ‹›بڕوخێ ڕێژیمی ئاخوندی و کۆنەپەرست››.

بۆ چەندەمین جار و لە بۆکان، پێشمەرگەکانی شار لە گوندی ڕەحیم خانی بۆکان سەردانی گڵکۆی شەهیدانی هێزی ١١٠ی بەیانیان کرد و وەفادارییی خۆیان بە ڕێبازی پرسەروەریی شەهیدانی حیزب و گەل دووپات کردەوە. هەر لەو چالاکییەدا بە دروشمی›› بژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران››، ‹› بژی ڕاسان›› و ‹›بژی قازی، قاسملوو و شەرەفکەندی››، ئەمەگناسیی خۆیان بە نیشتمان و حیزبەکەیان نیشان دا.

هەروەها ڕۆژی شەممە ٦ی بانەمەڕ، قارەمانانی دێموکرات لە شاری «موورمووری»، سەر بە شارستانی «ئاودانان»ی پارێزگای ئیلام، بۆ پشتیوانیکردن لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، چالاکیی تەبلیغییان بەڕێوە برد.

ئەندامانی حیزبی دێموکرات لەو چالاکییەدا، دروشمی « بژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران»یان لەسەر دیوارەکانی ئۆردووگای هۆڵی فووتساڵی شاری موورمووری نووسییەوە.

هەر لەو پەیوەندییەدا، تێکۆشەرانی دێموکرات لە سەقز، ڕۆژی شەممە، ٦ی بانەمەڕ، بە نووسینی دروشمی حیزبی و هەڵدانی ئاڵای کوردستان، پشتیوانیی خۆیان لە حیزبی دێموکرات دووپات کردەوە و چالاکیی بەرینی تەبلیغییان بەڕێوە برد.

نیشتمانپەروەرانی پیرانشاریش بە سەردانکردنی گڵکۆی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان، لەگەڵ ڕێبازی شەهیدان پەیمانیان نوێ کردەوە و یادی ئەو شەهیدانەیان بەرز نرخاند.

ڕۆژی شەممە ١٣ی بانەمەڕ، کۆمەڵێک مامۆستا لەگەڵ چەند کەسایەتی، سەردانی گڵکۆی شەهیدان «سلێمان ڕەسووڵ زادە، قادر ئیفتخاری و عەبدوڵڵا ڕەسووڵ زادە»یان لە گوندی «زەنگیاوێ»ی سەر بە پیرانشار کرد.

ئەوان بۆ جارێکی دیکە و لەسەر گڵکۆی شەهیدان لەگەڵ ڕێبازی نەمران پەیمانیان نوێ کردەوە.

هەروەها لەو چالاکییەدا وێڕای ڕێزگرتن لە یادی شەهیدان باس لەسەر تێکۆشانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کراوە و ئامادەبووان لەو چالاکییەدا پێشوازییان لەو باسە کردووە و یادی ئەو شەهیدانەیان بەرز نرخاندووە.

خوالێخۆشبوو «عەبدوڵڵا ڕەسووڵ زادە» برای شەهید «سلێمان ڕەسووڵ زادە»یە و ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بووە.

ناوبراو بە دەیان جار لەلایەن ئیدارەی ئیتلاعاتی ڕێژیمی ئێرانەوە دەسبەسەر کراوە و بە دڕندەترین شێوە ئەشکەنجە کراوە، بەڵام «کاک عەبدوڵڵا « هەر لەسەر داوا ڕەواکەی سوور بووە و قەت ملکەچی داگیرکەر نەبووە.

سەرەنجام ناوبراو ٢٧ی جۆزەردانی ساڵی ١٣٩٠ی هەتاوی، بەهۆی نەخۆشییەکەوە کە لە ئەشکەنجەگاکانی ڕێژیمی ئێراندا و بەهۆی ئەشکەنجەکانەوە تووشی ببوو، کۆچی دوایی کرد و گڵکۆی ئەویش لەلای برای شەهیدیدایە.

کۆمەڵێک لە شاخەوانانی کوردستان بە سەردانکردنی گڵکۆی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان، لە شارەکانی ‹›مەهاباد، نەغەدە، پیرانشار و شنۆ›› یادی ئەو شەهیدانەیان بەرز نرخاند.

هەروەها ڕۆژی یەکشەممە ١٤ی بانەمەڕ، ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ناوچەی شامات و لە گوندی بەفرەوان سەر بە شاری مەهاباد، بە نووسینی دروشم، چالاکیی بەرینی تەبلیغییان بەڕێوە برد. ئەو دروشمانەی کە لەلایەن قارەمانانی دێموکراتەوە نووسراون بریتین لە: ‹›بژی پێشمەرگە، قاسملوو نامرێ، بژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و بژی ڕاسان».

هاوکات ڕۆڵە تێکۆشەرەکانی دێموکرات لە ئاویەری سنە، بە دانانی جامانە و گوڵی سوور، پشتیوانیی خۆیان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دووپات کردەوە.

درێژەی پەیڤ

ئەوەی بەلای خاوەنانی ئەم فیکرەوە گرنگە، مێژووی دەسکرد بەرهەم دەهێنرێ تاکوو مرۆڤەکانی ئێستای پێ دەستەمۆ بکرێ.

ئێستە نەك ئۆپۆزیسیۆن و هێزەکانی دەرەوەی وڵات بەڵکوو، خودی کۆماری ئیسلامی و سەرانی ئەو ڕێژیمە دەزانن کە لە داهاتوویەکی نە دووردا، دەبێ مل بۆ گۆڕانکارییەکی گەورە کەچ کەن و کۆماری ئیسلامیش دەچێتە نێو مووزەی تاوانەکانی دەسەڵاتدارانەوە. بەڵام هێشتا ڕەگی کۆلۆنیالیستی لە بیرکردنەوە و ڕوانینیاندا ئەوەندە بەهێزە کە دووبارە مێژووی دەسکرد و بیانووی نالۆژیکی لە بیروڕای گشتی بڵاو دەکرێتەوە تاکوو وا نیشان بدرێ کە ئێران گەر لە دۆخی سەفەوی و هەخامنشی بترازێ، ئیدی کارەسات ڕوو دەدا و دەبێ بە قیامەت!

لەم شێوە شیکاری و لێکدانەوەدا، مرۆڤ وەکوو بناخەی بیرکردنەوە داناندرێ و تەوەری سەرەکی مرۆڤ و ماف و ئازادییەکانی نییە، بەڵکوو بیرۆکەی باستانگەرایی و بەپیرۆزکردنی سنوورە دەسکردەکان دەبێ بە بناخە.

دژبەیەکی و پێکناکۆکییەکە لێرەدایە کە ئەم بیرکردنەوانە پێیان وایە سنوورەکانی ئێران زۆر فراوانتر لە ئێستە بووە و تاکوو لێواری مەدیتەرانە ڕۆیشتووە، دوایە بە دەستی زلهێزەکان، ئێران بچووك کراوەتەوە؛ بەڵام ئەوەی کە سنوورەکان بە سەریاندا سەپێندراوە، ئێستە هەمان سنووری دەسکردی زلهێزەکان بە پیرۆز دەزانن و مرۆڤەکانی نێو ئەم جوغرافیایەی پێ دەچەوسێننەوە!

مێژووی دسکرد و سنووری دەسکرد، لە ئیدئۆلۆژیی کۆلۆنیالیستیدا کراوە بە بناخەی کردار و بەناوی پیرۆزیی باستانگەرایی و مێژوو و سنوورەوە دیانهەوێ جەهەنەمی دیکە بۆ نەتەوەکانی ئێران دابمەزرێنن.

ستەم و ماڵوێرانی لە ئێران بەردەوام دەبێ تاکوو ئەو کاتەی شۆڕشێك لە فیکر و بۆچووندا بێتە ئاراوە و لە باتی پیرۆزکردنی مێژووی چەواشە، بناخە لە سەر ماف و ئازادییەکانی مرۆڤ و یەکسانیی نەتەوەکان هەڵچنرێ.

دیداری دیرۆک

خوێنەرانی ئازیزی کوردستان، هەر وەک ئاگادارن ڕێکەوتی ٢٧ی خاکەلێوەی ١٣٩٩ی هەتاوی میرزا "حوسێن شەریفی"، باوکی شەهید "ڕامین شەریفی" و کەسایەتی گەلدۆست و حیزبدۆست، لە شاری سەقز کۆچی دوایی کرد. پاش ئەم خەسارە، وتووێژێکی تایبەتی تیشک تی‌ڤی لەگەڵ ناوبراو کە چەند ساڵ پێش ئەنجام درابوو لە ژێر ناوی "دیداری دیرۆک" بڵاو کرایەوە. بەهۆی گرینگی و پڕنێوەڕۆکبوونی قسە و ئاخاوتنەکانی ناوبراو، بە پێویستمان زانی کە دەقی تەواوی پەیڤەکانی ناوبراو تۆمار بکەین و بیخەینە بەرچاو و دیدی ئێوەی ئازیز. وێڕای پاراستنی نێوەڕۆکی لێدوانەکانی بەڕێزیان، لەباری ڕێزمانییەوە دەسکاری کراوە. ئەم لێدوانانە لە دوو بەشدا بڵاو دەکرێتەوە کە لێرەدا سەرنجتان بۆ خوێندنەوەی بەشی دووهەم و کۆتایی ئەم دیدارە ڕادەکێشین:

بەشی دووهەم و کۆتایی

فەرمووی: کاکە حوسێن سەخت لە هەڵەدایت؛ شتی وا نییە لەنێو ئێمە؛ وتم ئەگەر ئاوا بێ کاکە مستەفا من ئەزانم کە هەڵەم کردە یاخوا وابێ، زۆر نەگوزەرا ئەو کارەساتە ڕووی دا. تا پارەکە جەرەیانێک بوو من هاتم و ئەو ئێوارە لەو جەرەیانەی پارەکە من ئەترسام دەسێ لەکارابێت و ئا لەم هەلە ئیستفادەیان کردبێت و خوشبەختانە وا نەبوو باش بوو شکور.

جا ئێمە لەگەڵ مامۆستا، هەڵبەت من ناتوانم زۆر لەسەر ئەو قسە بکەم؛ ئەو ئینسانێکی ئەدیبە و ئەهلی قەڵەمە وئیسە کارم بە فکرەکەوە نییە. بەگشتی حەرەکەتەکەی غەڵەتە، مەحکوومە. ئەگەر من خۆم بڕوام لەسەر ئەوەسە هەرچەند من بەش بە حاڵ خۆم شتگەلێک ئەبینم کە بووە هۆی ئەو پچڕانە لە یەک بێ. یەکێک لە حیتەی وەزیفەی مندا نییە کە بەیانی بکەم ئیسە ڕووی داوە تازە، بەڵام ئێمە لە بواری فکرییەوە و نزیکین بەیەکەوە و لوتفی دەرحەقم بووە هەر و بە عینوان ڕەفێقێکم پێم خۆشبوو ئەگەر بمبینیایە وەڵڵاهی، زۆریشم نەماوە هەر هەموو جەفایان کێشاوە و تاریخ خۆی قەزاوەت ئەکات داوڕۆژ کێ حەقە کێ هەڵەی زۆرە، کێ تاوانی کەمترە ، ئەمانە زەمان قەزاوەتی ئەکا.

ڕامین ئێمە ئیمتیازاتێکی ببوو؛ جارێکیان هاتین بۆ سەردانی لەگەڵ دایکەکەیدا، دایکی بوو خوشکی بوو هاتبووین. بۆ ئەوە من تاقەکارییەک لەسەر ئەم کوڕەم بکەم نەبادا ئەمە ئینسانە و ئیتر حەوسەڵەی نەمابێت و داوام لێ کرد وتم ڕۆڵە ڕامین پێم خۆشە ئیتر بگەڕێیتەوە، من بەش بەحاڵ خۆم تۆزقاڵێک زەحمەتم کێشاوە و ئەمین برایشت هەر بەو شێوە و تۆیش شەش، حەوت ساڵە خەریکیت و ئیتر بەسمانە. هەرکەسێک بێت ئائەونە کار بکات خود بە خود کێشەکانمان چارەسەر ئەبێت، ئیتر هەر لەسەر ئێمە واجب نەبووە و ئەترسم بتکوژن و دڵ منیش دەنگاڵە گۆشتێکە و تەحەمولی نەهێنێ و بگەڕێوە، زەمینەت بۆ فەراهەم ئەهێنم و فەقەت هەدەفیشم تاقیکردنەوەی بواری فکری و ئیمانەکەی بوو ئەگینا حەزم نەئەکرد. جواوی نەداوە؛ ماوەیەک بەسەریا چوو وتم ڕامین وڵامەکەم چی بوو بۆ جواوت نەدامەوە؟ مەردم خوا خوایانە باوکیان هەڵێک ئاوایان بۆ بڕەخسێ بیباتۆ تۆ بۆ جواوت نەدامۆ؟ پێمی وت بابە بەلامۆ سەیرە تۆ ئەو پرسیارە ئەکەی و ئەو تەکلیفە لەمن ئەکەیت. تۆ خۆت منت ناردووە من ڕێبازەکەی تۆیە درێژەی پێ ئەیەم، لە جێگەی تۆ. ئیسە بۆچی داواکاری وات لەمن هەیە، وتم ئاخر ڕامین گیان نەبوویتەسە باوک هێشتا، نازانی باوک چی ئەچێشێت، هەر زەمانێک بویتە باوک ئەو کاتە ئەزانیت من بۆچی داوایەک ئاوام کردووە لە تۆ، وتی وڵامەکەت ئامەیە:‹‹ تۆئەڵێت ئەترسم بکوژری و دڵت تەحەموڵ نەهێنێ و بابە، رسم و راه آزادی یا پیشه نباید کرد/ یا آنکه ز جانبازی اندیشه نباید کرد، نعمتی بهتر از آزادی نیست / برچنین موعده کفران چ کنم››

وتم ڕامین گیان گەرەکم بوو بڕوات تاقی بکەمەوە، بژی ڕۆڵەکەم، بڕۆ، بژی ڕۆڵەکەم ئەو بەینی دوو ئەبرۆویمە ماچۆ کردۆ، وتم بزانم ئیمانت پی ماوە، ماوی لەسەری،هەر ئەونە ئەینا حەز ناکەم بگەڕێتەوە.

یەکێکی تر ئەوە کچێکمان پێ شک بوو، دایکی سەرەتانی بوو پێی خۆش بوو تا ماوە دەس ژنی بۆ بگرێ، دوو خوشکیم هێنا و خوشکەزایەکیم هێنا و دایکی و خۆم هاتین و ئیمکاناتێکمان لەگەڵ خۆماندا هێنابوو، کچێک بوو خوشک و دایک قەبووڵیان بوو، هەر لە بنەماڵەی پێشمەرگە بوو، ناوی ناهێنم نە هی خۆی نە بنەماڵەکەی، پێیان خۆش بوو ئەو کچەی بۆ داوا بکەین چوار ڕۆژ لەوێ پێچانی، ملی پیا نەکرد. دایکی وتی ڕامین گیان نەخۆشم سەرەتانمە پێم خۆشە تاماوم داتبمەزرێنم و بە خەیاڵی ئاسوودەوە بمرم با بە حەسرەتەوە بە جێت نەهێڵم.

وتی: دایکە گیان تا ئێستە بینیوتە بولبول لەناو قەفەسا هێلانە دروس بکات؟ وتی: نەوەڵا ڕامین گیان نەمبینیوە، نەمبیستووە وتی ئەزانی بۆ؟ وتی: نازانم بۆ؟ وتی ئەڵێت با هەر خۆم ئەسیری دەستی دوژمن و زاڵم و ستەمکاران بم با کۆیلایەتی بۆ بێچووەکانم بە جێ نەهێڵم. دایکە با هەر تەنیا خۆم ئەسیر بم. لێم گەڕێ ژن ناخوازم. ئەگەر مامەوە، ژنیش ئەخوازم ئەگەر نەشمامەوە ئەوە لێم گەڕێ با هەر خۆم ئەسیر بم.

ئیمانێ چاکی بوو ڕامین، ئینسانێک سادق بوو، بەحەیا بوو، موئەدەب بوو، ئەو یەک دوو خاترەمە لێ بوو لە ڕامین.

ڕامین ساڵ ۱۳۸۰ لە پرسگەی سەرۆ لەو سەعات ۱۲ی شەوا نامەیەک دەنووسێ بۆ دایک، پاش مەرگەکەی من هاتم ئەو شتەم دەسکەوت و خاڵگەلێک ساڵی ۸۰، بەهاری ۱۳۸۰ ئیشارەی پێ کردووە لەو نامەدا بۆ دایک، نامەیەک نەک بۆ دایک خۆی، بۆ دایک بۆ هەموو کەسێک ئەبێت. دروست ۸۲، هاوینی ۸۲ ئەو کارەساتە خۆیدا ڕوویدا هات بەسەریا؛ یەکێک لە خاڵەکانی ئەمەیە، زۆر گرنگە بە لامۆ، ئەڵێت دایکە کاتێک دیتە سەر گۆڕەکەم دەس لە ناو دەسی ساردم دابنێ و بەڵێنم پێ بدەی جلی ڕەش لەبەر نەکەیت.

ڕامین ئێعدام کرا، جەنازە ساردبوو و بێ ڕۆحەکەیان تەحوێڵمان نەداوە، زیرەکیمان کرد دوای ٤٥ ڕۆژ وتیان ناردمانەتە ‹‹سەنەندج›› بە هەلیکۆپتەر، دوای ٤٥ ڕۆژ ئێمە لە بەهەشت موحەممەدی سنە گۆڕەکەیمان دۆزییەوە، بە چ شێوەیەک؟ لە کاتێکدا ئەیوەن بیسپێرن بەناو گومناوێکەوە تەحویلی ئەو بەشی مردووشۆرخانەیان ئەوانە ئەدرێت، ئەوانیش نەزم و ئینزباتێکیان بۆ خۆیان هەس، بەرپرسی بەهەشت موحەممەدی سنە، حاجییەک بوو سنەیی، ئینسانێک خراو نەبوو، کە پرسیارێکمان لێ کرد کە ئایا بەم تازەییە لە فلان ڕۆژا جەنازەیەکی کەسێک نامۆ، نەهاتە تەحویلتان ئێوە بدرێت؟ وتیان بەرێ وەڵا کەسێک هاتووە. وتم قەدی، قەڵافەتی، شکڵ، شەمایلی تەوزیحێکی لەسەر دا، دەقیقەن ڕامین بوو. وتی بەداخەوە نەیانزانی مردووشۆرەکان، پاش ئەوە کە فارغ بوونە لە شۆردنەوەکەی لەناو دەس چەپیا ڕەقەمێک تەلەفوون نوسراوە، دوو ڕەقەمی ناوەڕاستی کوژاوەتەوە، سەد نەوع، هەزار نەوع ڕەقەممان خستەسە پاڵی، نە کۆدەکەیمان بۆ پەیدا ئەبوو، نە ئەو ڕەقەمەمان بۆ ساخ ئەبوویەوە، وەختێک هاوردیانە بۆ ئێعدام ئەو شتەی لە ناو دەسیا یاداشت کردە۳۲، ٤٤یەک لەو بەینا بوو ۳۲٤٤۷۳۷ وتی ۳۲۷۳۷ وتی ئەو دوو ڕەقەمەکەی وەسەتەمان بۆ ڕاستۆ نەبوو، ئەوە کود کام شارە؟ نەمانزانی.

بەسەزوانە کاتێک هاوردوویان ئەو شتەی لەناو دەس خۆیا نووسیبوو، ئەم بەرادەرە، ئەم حاجییەی بەهەشت موحەممەدی وتی ئاوایە قەورەکەیشی ها لە فلان شوێندا، برادەرێکی خستە تەکم هات پێمی تماشا دا و دایکە پیرەکەیشی بوو بەسەزوان. مامەوە هەتا ۱۲ی نیمەڕۆ، وتمە یەکێک لەو بەرادەرانە تۆزێ شێوەپیاو بوو، وتم کوڕە ٥٠ هەزارت پێ ئەیەم ئەو ڕەفێقانتە بگرە دواوە و پیاوانە لێی قەبووڵ کردین و خۆڵەکەی دا لاوە وبەردەکان، ئارام خەوتوو، کاکە ناسر بەر لەمن دایکی دەسی لە ناو دەسیا دانا و وتی ڕامین گیان ئەوە هاتوومەتە سەر وەعدەکە و شەرتە بەرگی ڕەش لەبەر نەکەم.

وەسیەتەکەیمان بە جێ هێنا، پاش ئەو منیش. ئەو کاتەی لە تاران کەوتمە دوای پەروەندەکەی، چوومە تاران مەرحووم موهەندس ئەدەب و من لە پێشدا هەر ئەوم بینی، ۱۲ نمایەندە لەسەر ئەم کاریان کردوو ڕاجب بە قوەی قەزایی و ڕەیس قوەی قەزاییە، هیچ خەبەرێکیش نەبوو، نائومید دوای ۱۰-۱٥ ڕۆژ گەڕامەوە هاتمەوە بۆ زیندانی سەقز، ڕەئیس زیندانی سەقز ئەو سەردەمە بۆ من، پیاوێک چاک بوو وتی: ئای شەریفی چیت کرد لە تاران، وتم: ئاغەی فەتحی، تورک بوو، هەر درگایەکم لێدا کەس درگای لێم نەکردوو نائومید گەڕاموو دواوۆ وتی: چی؟ وتم: ‹‹هر دری رو زدم کسی در و باز نکرد، ناامید برگشتم›› وتی: بابە بێ خەبەری تۆ ‹› وللە کاری شما کردی رستم نکردە›› دەستووری موئەکد هاتووە دەست ڕابگرن لە ئیجرای ئەو حوکمە، ‹‹چجوری میگی کاری نکردم محض رضای خدا اومدی سقز چکار؟ برگرد تهران، برو کار کن، رامینت حیفە››.

کاک ناسر بەرخەلافی مەیلی دەروونم گەڕامۆ بە قەوڵیم کرد چوومۆ بۆ تاران، کە چوومە تاران تەلەفوونم بۆ ‹›کاک ساڵەح نیک بەخت›› وەکیلە، ئاشناییمان بوو بەڵام وەکیلی ئێمە نەبوو، کارەسات ئاوایە کاکە ساڵەح، فەرمووی: نامەردان قەڵەمێک زوو هەڵبگرە چیت پێ ئەڵێم تەلەفوونی بینووسە بلافاسڵە بییەڕۆ سەقز هەر بە تەلەفوونی بڵێ لە سەقزا تایپی بکەن و بیدەنە ڕامین و ئیمزای کات و مۆر زیندان بخوات و بێرانی بیەرۆ دیوان عالی کشوەر ئیتر کارو بەسەریەو نەوێت، من فەورەن ئەو ڕۆژە سەعات ۱۲ کارەکە ڕەدیف کرا و لە زیندان دێتە دەشتەوە نامەکە، مۆرکراو بیداتە دەس من لە تاران و بیدەمە دەست دیوان عالی کشوەر. سەعات ۱۱ی پێش لە نیوەڕۆ ۱۱ ڕوبع کەم، تلفۆن زەنگی دا چاوەڕوان بوو نامەکە بگاتە دەسم تا ئیدارە تەعتیڵ نەبووە تەحویل دیوان عالی کشوەری بدەم، تلفۆنێ زەنگی خوارد، کوڕێ زاوام بوو لە سەقزا، وتم «لوقمان» گیان لەکوێی؟ وتی لەبەر ئیتلاعات سەقزم، وتم خێرە وتی چتێک وانییە موشکڵێ تازەمان بۆ پێش هاتە، هام وە دەم ئەو موشکڵەو، وتم لوقمان تەحەموڵ هەر هەواڵێ تاڵێکم هەس، کارەسات چییە هەر عەین ئەوەم پێ بڵێ، وتی بەداخەوە دوای ئەوە نامەکەمان هێنا دەشتەوە سپاردمانە دەس برادەرێک بیهێنێ بۆت، بلافاسڵە لە کاتی نەهارا، نەیانهێڵا نەهارەکەیشی بخوات، هەڵیانسانە و بلافاسڵە حوکمەکەیان بەڕێوە برد ئیسە جەنازەکەیشمان پێ نادەنەوە، هیچ، نامە نەگەیشتە دەسم، تەواو بوو من سەعات ۱۰ گەیشتمە ماڵەوە، دایکی هات هاوار بکات بقیژێنێ، بگریێ، قەرەباڵغی لەڕادەبەدەر بوو ئەونە ڕژابوو خەڵک، نەخۆش بوو نەیەتوانی بێتە خوارۆ، هاوار بکا، ڕەنگ برەنێ، نەمهێڵا وتم ۱۳۷٦ لەبیرتە؟ وتم سۆیبە ئەچم ڕامین تێرمەو، وتت هەرعانێ ئامە (دڵ)، دەق قسەکەی ئامە بوو، هەرکاتێ دڵم لە لێدان کەوت، ئەتوانی ڕامین بێنیتەو، ڕامین تا ئەو کات و ساتە کوڕ من بوو گەورەم کرد و تەحوێڵ ئەو خەڵکەم دا، ڕامینەکەی تۆ لە دوکتور گەورەترە؟ وتم ئەوە بێنەرۆ بیر، مافی گریانت نییە.

کارەسات هاتە ڕێیەو منیش ئەو شەوە قسە کرا و بەیانی هەڵسام بۆ ئیتلاعات، زۆر ناڕەحەت بووم، وتم: «شما فکر کردید زرنگی کردەاید؟ شما آنقدر ترسویید کە از لاشەی بیروح هم میترسید حتی، از لاشەی بی روح هم میترسید حتی، ترس دارید، هراس دارید، بیم دارید، شما یە رامین و از کورد گرفتید، تلفن من در کنترل شماست، امشبو گوش کنید فقط امشبو ببینید از آمریکا و اروپا بە خونەی من»، غەوغایەک بوو ئەو شەوە، هەر تەلەفون بوو هەر تەلەفون بوو، ئەوەی نائب رییس سازمان حقوق بەشەر لە ئێرانا ئاغای «دوکتور عەبدولکەریم لاهیجی»، ۱۳ دەقە قسەی کردووە بۆ من ئەو شەوە، تەبریکی پێ وتووم، پیرۆزبایی لێ کردووم تەواو کارەساتەکە لە جەرەیانا بوو و ‹›شما هم نباید بیشتر از این انتظار از همچون رژیمی داشتە باشید››. زۆر قسەی کرد بۆم، دانەیەک لە بەرادەرانی کۆمەڵە لە سوێدا بوو هاوسێمان بوو وتی: «کاکە حسێن بە بیستنی هەواڵی شەهیدبوونی کاکە ڕامین، فوق لیسانس کامپیوتێری بوو هەموو وشە جوانەکانم لە بیرۆ چووە! هیچ شتێک لە مێشکما نەماوەتۆ هە ئەوەندە ئەڵێم کاکە ڕامین تاجی سەروەری لەسەر دانا و ئێمەی بە جێ هێڵا، هیچێکی لە بیر نەماوە».

ئیتروەختێک م مەراسم ڕەسمەن دەسی پێکرد و خەڵک ئەهاتن فاتێحایان ئەخوێند من نەمئەهێڵا فاتێحا بخوێنن، ئەموت: فاتێحای خۆتان بۆ خۆتان ئەگەر قەرارە خوا ڕامین و ڕامینەکان نەبەخشێ بە دۆعای خێری من و ئێوە نایبەخشێ، بابە هەر ئەو هەلەمان بۆ ڕەخساوە، ڕۆژی خڕبوونەوەیە لە دەوری یەکتر، ڕۆژی قسە کردن و تەبادولی نەزەرە. بە جێگای فاتێحا، من نامەوێ ڕامین بچێتە بەهەشت یا بچێتە جەحانم قەیناکە، وەرن قسەبکەین بۆ خۆمان، قسەمان ئەکرد بەحسمان ئەکرد، عەقیدەمان ئەگۆڕاوۆ، فەوقولعادە من جالب بەڕێوەم برد، وەک تۆپ دەنگی دایەوە لە ناوچەکەیا، جاشی تیابوو، پاسداری تیابوو، هەموو کەسێکی تیابوو، ئێمە ئابەو شێوە بەڕێمانەوە برد ئەو سێ ڕۆژە.

کاتێک ئەم هەواڵە دڵتەزێنە بە من درا من کراسێک بۆر لەبەرما بوو، گەرەکم بوو هەر بەو لیباسەوە بگەڕێمەوە، بیرێ خواردیە مێشکما وتم خۆ من بە ڕووڕەشی ناگەڕێمەوە بۆ ناو گەل و نیشتمانەکەم، کراس سپی بوو ئەوم دەرهێنا و سپییەکەم لەبەر کرد وتم بە ڕووسپییەوە دەگەڕێمەوە ناومیلەتەکەم، هەر بەو لیباسە شادەوە گەڕامەوو، هەر بەو حاڵیشا هەر ئەو فکرەم بوو کە ئەبوو چی بکەم و چۆن حەرەکەت بکەم کە ئەو خەڵکە تۆزێ ئولگوو و سەرمەشقێک بۆیان و کەم بڵێن ڕۆڵەڕۆ و باوکەڕۆ و بۆچی کردت و بۆ کێ کردت. ئەوە سەمەرەکەیە لەوانە تۆزقاڵێک نەخش ئەگێرم بۆ خەڵک دەرسی لێ وەربگرن بەعزێ کەس.

ئەو حس ئازادییە، ئەو شتەی کە بووەسە مەلەکەی ژیان بۆ من، بەش بە حاڵ خۆم من درۆ ناڵێم، هیچ شتێ لەلای من مەعنای نەماوە لەم دنیایەدا، هیچ شتێ لەلای من بەهای نییە قیمەتی نییە جگە لە ئازادی گەلەکەم نەبێ، مەلەکەی ژیانی منە، نە پووڵ ئەرزشی ماوە نە سەروەت و سامان، نە خانوبەرە ئەرزشی ماوە. تەنیا ئەرزشێ، تەنیا دینێ من سەری کڕنۆشی لە بەرابەرا دائەنوێنم، ئازادی گەل و نیشتمانەکەمە، ئائەوەیە هاندەری من کە دێم، من بە زاهر ڕامین نابینم لە بەین برادەراندا هەموویان ڕامینن بۆ من. چون هەموویان درێژەدەری ڕێبازی ڕامین و ڕامینەکانن ئەوەتە ئەو عەشقەی من تا بێت، تا من پیر ببم، ئەو جوان ئەبێتەو، ئەشقەکەم جوان ئەبێتەو، ئاخر پیری هەموو شتێ لەگەڵ خۆیا ئەبا، بەڵام عەشقی واقعی، گوێی لە پیر و جوان نییە، تا پیر بم عەشقەکەم جوانتر ئەبێتەو، نسبەت بەو ڕێبازە کە پێیان نیشان داوم، نەک ئەوەی کە خۆم بەدەسی بێنم عەشقم هەر جەوانترە، بە شانازییەو دێم بەرەو لای ئێوە، کاتێ بۆ ئەوەڵجار هاتم بە وەڵا و بیلا، سوجدەی شوکرانەم برد، وتیان ئەوە چییە؟ وتم کەعبەی من ئێرەیە، کەعبەی عەرەب نییە، ئەمەیە، کەعبەی من ئائەمەیە، جێگای ئامانج و ئارەزووەکانی من لێرە بەدی دێت، بەخۆشییەوە ئەوەڵجارە شتی وا دەبینم، ئەوەڵین حەجیشە کردوومە.

مەعموولەن بازێک ئەئاوایە ئیسە سەرنوشتە چوزانم یا خاستی خودی شەخسەکەیە، نازانم چییە، خاستی ئەو کەسە یا کۆمەڵگاکەی کەسێک کە ئیدعایەکی هەیە بۆ خۆی، خزمەتێ بکا بە غەیرەخۆی، ئاخر ئێمە دوو نەوع ژیوارمان هەیە، دەسەیێ هەرەزۆر لە ئێمە، وەکوو مەڕ واینە تۆخواکەی، تەنیا خەممان پڕکردنی گەدەکەی خۆمانە، ئەوە نەوعێ لە ژیوارە، جەماعەتێ کەمیشمان هەیە کە هەمیشە حەز ئەکا گەدەکەی خۆی خاڵی بێ، گەدەی خەڵک پڕ ببێت، خۆی فیدا و نیساری گەلەکەی ئەکا، ئەویش نەوعێ ژیانە، من ناوم ناوە ئەو ژیانە ژیانێکی جاویدانەیە، ئەی کاش لە نزیکەوە ژیواری منتان بدیایە، کوڕی من، من کات و ساتی وا هەیە یەک مانگ یەک کەلیمە قسە لەگەڵ بەنەیەکی خوا ناکەم، کەسێک نییە، هام لە بیابانێک، کۆماری ئیسلامیی ئێران منی بێبەش کرد، مەحروومییەتی ئیجتماعی پێ بەخشیم، حەیاتیش خۆشە، خۆ من ناتوانم تازە بڕۆم کرێکاری بکەم لە شێرکەتەکانا، تۆزێ مووچە چکۆلانەیەکم هەیە سەرگەرمم وعایدێ وایشی نییە بۆ من، تەنیا پیرەپیاوێک ۷٥ ساڵە لەو بیابانا. پارەکە من نۆ

درێژە لە لاپەڕەی ٥

درێژەی لاپەڕەی ٤

مانگ ١٥ی ئیسفەند تا ١٥ی ئازەر من لەویا ژیاوم تەک و تەنیا. بۆ بەقای خۆم و بنەماڵەکەم دێم لەو تەرێقەوە تەلاش ئەکەم، بەڵام هەموو زیلەتەکانم قەبووڵە ئەمما زیلەتی شەخسیەتیم قەبووڵ نییە، چون من بەوە ئابڕووم ناچێت، نیمە نیمە! بەڵام لە دڵی گەلەکەمدا دەژیم، ئەمە باشترین گەنجە بۆ من، باشترین سەروەت و سامانە، بە هیچ سەروەت وسامانێکی ناگۆڕمەوە.

کاتێک ئەبینم کەسێک وەک د.ئەنواری ڕەئیس دانشگا سنەیە، بەهاری ١٣٨٣، ١٦ کەس هەڵەسن لە مەرکەزی ئوستانەکەمەوە، ٢٠٠ کیلۆمتر تێن، بۆ بیابانێکی چۆڵگە بۆ لای کابریەکی بێڵ بە شان، من چلۆن ناسراوم بەم ئینسانە، چ شەخسییەتێک بێ؟ چلۆن لە خۆیا منی لە نەزەرا گرتوو؟ کە دیتی ئەوەی نیم بەو موعەرِفی کراوە.

بەرادەرێ هەواڵم بۆ دێنێ ئەبینم ٣ ماشین سەعات ٨ی بەیانی هاتنە مووچەکە، هەر خەڵک بوو لێی دائەبەزی، یەکێ لەم ڕانەندانە دابەزی و هات و ڕایکرد بۆ لام، کوڕێ بنئامۆزام بوو، سنەیی بوو، ڕانەندەی ئاغای «کاک ئەحمەد نەزیری» شاعیرە، نووسەرە، موحەققە، وتی مامە حسێن موژدە بێ میوانەلێ پایەبەرزێ هاتێن لە سنەوە، من ئاویاری گەنمم ئەکرد سەعات ٨ی بەیانی، وتم کێیە؟ وتی وەڵا لە سنەوە هاتیە ڕەئیس دانشگا سنە و موعاون و بەقیەی شاعرن و نووسەرن و موحەققن و، جابۆ ئێرە بۆ هاتوون؟ من ڕانەندەی ئاغای نەزیریم مامە، بەسەرهاتێکی تۆم بۆ گێڕاوەتەوە، ئەو ئێحساسەی لە تۆ هەیە کەمێ تەعریفم بۆ کردە، عاشق بووە وتیە ئەچم لە نزیکەو چاوم پێ ئەکەوێ. ئەم هەیئەتیشیە لەگەڵ خۆیا دەعوەت کردووە هاتیە بۆ ئێرە، زۆر بە لامەو خۆش بوو، هەتا هەتایە لە بیری ناکەم، ئەونە خۆشحاڵ بووم لە ناو پێسەکەی خۆما جێگەم نائەبووەو، بە شەوق و زەوقێکەو ئاوا بێڵەکەم چەقانە ناو مەزرەعە و قوڕەکا، یەک پرسیارم لە خۆم کرد، «حوسێن ئەگەر تۆ تلیاردرێکیش بوایەیت ئەم هەیئەتە پایەبەرزە لە مەرکەزی ئوستانەکەتا ٢٠٠ کیلۆمتر هەڵسن ئەم مەسافەتە تەی بکەن، سەعات ٨ بێنە ئەم مووچەی تۆوە؟ جواوەکەم نە! خەڵک بۆ لای پووڵ و پارە نایێت، بەڕاسی لە دەروون خۆما کاکە ناسر لە خۆم پیرۆزباییم کرد، بۆ ڕێبازی کە هەڵمبژاردووە هەڵەی زۆر کەم تیایە، زۆر خۆشحاڵ بووم، دوکتوران، شەخسان چاوەڕوانی منە، تەنانەت نایناسم، کە گەیشتمە خزمەتیان، «دوکتور ئەنوەری»، ڕەئیسی دانشگای سنە، منیش وەزعێکم نەو، لیباسێکی موندەرێس و لێقەوماو و دەس قڵیشاو و قامکەکانم وەک چنگی قرژانگ گیڕەو بوو، دوای ماچ و مووچێک دوکتور ئەنواری کە منی بینی ئا بەو وەزعە نالەبارەوەو زۆر تێک چوو، وتی پەروەردگارا کەس لە سرِی تۆ نازانێ، ئائەو بەشە بۆچی وایە؟ منیش زەردەخەنەیێ موئەدەبانە، بە خۆشەویسی کاک دوکتور قاسملووەوە، بە تۆ ئەڵێم کاک دوکتور! وتم کاک دوکتور بە هاتنت ئەم پرسیارەم لە خۆم کرد، پیرۆزباییشم لە خۆم کرد، بۆ ئەو ڕێبازە کە هەڵمبژاردووە، کاک دوکتور ئێمە دوو نەوعە ژیانمان هەیە لەم دنیا لەم کورەی خاکییە، ژیانێکی حەیوانی، مادی و ژیانێکی مەعنەوی، من بە سەلێقەی ناقس خۆم، بارە مەعنەوییەکەم هەڵبژاردووە کە توانیومە هەیئەتێکی عیلمی ١٦ کەسە بەم بەربەیانییە جەزب کەم و بێن بۆ بیابانێکی مەترووکە، بۆ لای کابرایێکی بێڵ بە شان، بە هیچ سەروەت و سامانێکی ناگۆڕمەوە کاک دوکتور. زۆر خۆشحاڵ بوو، وتی: بنازم بەو ڕۆحیە کە هەتە، ئا بەم حاڵ و بەو ڕۆحیەو، مەمنوون کاک ئەحمەوم کە منی هێناوە بۆ ئیرە، ئەو ڕۆژە مانەوە تا سەعات ٦ی ئێوارە، ئێوارە لێیان دا ڕۆیشتنەوە. خاترەیکی فەقولعادە خۆش، ئاغەی نەزیری فەرمووی کاکە حوسێن، تۆ لەم بیابانا بەم تاریکی شەوە، جانەوەر هەیە ئەنواع شت هەیە، چلۆن ئەژی بێچارە لەم تاریکییا، وتم مامۆستا نەزیری من موتور ئاوێکم هەس، ئستارتییە، باترییەکی پێوەیە، باتریێ ئیزافەیشم کڕیوە، نەوبە نەوبە شارژیان ئەکەمەو بە خودی مۆتۆرەکە، ئەینم بە شانەو ئەیهێنم، دوو لامپ ١٢ ولتی لێ وەسڵ ئەکەم شەو، ئێخبارێ ڕادوێیێ گوێ لێ ئەگرم و نانێک ئەخۆم و دوای ئەوە ئەیکوژینمەو، فەرمووی ئەم مەشکەژەنیە ئاخر زۆر زەحمەتە بۆت، من پێکەنینەو وتم مامۆستا نەزیری ژیان ئەم مەرحەلانەی هەیە ئەبێ تەی کەی تا بڕواتە سەر، ئەم تەنگ و چەڵەمە و کۆسپە لەسەر ڕێگا هەیە ئەبێ گوێی پێ نەدەی بڕۆی، تا ژیان ئەگاتە سەر مەقسەد مەنزڵ خۆی، حەوتەیەک تولی کێشا دیم ڕۆژێ دانی لەو ماشینیەلە، گەڕاوە بە ٣ کەسەو، مامۆسا نەزیری چوو مۆتۆرێ ١٠٠٠ سیسی، ٨-٧ لامپی ١٠ لامپێ، بەنزینی بۆ کڕیبووم، هێنای و سیمکەشی خانووەکەم کردبوو لە ناوەو، دەرەوەیشمان سیمکەشی کرد و تا ئەم هات و هووتمانە کرد هەوا تەواو تاریک بوو، بەین مەغریب و عیشا بوو، لامپمان لە دەرەوە دانا و تیربەرقێکمان دانا دارێ موەقەتی و ئەم دیو ڕۆشن و ئەودیو ڕۆشن و بەردەرک ڕۆشن و وتم مامۆستا نەزیری، هیچ سپاس و قەدرزانینێکت لێ ناکەم! وتی خۆ من نەمهێناوە بۆ ئەوە، وتم: مەقسوودم هەیە. مامۆستا نەزیری من دوێشەو خوا چاوی تێوە بوو ئێرە چەنێ تاریک بوو، ئیمشەویش چاوی پێیەوەیە چەنێ ڕۆشنە، واگوزارت ئەکەم بەوە کەیف خۆیە پاداشت ئەیاتەو نایاتەو بە من ڕەبتێکی نییە.

بەڵام، خۆشبەختانە مێهمانم زۆرە، خەڵک زۆر دێن بۆ لام لەو تەنهاییە تەنیایان نەخستووم، زۆربەی زۆر دێن بۆ لام، ناخۆشیم نییە باشم بە بۆنەی ڕەفیقەکانمەو.

من تەنیا داواکاریم لە ئێوە ئەوەیە، هەر کارێ ئەکەن بە ئیمانەو بڕۆن بەرەو پێشوازیەو، کە ئیمانتان دامەزرا لە سەر ئەو ڕێبازە، ئەو بیروبڕوای خۆتانە، هیچ کاتێ شکست نەسیب ئێوە نابێ، ئەوانە وا زوو شکست ئەخۆن، سستە بڕواکەیان، مەشکووکن لە ئەو ڕێبازە کە هەڵیانبژاردووە، بەڵام بە یەقین. ئینسان وەکو گورز وایە تا مەحکەم بیوەشێنی زەربەتی زۆرترە، ئینسان کە تەسمیمی گرت بە ئاگاهی و بە مەعناوە، بە ئیمانەو گرتی شکست مەحاڵە، داوای ئەوەتان لێ ئەکەم، کەس مەجبوورتانی نەکردووە، کە هەرچەند مەجبوورییەتیشی تیایە، هیچ کاتێک لەو ڕێبازە هەڵتانبژاردوو، لێ نادم مەبنۆ، ئێحساسی ئەوە نەکەن بڵێن غەدرمان لێ چووە، غەدرمان لێ کراوە، ئێمە قاعیدەمان وایە دەبێ دەسەیەک لە ئینسانە باشەکان فیدای دەسەیەکی تر ببێ، دەورەکانی پێش ئێمە وەک مەرحووم دوکتور فەرمووی ئەگەر پێشینیان ئێمە تۆزکاڵێ ئیش و کاریان بەڕێوەببردایە، ڕەنگە ئێمە ئەمڕۆ شەهیدمان نەبوایە، ئەم گلە کرا وابوو؟ دەتۆ خوا کوڕینە با داهاتووی نەسڵی دوای خۆمان ئەم گلەییەش کەم لە ئێمەش کەن، سەعی کەین ئەو متمانە بە جێگە بگەیەنین، کە هیوادارم بەو ڕۆژەش نەگەیەین، هیوادارم ئازادیەکەشمان دەس کەوێت. لە ئاخرا تا ماوم کوردم، تا ماوم لەسەر ڕێبازی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانم، بە فەخر و شانازی و ڕامینەکەم سەهلە، ئەمینەکەیشم ئێعدام بکەن لەو ڕێبازا، خۆیشم فدا بم لەو ڕێبازا وا ئەزانم هیچ زەرەرێکم نەکردووە، چون وەزیفەمە.

زۆر کەس دێن لە من قەدردانی ئەکەن کڕنۆش ئەبەن پێم داخە بە ڕاستی، ئەڵێم کاکە من وەزیفەی خۆم بە جێ هێناوە، تۆ ئەو منەتاواوا بۆ بەمنی دەکێڵی، کاکە بڕۆن وەزیفەشناس بن ئێوە. من بۆچیمە ئێوە ئەگەر ڕاس ئەکەن ئێوە، ئەگەر وەزیفەی خۆتان زانی ئەوا زۆرێک لە موشکڵەکانمان حەل ئەبێت. من کەسێک مەجبووری نەکردمە، کەسێک نەیناوەتە پشتە ملم حەتمەن ئەبێت بیکەیت، وەزیفەمەو وەزیفەی خۆم بە جێ هێناوە.

پەیامی من بۆ بنەماڵەی شەهید داوای خۆڕاگری دەکەم، خۆم بەش بە حاڵی خۆم ئەمە ئەڵێم، ئەڵێم: «ئەی بنەماڵەی شەهیدە پایەبەرزەکان ئەی کەسانێک گەلەکەتان شانازی ئەکات بە خۆتان و جگەرگۆشەکانتان، پیاوانە بژین، وامەزانن خەسارێکتان دیوە لەو ڕێبازی گەل و نیشتمانەکەتانا، ئەگەر من نەبم، تۆنەوی، بنەماڵەی شەهیدەکان نەبن ئازادی دەس ئێمە ناکەوێت، بنەماڵەی شەهیدە سەربەرزەکان دڵێ ئازادی نادرێ، دەبێ وەربگیرێ، بەڕێزانی بنەماڵەی شەهید ئازادی بۆ کەس نایەتە خوارۆ دەبێت تۆ بۆی سەرکەویت، برا سەرکەوتن زۆر ئەستەمە، لاق شکانی تیایە، مەرگ و میری تیایە، مل شکانی تیایە، ئەبێ ئەمانەمان قەبووڵ بێ و دەبێت قەبووڵی کەین و شانازی پێوە بکەین بەش بە حاڵی خۆمان و بنەماڵەی شەهید وائەزانم لە هەموو کەسێک گەورەترین، جا بۆ حاشامان لەم گەورەییەی خۆمان بکەین.

زۆر جاران ئەبینین ناڕەحەتی ئەکەن، لە سارد و سڕی خەڵکەکەی دەوروبەریان نەک لە ڕێبازی جگەر گۆشەیەیان، من دڵدارییان ئەیەمۆ، ڕۆژێک ئەوانیش ئەو کارەساتەیان بەسەردا دێت، ڕۆژێک ئەوان خەبەریان ئەبێتۆ تۆ چیت کردە ئەوان خۆیان تەریق ئەبنۆ و خەجاڵەتی ئەکێشن، ئێمە سەربەرزین شانازی بە خۆمان ئەکەین.

پەیامی من بۆ لاوەکانی حیزبیم ئامەیە: هەر ڕێبازێک تێتە پێشەوە هەڵە و ئیشتبا و بۆشایی تێدایە، بۆچی تێدایە؟ چۆن بە مەرحەلەی پوختەگی نەگەیشتووە، نەپوختییەکەی تێدایە، مەردمەکە تازەکار بوون، تازە وارد سەحنە بوون، عیلم و ئاگاهی ئەکسەریش کەم بوون نەبوو، ئێستە ڕۆڵەی ئیمڕۆ فەرقی هەیە، ئەمان بەرپرسن لە بەرابەر ئاوەها، ئەو خەلەئە کە لە ئەسەری عەدەمی عیلمی ئەحزابەکانا و بووە و هەیشە، ئەبێت بە قودرەتی تەفەکوری ئیمڕۆژەی خۆیان ئەو خەلەئە پڕ بکەنەوە و بە دەسکەوتێکی پڕتر و پڕسەمەرتر بەرەو پێش هیدایەتی بکەن و بۆ پێشەوە و بڕواش وایە لە ناو زۆربەی خەڵکیشا، خەڵک هیوای بە لاوەکان بەستووە کاتێک سەردەمی ڕادیۆ بوو ئەو سەردەمە، ئێستا جەوانێک دێت قسە ئەکات، هیچ کاتێک قابلی موقایسە نین.

بافتی فکری ئەم و لەحنی کەلام ئەم و بۆچوونی ئەم و دیدگای ئەم، لەگەڵ ٢٠ساڵ لەمەوبەر , زۆر جیاوازە، هیوایەک کە لە دڵی خەڵکا ڕواوە و دەڕوێت، ئەم لاوانە کە ئەمڕۆ هانە سەر کار و ئیشەکان بەڕێوە ئەبەن، داوای سەرکەوتنیان بۆ ئەکەم، بەڵام لاوەکانیش وا هەمیشە لەگەڵیان هەم، داوایان لێ ئەکەم ئەوانیش بێنە سەر سەحنە. لە مەرحەلەی ئەوەڵا دەرسەکانیان، ئینسان کاتێک بە نیرووی عیلم موسەلەح بوو، هەموو دەسکەوتێکی دەس دەکەوێ، بڕۆن دەرس بخوێنن، موتاڵا بکەن، خوێڕیایەتی نەکەن، بۆ خەڵک خزمەت مەکەن، بۆ گەل و نیشتمانەکەی خۆیان دەرس بخوێنن، زۆر کەسمان هەیە بۆ ئەجنەبی دەرس ئەخوێنن، موتڵەقەن بۆ گەلەکەی خۆی ناخوێنێ، من هەمیشە وەسییەت و نەسییەتم ئەمەیە، ڕۆڵەکانم توخوا دەرس بخوێنن، بەڵام بۆ گەل و نیشتمانەکەی خۆتان دەرس بخوێنن، تەوسییەیان پێ ئەکەم بۆ خۆمان دەرس بخوێنن، وائەزانم لە پێشدا ئەم جوابمە عەرز کردی دوبارە تکراری ئەکەمۆ، هیچ شتێک بۆ من مانای نەما، نە بەخاتر ئەوەی کە پیر بووم و سنم چووەسە سەرەوە، چون تەنیا ئاواتێک کە وەتە فامم کردووەسۆ و ئەو ڕێبازەم دۆزیوەسۆ تەنیا ڕزگاری گەل و نیشتمانەکەم، بڕوا فەرموو بەهەشتم ناوێ، جەحانم ئەوێ، بە شەرتێ ئەو گەلەم ڕزگار بوێ، ئەڕۆمە جەحانمۆ، مادامێ گەلەکەم ئازاد نەوێ، عەهد و پەیمان بێ ناچمە بەهەشت، ئەمە ئارەزووی منە هیوادارم ئەو ڕۆژەی چاوەڕوانی ئەکەم زووتر بێت.

تێبینیێ وام نییە بۆ خۆم، یەک دوو شیعرێ ئەخوێنم بۆ ئەم برادەرانە نازانم هین کێیە، ئێمە ئەگەر بێت و هەرکاممان لە ئێمە ژنمان، پیاومان، کچمان، کوڕمان، کشاوەرزمان، دامدارمان، کرێکارمان، هەر یەک زەرەیێ لە وەزیفەکەی خۆی بە جێگە بێنێ موشکڵەکانمان حەل ئەوێ.

ئەڵێ: خزمەتی خاکی وەتەن فەرزێکی عەینە بۆ هەموو/ داخڵی ئەم حوکمەیە کێ فەرقی جوان و پیر ئەکا/هەرکەسێ فیکری مەزاری باوک و باپیری هەبێ/ بۆ بەقای ئەعزازی خاکی خۆی چلۆن تەقسیر ئەکات.

نابێ ئێمە تەقسیر لە خۆمان بکەین، من تەوسییە ئەکەم بە پیرەکان، بە جەوانەکان بە شارییەکان، بە دێیەکان، نەڵێن ئەمن کشاوەرزم هێچێ ناتوانم.

ئەڵێ: خوێنی ڕەوانی گەشی لەشی خۆت/نووری چاوانی مەستی ڕەشی خۆت/ لە ئاو و هەوای خاکی وەتەنە/ لەسەرتە خزمەت کاکە فەقەت بەشی خۆت.

زۆتر نە، هەرکامە لە هەر باڵێکەو، کەشاوەرزی، کارگەری، دامداری، هەرچیکی، ئەگەر ڕاس بکەی تێگەیشتنمان هەبێ، هەرکاممان بە ئەنازەی بەشی خۆمان زەربولمەسەلێ هەیە ئەڵێ: «بە قەت بەڕەی خۆت پا داکێشە»، هەرکەسێ بە ئەنازەی توانایی خۆمان ئیش و کار کەین بۆ وڵاتەکەمان، موتمەئینەن ئەگەین بە ڕزگاری. تەوسییەی تریشم هەیە بۆ دایک و باوکانی بەڕێزم، من ئاوە بیر و بڕوانە، تا هەر میللەتێ کە ژێرچەپۆکەیە، مادامێ دایکەکان و باوکەکان، نەگەنە ئەو مەرحەلەی فکر ئازادییە، ئەولادەکانیان ناتوانن بەو مەرحەلە بگەن، ئەبێ باوکان و دایکان جگەرگۆشەکانیان مەجبوور بکەن، بۆ خوێندن، بۆ ئازادی گەلەکەیان هیدایەتی بکەن. ئەبێ لە ئێمەوە دەس پێ بکا، باوک، کوڕێک بەوپەڕی عشق عەلاقەوە دێت هزار جار دێتە شوێنێ بیدزێ بیباتەوە، ئەو میللەتە ناتوانێ ئاوا ڕزگار ببێ، ئەبێ دایکان و باوکان بگەنە مەرحەلەیێ، خۆیان هەروەکوو ئینقلابی کەبیری فەرانسە، دایکەکان دێن کوڕەکانانیان لەسەر لێف و دۆشەکەی گەرم و نەرم خەوتوون، هاوماڵەکانیان خوێنیان ئەرژێ لە سەنگەرەکانا، ئەیانکرد بە دارا ، خوێڕیلە خوێنی هاوخوێنەکانتان هەمووی ڕژا، تۆ لێرا نوستووی کەچی؟ بە کوتەک ئەیانکردە دەشتەو ئەیاندالێ سەنگەری موبارزە، ئێمە بین ئەگەر بەڕاستی عەلاقەمان بە ئازادی گەل و وڵاتەکەی خۆمانە، کتێبێک هەیە زۆر چکۆلە، بە ناوی «خۆڕاگران» یان «مردووخۆران»، وەرگێڕاوی «بورهان قانعە»، جەنگی دووەم جەهانیی، ئاڵمان نازی کە کاتێک حەملە ئەکات، لە ڕووسیە «لێنینگراد»، پایداریێک عەجیبیان لە خۆیان دا، وڵاتپارێزی ئاوەی ئەوێ؛ ئەڵێ مشک نەما خواردی، ئەڵێن سەگ نەما خواردیان، مشک نەما خواردیان، هیچێک نەما، حەتا گۆشتەکان خۆیانیان خوارد، مناڵەکانیان دەمردن لە برسا، هەوا گەرمی کردبوو، لاشە ناسکەکان زوو بۆنیان ئەکرد، لە ژێرزەمینییەکانا چاڵیان ئەکەند، بۆ ئەوە تۆزێ دێرتر کرم تێیدا، گۆشت جگەرگۆشەکانیان جاوی ، لێنینگرادیان نەدا دەسەو، بێن تۆزێ زەڕەی ئالەوە دەرس وەربگرین، ئەمانەی ئەوێ ئازادی. ئاڵمان نازی ئەمانە هیچیان نەبوو، ئەچوون بۆ سەف نانوایی ئەم بەسەزوانیەلە، دەسە دەسە لە برسا ئەکەوتن بە سەر یەکا بەجێی نان بوەنەوە جیرەبەنی بوو، ئەکەوتنە مل یەکا و گیانیان دەر ئەچوو، تا ئاگر بوو ئەیانبرژان، ئاگر نەما بە خامی، تا ڕۆژنامە ما تۆزێ گەرمیان ئەکرد، لەوەلا بە خامی، جگەرگۆشەکەی ئەمرد، لەتە لەتە ئەیکردەو ئەیخوارد، لێنینگرادیان نەدا دەسەو، ئێمە بمانەوێ ئیستقلال بگرین ئەبێ ئاوایش بین تۆزقاڵێکیش، بین موتالعە بکەین لە خەڵک شت فێر ببین، من ئامانە ئەبینم کە تۆزقاڵێ تۆزقاڵێ شتم پێ ئەیا، خەڵکم بینیوە، لیاقەت خەڵکم بینیوە، حەز ناکەم منیش زۆر بێ لیاقەت بم ، حەز ناکەم خەڵک گاڵتەو گەپم پێ بکا.

من بەش بە حاڵی خۆم شانازی ئەکەم و سەری کڕنۆش لە بەرابەرتاندا ئەنوێنم، بۆ ئەو هەل و ئیمکاناتە بۆ من فەراهەمتان هێنا، وائەزانم دوایین کات و ساتی ژیانم بێ، ئەم شتە بۆ بیرەوەری با بمێنێتەوە، ڕۆڵەکانم، بەڕێزەکانم، تاج سەرەکانم، کە ئاوا ئێوە بەو هەموو ئینرژییەوە پیرێکی کەوتووی هیچ لە دەست نەهاتوو، ئاوا لە نەزەرتانایە سپاستان ئەکەم، مەمنوونتانم.

عەبدولڕەحمان قاسملوو، میراتێکی نەناسراو؟

فیلیپ بولانژێ

وەرگێران لە فەڕانسییەوە : دیلان هەردی

فیلیپ بولانژێ، نووسەر و پرۆفسۆر لە زانکۆی سۆربۆن لە پاریس، خاوەنی نزیک بە سی بەرهەمی زانستییە لە بوارەکانی جوگرافی و ژێئۆپۆلیتیک. ئەم بابەتە لە ژمارە ۲۲۲ی گۆڤاری زانستی «مەشریق ـ مەغریب» بە زمانی فەڕانسەوی بڵاو بۆتەوە. ئەوەی خوارەوە وەرگێڕدراوی بەشێک لە بابەتەکەیە.

ئەگەر عەبدولڕەحمان قاسملوو شیاوترین ڕێبەری کوردە بۆ ستایش کردن، عەبدوڵڵا ئۆجەلانیش گرنگترینیانە. دوای بەکارهێنانی دوو سیفەتی وەها دەقیق وەک «ستایش» و «گرنگ» ئێستا دەمهەوێ ڕوونیان بکەمەوە. ئەو دوو کەسایەتییە کوردە هەرکامیان بە شێوازی تایبەت بە خۆی بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردیان لە سەدەی بیستەمدا تۆمار کردووە. عەبدوڵڵا ئۆجەلان ڕێبەری پەکەکە (پارتی کرێکارانی کوردستان)، بە تایبەت دوای گیرانی لە فێورییەی ۱۹۹۹ لە کێنیا، ئەگەر کەسێکی ئاکادیمی نییە ـ هەرچەند کە دەرس و ئامۆژگارییەکانی ئاراستەی لایەنگرانی دەکا و بە بڕوای من نیشاندەری کەسێکی بەهێز نییە و هیچکات ستراتیژیستێکی باش نەبووە و هەروەها خۆی بە هەستێکی سیاسی کەم ناوەڕۆک و ڕوانینێکی سنووردار لە مێژوو دەرخستووە - بەڵام ئەو وێنەیەکی گەورەی لە لایەن پەیڕەوانی خۆی وەک پێغەمبەری شۆڕشی کورد لە سەدەی بیستەمدا لە تورکیا و دەوروبەری لێ کێشراوەتەوە. ئەو گرنگە چونکە پەکەکە کێشەی کوردی بەرز کردەوە بۆ ئاستێکی چڕوپڕتر لە بواری سیاسی و میدیاییدا کە پێشتر نەبینرابوو. لە لایەکیترەوە، عەبدولڕەحمان قاسملوو، سکرتێری گشتی حیزبی دێموکرات، ئەگەر ئاکادیمیسیەنێکی ناسراو بوو، نە تەنیا بابەت و وتاری ئاکادیمی دەنووسین، بەڵکوو ئەو بە ڕاستی مرۆڤێکی یەکجار زۆر بەکردەوە بوو، واتە نەتەنیا ڕێبەرێکی سیاسی دوور لە مانۆڕدان و بەرپرسێکی بە ئەزموونی حیزب بوو، بەڵکوو سەرۆکێکی چریکییش بوو کە دەنگی کەڵاشینکۆڤ نەیدەترساند. ئەو شایانی ستایشە چونکە هیچکات بنەمای ئەخلاقی خۆی نەفرۆشت و کوالێتییەکانی ئەخلاق بەرزی بە هاوچەرخەکانی خۆی نیشان دا.

ماکس وێبێر دەڵێ: «مێژوو نیشانمان دەدا کە سەرۆکە کاریزماتیکەکان لە هەموو بوارەکاندا و لە هەموو سەردەمێکدا دەردەکەون. هەروەها، ئەوان بە دوو شێوە دەردەکەون، هەندێکیان وەک پێغەمبەر و خاوەن موعجیزە و هەندێکیشیان وەک سەرۆکە خەباتکارەکان و فەرماندەرانی شەڕ». ئایا عەبدولڕەحمان قاسملوو سازگاری لەگەڵ ئەو پێناسە دوولایەنییەی ماکس وێبێردا هەیە ؟ دەمهەوێ، لەم وتارەدا، بە سەرنجدان بە ڕێڕەوی کەسیی و پێشینە فکرییەکەی، ئەو کەسایەتییە سەرەکییەی ناسیۆنالیزمی کورد لە سەدەی بیستەمدا بناسێنم، لە پێشدا، باسی کۆتاییە تراژیکەکەی لە ۱۹۸۹دا لە ڤییەن دەکەم و ئەوجار باسی میراتە فکری و مەعنەوییەکەی دەکەم.

تاراوگە وەک فێربوون

کاتێک دەڵێم کە دەتوانین قاسملوو زیاتر لە سەرۆکە کوردەکانیتر ستایش بکەین، مەبەستم ئەوەیە کە، بە لەبەرچاوگرتنی بژاردە ئیدیۆلۆژیک و ستراتێژیکییەکانی یان بەرجستەکردنەوەی ڕوانینەکانی بە نیسبەت شۆڕشی ئیسلامی ئێران لە ساڵی ۱۹۷۹، جگە لە ڕێزلێنان لە زیرەکی ئەو ئابووریناسە زمانزانە هیچیترمان نییە، پابەندبوونی ڕاستگۆیانەی بۆ چارەسەری ئاشتییانە و ڕاستبینانەی کێشەی کورد، ڕەتکردنەوەی ئیدیۆلۆژی جیاییخوازیی ئێتنیکی یان بەتایبەت، خۆبواردنی هەمیشەیی حیزبەکەی، حیزبی دێموکرات لە کاری تیرۆریستانە. تیرۆریزمێک کە قاسملوو دەیزانی کە لە حاڵێکدا لە لایەن کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییەوە بە تێکڕایی مەحکوومە بەڵام دەشتوانێ بانگەشە بێ بۆ بەرزکردنەوەی کێشەی کورد، ئەوەیکە لە لایەن پەکەکەوە لە ساڵانی ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ی زایینی لە تورکیا بە شێوەی بەربڵاو ئەنجام درا. هەم سیاسییانە و هەم ئەخلاقییانە، ڕێبەری حیزبی دێموکرات هیچکات خۆی نەخستە ئەو بوارەوە.

حیزبی دێموکرات، لە ڕاستیدا، زۆر هەستیار بوو بەوەی هیچکات مامەڵەی خراپ لەگەڵ زیندانییەکان نەکرێ، هیچکات سیاسەتی «زەوی سووتاو» نە لە دژی هیچ لایەنێک و نە لە دژی دەوڵەتی ناوەندی ئەنجام نەدرێ، هیچکات بە زۆرەملێ خەڵکی مەدەنی لە ماڵ و حاڵی خۆیان وەدەر نەنرێن، نابێ کەس بە بارمتە بگیرێ، نابێ ژنان و منداڵان ئازاریان پێ بگا، نابێ هیچکات کاری چەتەگەری و ڕێگری و بۆمبدانانەوە لە شوێنی گشتی ئەنجام بدرێ. کاتێک ساڵی ۱۹۷۹ کارمەند و دیپلۆماتەکانی ئەمریکا لە تاران بە بارمتە گیران، قاسملوو بە ڕاشکاوی ئیدانەی کرد. بێ گومان کێشەی کورد لە ئێران هەزینەی ئەو ئەخلاق بەرزییەی لە میدیا و کۆڕ و کۆبوونەوەکانی ڕۆژئاوادا دا. تەنانەت ئەمڕۆش کێشەی کورد لە ئێران هیچی دەست ناکەوێ لەو دەنگدانەوە میدیاییی و ئەو سەرنجە ژێئۆستراتیژیکییە یەکسانەی بە کێشەی کورد لە تورکیا و سوریا و عێراق دەدرێ. قاسملوو وەک زۆرێک لە ڕۆشنبیرانی دیکەی کورد بە تاراوگە ئاشنا بوو؛ وڵاتەکەی، خاکەکەی و گوندەکەی جێهێشت. لە دێسامبری ۱۹۳۰ لە کوردستانی ئێران و لە نزیک مەهاباد، ناوچەیەک کە ناسیۆنالیزمی کوردی تێدا بەهێز بوو و شای ئێران ڕقی لێ بوو و کۆماری ئیسلامی هەڕەشەی لێدەکرد لە دایک بوو. قاسملوو ناچار بوو چەندین جار نیشتمانی خۆی بەجێ بهێڵێ. ئەو بەو ڕادەیەی کە لە تاراوگە پێگەیشت و شکڵی گرت بە هەمان ڕادەش گۆڕانکاری بەسەردا هات، کە بە ڕای من کرانەوەی هزری و ئاوێتەبوون بە چەندین زمان و کولتووری پێویست بۆ مرۆڤێکی سیاسی هاوچەرخ ئەو شتانە بوون کە تاراوگە پێی بەخشی. لەو خاڵەدا، ئەو بە تەواوی لە کەسێکی وەک ئۆجەلان جیا دەکرێتەوە کە لە کۆمەڵگایەکی نزیک بە تەواویی تورک پێگەیشت، هەرچەند لە سەرەتاکانی ۱۹۸۰لە دیمەشق دەژیا.

ساڵی ۱۹۴۹ قاسملوو لە فەڕانسە خوێندکار بوو و بورسی حکومەتی پاشایەتی هەبوو، بەڵام کاتێک چالاکی سیاسی دەستپێکرد بورسەکەی لێ ئەستێندرایەوە. زۆر زوو تێکەڵ بە بیرۆکەی مارکسیزم بوو، لە بواری ئابووریدا لە چێکۆسلۆڤاکی درێژەی بە خوێندن دا، دواتر لە ساڵەکانی ۱۹۶۰ی زایینیدا بوو بە مامۆستای ئابووری لە زانکۆی شارڵی پراگ؛ ئەو چاوی بە ئەلێکساندر دوبچێک (سیاسەتوانی ناوداری چێکوسلۆڤاکی) دەکەوێ و تێزەکەی لە سەر ئابووریی کوردستان تەواو دەکا، کە لە ساڵی ۱۹۶۵ لە لەندەن بڵاو کرایەوە. دوای خوێندنەوە لە سەر زمانی کوردی لە «زمانە ڕۆژهەڵاتییەکان» لە پاریس لە نێوان ۱۹۷۶ و ۱۹۷۸، چەند مانگ دواتر دەبێتە سەرۆکی شۆڕشێک کە ڕێژیمی ئایەتوڵا خومەینی دەهەژێنێ. لە نێوان ساڵەکانی۱۹۵۷ هەتا ۱۹۷۸ لە تاراوگە ژیا، لە بەغدا و پراگەوە هەتا پاریس. قاسملوو زیاتر لە هەر کەسێک سودی لە درێژبوونی تاراوگە بینی بە تایبەت لە سەردەمی پاشایەتیدا، بۆ ئەوەی لە دوورەوە لە بارودۆخی کوردەکان تێ بگا و بە دوای ڕێگەچارەیەکدا بگەڕێ بۆ ئەو پارچەپارچەبوونەی کوردەکان بە گشتی کە لە دوای ڕێککەوتنامەی لۆزان لە ۱۹۲۳ـەوە تووشی هاتن و سەرکوت و لەناوبردنی پێناسەی کورد لە ئێران بە تایبەتی.

لە بڵاوکراوەیەکی تایبەت لە ژوئییەی ۱۹۸۹ لە بوڵتەنی زانیاری و پەیوەندی ئەنستیتۆی کورد لە پاریسدا، ڕۆژنامەڤان مارک کاراڤێتز، پۆرترەیەک لە قاسملوو دەکێشێتەوە: «سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات، فەرماندەی شەڕ لە کاتی پێویستدا، ڕێبەری سیاسی لە پێش هەموو شتێک، مرۆڤی دیپلۆماسی و دیالۆگ. باڵوێزێکی بەورە و ماندوونەناس بۆ دۆزەکەی کە دەیهەوێ تەواوی جیهانی لێ تێبگەیەنێ؛ بەڵام هیچکات هێندەی ئەوە خوشحاڵ نییە کاتێک چاوی بە پێشمەرگەکانی دەکەوێ، لە خانوویەکی بە گڵ دروستکراو لە دۆڵێکی ون لە سەر سنووری نێوان ئێران و عێراق، ئەو شوێنەی کتێبخانەیەکیشی بۆ گواستۆتەوە.» شارەزا لە هەشت زمان (کوردی، فارسی، عەرەبی، ئازەری، چێکی، ڕووسی، ئینگلیزی و فەڕانسەوی)، هەندێک زانیاری لە سەر شێعری کوردی، فارسی یان عەرەبی، هۆنراوەکانی هوگۆ یان ویتمەن، لە یەک کاتدا مرۆڤی کولتوور و کردەوە بوو ـ ئاکادیمی بوو، وتووێژی دەکرد، ڕێبەرایەتی شۆڕشی دەکرد، زۆر خێرا هاتە ڕیزی بەرەی خەبات دژی فاشیزم و تاک حیزبی کە لە ساڵەکانی ۱۹۳۰دا جیهانی هەژاند و وایکرد کە دامەزرێنەرانی حیزبی دێموکراتیش لە سەر سۆسیالیزم و یەکیەتیی سۆڤییەت نارۆون بن. ئەو ڕێبەرێک بوو کە خەڵکی کوردستان پێویستییان پێی بوو. بەدڵنیاییەوە هەر ئەوەش تەنیا هۆکار بوو کە دوژمنە بەهێزەکانی هیچ شانسێکیان بۆ دەربازبوونی نەهێشتەوە.

بیرمەندی چالاک

لە ڕاستیدا ئاستێکی زۆر بەرزی ئەخلاق لە قاسملوودا هەیە کە تەنیا لەودا بینراوە و ئەو جیا دەکاتەوە لە تەواوی ڕێبەرانی کورد لە سەدەی بیستەمدا. ئەگەر قاسملوو تایبەتمەندییەکی نەبا و ئەو تایبەتمەندییە وەک مەترسی بۆ سەر ڕێژیمی ئیسلامی لە تاران نەبینرابا، بێگومان بەو شێوە دڕندانەیەش ساڵی ۱۹۸۹ لە ڤییەن تیرۆر نەدەکرا. لە نێوان سەرۆکەکانی کورددا ئەو تایبەت بوو: کەسێکی ڕاستبین بوو، دەیزانی کە کۆمەڵگەیەکی خراپ نێونراو بە ناوی «کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی» ڕێگە نادا وڵاتێکی پێنجەم بە ناوی کوردستان لە نێوان چوار وڵاتدا دروست ببێ. بێگومان ئەو یەکێک لەو دەگمەن ڕۆشنبیرانەیە کە گونجاوە بۆ سەرۆکی دەوڵەت. ئەو تایبەتمەندی هاڤێل و ماندێلای هەبوو. دواتر لەیلا زانا لەوانەیە خۆی بۆ ئەو ئاستە لە ئەخلاق و لە ورەی سیاسی بەرز بکاتەوە بەڵام لەوانەیە لە ئاستی فکری لەو ئاستەدا نەبێ. لە ڕاستیدا خوێندنەوەی نووسراوەکانی قاسملوو کە بە زمانە جیاوازەکان بڵاو کراوەتەوە چێژێکی تایبەتیان هەیە. وەرگێڕدراوی چێکی کتێبی «کوردستان و کورد» کە لە ساڵی ۱۹۶۵دا بڵاو بۆتەوە، شێوازێکی ڕوونی شیکردنەوەی کێشەی کوردە. دەکرێ یەکێک لە درەوشاوەترین سەنتێزەکانی مێژووی کورد بێ. لە درێژەی لاپەڕەکاندا هەست بە جێ پێی قورسی مارکسیزم لە نێو شیکردنەوەکانی ئابووریی کوردستان دەکەی. ئەو بانگی لێنین دەکا، باڵادەستی داگیرکەر مەحکووم دەکا، ئیمپریالیزم شەرمەزار دەکا، ئەو لایەنگری لە سەربەخۆیی پارچەکانی کوردستان و داوای یەکگرتنیان بۆ دروستبوونی نیشتمانێک بۆ کوردەکان دەکا ـ بیرۆکەیەکی کراوەی سەربەخۆییخوازانە کە بیست ساڵ دواتر دێتەوە سەری و بانگەشەی خودموختاری دەکا.

هەروەها خوێندنەوەی لە سەر حیزبی دێموکرات، لە کتێبی «چل ساڵ خەبات لە پێناو ئازادی»، کە بەشی یەکەمی لە ساڵی ۱۹۸۵ بە بۆنەی چلەمین ساڵوەگەڕی دامەزرانی حیزبی دێموکرات نووسراوە نموونەیەکە لە خاکەڕایی و ڕاشکاوی. « ئەو مێژووە کە ئەو لەسەر حیزبی دێموکرات نووسیویەتی، پێک نەهاتووە تەنیا لە ژیاننامەی سادەی چەند ڕێبەری حیزب، کادر یان ئەندامەکان. مێژووی سەدان هەزار ئەندامە، هەزاران قوربانییە، هەموو خەڵکی کوردستانە، حیزبی دێموکرات و خەڵکی کورد یەکەیەکی جیانەبووەوە پێک دێنن.»

ئەو ناسینە لە نێوان خەڵک و حیزب، ئەمڕۆکە دەتوانێ شۆکهێنەر بێ، چونکە لە شوێنی دیکە کارەساتی مرۆیی قەرەبوونەکراوی لێکەوتۆتەوە؛ بەڵام لە باکگراوندی کورددا ئەو کات مانایەکی جیاوازی هەبوو: کوردەکانی ئێران لە لایەن ڕۆژئاواییەکانەوە پەراوێز خرابوون، سۆڤییەتییەکان دەستوەردانیان دەکرد، زۆر بە زەحمەت لە لایەن وڵاتانی بێلایەنەوە دەبیستران؛ ئەگەر ئێستا کێشەی کورد وەک دە ساڵ پێش پەراوێز ناخرێ، لەبەر ئەوەیە کە ڕۆژئاواییەکان پێویستیان بە پێشمەرگەیە بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی داعش. کێشەی کورد لە ئێران هەروا بە چارەسەرنەکراوی دەمێنێتەوە چونکە خاوەنی ڕێبەرێکی کاریزماتیک نییە. لە ئێرانێکی چەندپێکهاتەییدا، کوردەکانی ئێران دەبێ بتوانن لە سەر کێشەی خۆیان بەرەیەک لەگەڵ خەڵکانی دیکەی پەراوێزخراوی ئێران پێک بێنن، دەبێ لە ساختارێکی حیزبی ڕەوا و کاریگەر کەڵک وەرگرن بۆ ئەوەی ببیسترێن، تەنانەت ئەگەر سەرکوتی خوێناوی ڕێژیمیشیان لە بەرامبەر بێ.

بە شێوەیەکی ئیدۆلۆژیکی، قاسملوو ئەو کەسە بوو کە بە کورتی دەتوانین ناوی بنێین مرۆڤێکی چەپ، بە قووڵی بارگاوی، وەک زۆرێک لە ڕێبەرانی جیهانی سێهەم. مرۆڤێکی مارکسیستی و ناسیۆنالیستی بوو، وەک زۆرێک لە بیرمەندانی جیهان. چالاکێکی کۆمۆنیستی بوو لە نێو حیزبی دێموکراتدا (کاتێک لە مەهاباد بوو) و لە حیزبی توودە، پارتی کۆمۆنیستی ئێراندا (کاتێک لە تاران بوو)، ئەو خۆی لە کۆمۆنیزمی ستالینی جیا کردەوە، بە تایبەت دوای دەستێوەردانی هێزەکانی پەیمانی وەرشۆ لە چێکۆسلۆڤاکی لە مانگی ئاگۆستی ۱۹۶۸دا. ڕەوتی کۆمۆنیستی لە حیزبی دێموکراتدا لە نێوان ساڵەکانی ۱۹۵۵ هەتا ۱۹۵۸ کە لە لایەن قاسملووەوە ڕێبەرایەتی دەکرا، لە دوای ساڵی ۱۹۷۱ـەوە لە لایەن ڕەوتی ناسیۆنالیستی کە لە دەوری عەبدوڵڵای ئیسحاقی (ئەحمەد تۆفیق). کۆ ببوونەوە خرا پەراوێزەوە و هەر ئەویش بوو بە سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات. دەبوایە هەتا کۆنگرەی سێهەمی حیزب لە سێپتەمبری ۱۹۷۳ چاوەڕێ بکرێ تا ئەو مارکسیزمەی قاسملوو دەیویست ئاراستەی حیزب بکرێ. لائیسیزم، سۆسیالیزم و دژە سەرمایەداری دەبنە بەرچەسپ و تایبەتمەندیی ئیدیۆلۆژیکی قاسملوو. لەو کۆنگرەیەدا دروشمێک کە قاسملوو هیچکات خەیانەتی پێ نەکرد پەسند کرا : «دێموکراسی بۆ ئێران، خودموختاری بۆ کوردستان.»

وەک زۆرێک لە مارکسیستەکانی سەدەی بیستەم کە باڵادەستی ئیدیۆلۆژی کۆمۆنیزم بە سەر نەریتخوازی ئایینی وەک دەستکەوت دەبینن، قاسملوو وا دەردەکەوێ کە سەرنجی پێویست ناداتە سروشتی قووڵی شۆڕشگێڕی بە مانای شۆڕشی ئاسترۆنۆمی یان گەردوونی (خولانەوە ی هەسارەیەک بە دەوری ئەستێرە یان خۆردا کە دوای دەورێکی تەواو دەگاتەوە شوێنی یەکەم)، واتە گەڕانەوە بۆ ڕابردوو ـ واتە بە شێوەیەکی باو و سوننەتی شۆڕشی جەماوەری لە دژی ڕێژیمی زاڵ بە سەر ئێران کە ساڵی ۱۹۷۸ کۆتایی بە پاشایەتیی هێنا. ئەو نەیدەتوانی بڕوا بەوە بکا کە، وەک بریتانیای سەدەی حەڤدەیەم، ئێران لە ڕێگای ئایینەوە بچێتە نێو مۆدێرنیتەی سیاسییەوە نەک لە ڕێگای دژایەتیی ئایینەوە وەک لە ۱۷۸۹. حیزبی دێموکرات مارکسیستە و دژی سەرمایەداری: ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتیی کە پەروەردەکراوی ئیمپریالیزمی ئەمریکایە بە ڕادەی پێویست قەناعەتی پێهێنا لە سەرەتادا. یەکەم ئەوەیکە، شۆڕشی ئێران بە پاڵپشتییەکی لە ڕادەبەدەری ڕەوتە شۆڕشییەکانی چەپی ئێرانی بوو کە گرێدراوی مەلاکان بوون لە دژی ڕێژیمی پاشایەتی بەڵام هەر خێرا، هێزی ژیانەوەی شیعە کە خۆی لە ئایەتوڵڵادا دەرخست هاوپەیمانە ڕادیکاڵەکانی قووت دا. ئایا قاسملوو، بیرمەندی وێبێری، سەرۆکی شۆڕش و چالاکی مارکسیستی، هێزی دیاردەی شۆڕش لە ئێرانی بەو پێیەی کە مەزهەبی بووە بە کەم گرتووە و نەچۆتە نێو بازنەی خوێندنەوەیەکی مارکسیستی ئاتێئیستانەی سەدەی بیستەم؟

هەر دوابەدوای ئەوەی هیواکان بە کۆماری ئیسلامی لە ناوچوون، درێژەدان بە بەرگری لە بەرامبەر سەرکوتێکی نوێی کوردەکانی ئێران زۆر گرنگ بوو: بووە هۆی بەهێزبوونی ڕۆڵی حیزب وەک پارێزەری خەڵکی کورد. حیزبی دێموکرات تەنیا قەڵغانی نیزامی لە بەرامبەر هێرش و سەرکوتی حکوومەتی ناوەندی بوو کە لە دەست مەلا شیعەکاندا بوو و بە چاوێکی دیکەوە سەیری کوردەکانیان دەکرد، بە تایبەت کە زۆرینەیان سوننی بوون، گومانی جیابوونەوەیان لێ دەکردن بەڵام حیزبی دێموکرات هیچکات ئۆپۆزیسیۆنی نیزامی و پێناسەی نەتەوەیی لە دەست خۆیدا قۆرخ نەکرد، ئەوەیکە پەکەکە لە تورکیا پلە بە پلە ئەنجامی دا. بە بێ شک «مەترسی تەواوخوازی» کە لە پەیوەندی نێوان حیزب و خەڵکدا سەر هەڵدەدا، لە لایەن قاسملووەوە پێشبینی کرابوو. تەنیا دەتوانرێ گریمانەی ئەوە بکرێ کە ئەو بە توندی دژی ئەو لادانە ئیدیۆلۆژیکییە دەبوو ئەگەر خۆی پارێزکارتر نیشان دابا و زۆر متمانەی بە ڕێژیمی ئیسلامی نەبا، ئەوەیکە لە ساڵی ۱۹۸۹ بە قیمەتی ژیانی تەواو بوو.

دوای شەڕی نێوان ئێران و عێراق لە ساڵی ۱۹۸۸، خراپترین شت دیسان بە سەر کوردەکانی ئێراندا هات. بۆ سێهەم جار لە یەک ساڵدا، لە هاوینی ۱۹۸۹دا، نوێنەرایەتیی کورد چاوی بە لایەنی ئێرانی دەکەوێ: محەممەدجەعفەر سەحراڕوودی، حاجی موستەفەوی و ئەمیرمەنسوور بۆزۆرگیان. لە دوو چاوپێککەوتنی پێشوودا هیچ پاسەوانێک بوونی نەبوو. لە ۱۳ی ژوئییەی ۱۹۸۹دا قاسملوو لە ئاپارتمانێکی نهۆمی پێنجەمی بینایەک لە ڤییەن لە لایەن ئێرانییەکانەوە بە سێ گوللە پێکرا و تیرۆر کرا. ئەو تەنیا کوردێک نەبوو کە تیرۆر کرا لەو ڕۆژەدا: عەبدوڵڵا قادری ئازەر، ئەندامی ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکرات بە ۱۱ گوللە و فازڵ ڕەسوڵ، کوردی عێراق و مامۆستای زانکۆ کە ڕۆڵی ناوبژیوانی دەبینی بە ۵ گوللە تیرۆر کران. بکوژەکەی ڤییەن گرێدراوی کەسانێک بە ناوی سەعید ئیمامی، بەرپرسی «قەتڵە زنجیرەییەکان» لە وەزارەتی ئیتلاعات، مەحموود ئەحمەدی نەژاد کە لە ساڵی ۲۰۰۳ بوو بە شارەوانی تاران و دواتر لە ۲۰۰۵ بوو بە سەرکۆماری ئێران.

بەرپرسی حیزبی دێموکرات چلۆن ڕازی بووە کە بکەوێتە ناو داوێکی وەها دڕندانە و خۆی بخاتە بەردەم بکوژانی ڕێژیمی ئێران؟ ڕۆژنامەنووسی ئەمریکی، جاناتان ڕانداڵ پێیوایە کە دوای مردنی ئایەتوڵڵا خومەینی، قاسملوو بە بێ شک بە قەناعەتێک گەیشتبوو کە تاران دەیهەوێ وتووێژ لەگەڵ حیزبی دێموکراتدا بکا. هەرچەند ئەو بە شێوەی ئاسایی زۆر وریا بوو، بەڵام ئەو وریاییەی دابەزاند و تەنانەت نەک هەر پاسەوانەکانی خۆی بەڵکوو پاسەوانەکانی جەلال تاڵەبانیشی ڕێگە نەدان کە لە دوو وتووێژی پێشوودا لە دێسامبری ۱۹۸۸ و لە ژانویەی ۱۹۸۹ هاوڕێیەتییان کردبوو. ئایا بڕوای وابوو کە دەسەڵاتی ئێران بەرەو ئانارشی دەڕوا یان وردەوردە خۆی دێموکراتیزە دەکا؟ ئایا پشتی بە ڕۆژئاواییەکان بەستبوو کە بە پێشنیارە ماقووڵە بێ لایەنەکانیان خۆیان وەک بەلاڕێداچوو و فریوخواردوو دەرخستبوو؟ وڵام و دەلیل و بەڵگەکانی ئەو هەڵە کوشندەیەی ئەو هەر چییەک بووبن، لەگەڵ قاسملوو چونە ژێر خاکی گۆڕستانی پیرلاشێزی پاریس. قاسملوو زۆر زوو ڕۆیشت، ئەو دەیتوانی ببێتە ئەو ڕێبەرەی کە کوردەکان چاوەڕێی دەکەن. ڕێڕەوێکی فکریی و سیاسی هیوابەخش لە لایەن یەکگرتنێکی کوشندەی نێوان دەوڵەتی بەرژەوندخواز، دەمارگرژیی مەزهەبی و بێ ئیحتیاتی شەخسی پێشی پێ گیرا. ئەو بەرهەمێکی فکریی و ئەخلاقیی هەرمانی لە دوای خۆی جێهێشت. میراتێکی سیاسی و ئیدیۆلۆژیکی نادیار لەو کاتانەدا کە کێشەکانی کورد پێویستییان بە تێگەیشتن و ڕوانینێکی زۆر بەرزتر هەیە، هەستێکی سیاسی و ڕوانگەیەکی فکری لە دەرەوەی ڕەوتی باو کە هەر ئەو خاوەنییەتی.

سەمپۆزیۆمی چەواشە

کەیوان دروودی

لە ڕۆژانی ڕابردوودا لە زانستگەی کوردستانی سنە سەمپۆزیۆمی گرینگیی زمانی دایکی بەڕێوە چوو.

هاوکات کاناڵی سەحەریش کە کاناڵێکی ئاسمانییە بە جۆش و خرۆشێکی تایبەتەوە ئەم کۆڕەی ڕوومالّ کرد.

لە نێوئاخنی گوتاری ناسیۆنالیستی — قەومیی ئێراندا باسی فرەڕەنگیی دانیشتووانی جوغرافیای ئێران ڕەهەندێکی یەکجار گرینگی هەیە و ڕێژیمی ئیسلامیش کە هەڵقوڵاوی هەمان ئایدیۆلۆژییە، لەپێناو دەرخستنی سیمایەکی گونجاو لە پەیوەندی بەم ڕیشە ئایدیۆلۆژیکەوە، هەنگاوی جۆراوجۆر هەڵدەگرێ.

بەلای هەر تاکێکی خاوەن بیر و تێگەیشتن، ڕوونە کە ئەگەر بەراستی زمانی دایکی گرینگە و پاراستنی ئەرکێکی ئەخلاقی و بەهادارە، پێویستە ئەم زمانە لە ڕێگەی وتنەوەی بپارێزرێ و گرینگیی پێ بدرێ؛ بەڵام وەک دەبینین بەجێی هەڵگرتنی هەنگاوێکی ئاوا کە هەم پێویست و هەم سانایە، سەمپۆزیۆم و کۆڕ و کۆبوونەوە ڕوومالّی بەربڵاوی میدیایی ئەنجام دەدرێ.

لەوانەیە هەندێک ڕەوتی تایبەت ئەم بابەتە بۆ دەستئاوەڵایی و دڵئاوەڵایی ڕێژیم بگەڕێننەوە و باس لەوە بکەن کە دەسەڵات دەتوانێ ئەو کۆڕ و کۆبوونەوانەش بەڕێوە نەبات.

لە ڕاستیدا ئەوە حاشاهەڵنەگرە کە ڕێژیم دەتوانێ خۆ لە هەڵگرتنی ئەو هەنگاوەش ببوێری، بەڵام زۆر ڕێوشوێنیتر هەن کە هاوشێوەی ئەم هەنگاوە دەگیردرێنەبەر، لە حاڵێکدا ئەگەریش نەبن و جێبەجێ نەکرێن، کارەساتێکی ئەوتۆ ڕوو نادات.

بۆ نموونە ئەو هەڵبژاردنانەی کە ڕێژیم بەوپەڕی تێچوو و گرینگپێدانەوە بەڕێوەی دەبات، ئەگەر هەر نەشکرێ و وەلابنرێ شۆڕشێ ڕوو نادات و ڕێژیم بە خۆبواردن لە بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن، نارووخێ؛ بەڵام وەک دەزانین لەگەڵ ئەوەیکە چەندین جار لە ڕەوتی جێبەجێکردنیدا بەرەوڕووی قەیران بووەتەوە، دیسان دەستهەڵگری نابێ.

یان دانانی کاناڵی تێلێڤیزیۆنی پارێزگاکان بەو هەموو تێچووەوە ئەگەر هەر ئەمڕۆ وەشانیان بوەستێندرێ، کارەساتێک ڕوو نادا، بەڵام سەرەڕای قەیرانی سەرتاپاگری ئابووری، سوورە لەسەر وەشانی ئەم کاناڵانە.

هەموو ئەم هەنگاوانە کە هەڵدەگیردرێن یان ئەو ڕێوشوێنانەی کە دەگیردرێنەبەر، لەپێناو پڕکردنەوە یان کەمکردنەوەی ئەو بۆشاییەوەیە کە سیستمی تۆتالیتێر لەتەک کۆمەڵگە هەیەتی؛

واتە، ئەم هەنگاوانە ئەگەرچی لە ڕەهەندێکەوە، باری سلبیی نییە، بەڵام لە گشتایەتیی خۆیدا دەچێتەوە سەر هەمان گرێ.

ئەگەر سەیری ڕێژیمی پێشوو بکەین و چاوێ بە کاروکردەوە هاوشێوەکانیدا بخشێنین، بەڕوونی ئەوەمان بۆ دەردەکەوێ کە ڕەگەکانی ئەم جۆرە هەنگاو هەڵێنانەوەیە دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای دۆزینەوەی نەوت و گۆڕانکارییەکانی دەرهاویشتەی مودێڕنیتە و تێکدان و بنیادنانەوەی کۆمەڵگە لە ئێران و بەتایبەت لەنێو نەتەوە بندەستەکاندا.

بۆ نموونە چێکردنی ڕێگەوبان لە ناوچە جیاجیاکانی ئێران لەلایەن ڕێژیمی پەهلەوی ئەگەرچی هاتوچۆی ساناتر کرد، بەڵام ئەم ڕێگاوبانانە بوون بە شادەماری پەیکەری فاشیزمی پەهلەوی و لەم ڕێگەوە کۆنترۆڵی زیاتر لە جاران خرایە سەر ناوچە دوورەدەستەکان و ئەو شوێنانەی شیمانەی سەرهەڵدانیان بۆ دەکرا.

کەوایە جادە و ڕێگاوبان پێش لەوەی بچنە خانەی بەرژەوەندیی گشتی، کەوتنە خزمەت دەزگای دەربار و زاڵییەتی و خۆسەپاندنی ژاندارمەکان.

بە مودێڕنیتەی ڕەزاشایی کە لاساییکردنەوەیەکی دواکەوتووانە و بێ لێکدانەوە بۆ مودێڕنیتەی ڕۆژاوایی بوو، پەیوەندیی تاک و دەسەڵات لەناو جوغرافیای ئێراندا گۆڕانکاریی بنەڕەتیی بەخۆوە بینی تا ڕادەیەک کە تەونی کۆمەڵایەتی تێک درا و سەرلەنوێ بونیاد نرایەوە.

ئەم گۆڕانکارییە وای کرد کە کۆمەڵگا لە بەرامبەر دەسەڵات دەستەوەستانتر و پێملتر لە هەموو بڕگە مێژووییەکانیتر بێ.

لەم قۆناغەدا بوو کە سەرچاوەکانی داهاتی دەسەڵات لە ماڵیات و بازرگانیی وردەوە بۆ نەوت گۆڕدرا و ئەم سامانە گشتییە کەوتە بەردەست دەسەڵاتێک کە لە بەرامبەر یاسا و خەڵکدا بەهیچ جۆرێ وەڵامدەر نەبوو.

ئەم داهاتە بۆ ڕێژیمی شا دەسکەوتێکی یەکجار سەرسوڕهێنەر بوو و هەر زوو لەپێناو پتەوکردنەوەی ڕەگەکانی دەسەڵات بەکار هێنرا.

دەزگایەکی پان و بەرینی برۆکراسی کە بە تەواوی لە خزمەت دەرباردا بوو، سیستمێکی پەروەردەی ناتەندروست بۆ خزمەتکردنی بە ئایدیای فاشیستیی سەڵتەنەتی و دامەزراندنی بنکە و بارەگای ژاندارم بۆ کۆنترۆڵی هەموو کۆمەڵگا و چێکردنی ڕێگەوبان بۆ هاتوچۆی خێرای ئەو هێزانەی دەسەڵاتی پاشایان دەپاراست.

گەشەسەندن لێرەدا بە بەرگێکی ئورووپایی و بە جەوهەرێکی سەرەڕۆییانەوە کەوتە کەوڵی خەڵک و بەرژەوەندی گشتی.

وەک گەورە لێکۆڵەری بواری فەلسەفە و مێژووی کۆمەڵایەتی، هۆما کاتووزیان باسی لێوە دەکات.

کاتووزیان لە شوێنێکدا دەڵێ: «ئاخۆ دەکرێ گەشەی لەپڕ و ڕوو لە هەڵکشان لە بەکارهێنانی ئامێرەکانی گواستنەوە و هاتوچۆ، کەلوپەلی ناوماڵ و سەفەری دەرەوە، خزمەتگوزاریی ڕێستۆرانەکان و قومارخانەکان، هەڵچنینی ماڵی وەک کۆشک و هاوشێوەی ئەمانە لە ڕێگەی کەمینەیەکی دەستەبژێر و تێچووی سەرسوڕهێنەری نیزامی و لەناوبردنی سەرمایەی وڵات لە بەڕێوەبردنی دانانی تاجی پاوشایەتی لە جێژنێکی گاڵتەجاڕی ١٣٤٦ ساڵ پاوشایەتی و ڕابواردنە ساڵانەکان لە شیراز کە جیا لە لەنێوبردنی سەرمایە، ژیانی خەڵکی تووشی بشێوی دەکرد، بە گەشەی ئابووری ناو ببەین؟».

لێرەدا کاتووزیان بەدروستی باس لەوە دەکات کە ئەوەی بەناوی گەشەوە لەلایەن سەڵتەنەتخوازانەوە بە خەڵک دەفرۆشرایەوە، لەڕاستیدا بردنەسەرەوەی ئاستی خزمەتگوزاری بە کەمینەیەک بووە.

کەوایە، زۆربەی ئەو هەنگاوانەی کە بە ناوی بەرژەوەندیی گشتی دەکرێن، لەڕاستیدا نێوئاخنێکی تۆتالیتێرانەیان هەیە و لە سیستمێکدا بەڕێوەدەچن کە هیچ جۆرە کلاوڕۆژنەیەک بۆ هەناسەدانی کۆمەڵگە نەهێڵراوەتەوە.

هەر لە ژێر ڕۆشنایی ئەم لێکدانەوەدایە کە دەکرێ خوێندنەوە بۆ سەمپۆزیۆمی گرینگیی زمانی دایکی و جاڕدانی لەلایەن دەزگای پرۆپاگاندای ڕێژیمی ئیسلامییەوە بکەین.

باسکردن لە گرینگیی زمانگەلێ کە لە بنەوانەوە بە هۆکاری ترازانی دەسەڵات و دابەشبوونی جوغرافیا دەزانرێ، هەر ئەوەندەی ئەو جێژنانە کە محەممەدڕەزاشا بە کۆکردنەوەی چەند وەفدی لە پێشدا هەڵبژێردراوی خۆی و بەناوی نەتەوەکانی ئێرانەوە بەڕێوەی دەبرد، لە ڕاستییەوە نزیکە.

کەوایە دەبێ بزانین ئەم هەنگاوانە سەرەڕای ئەوەی بەڕواڵەت بۆ گرینگپێدان و باسکردن نابن، بەڵام کۆمەڵێک چارتی ئایدیۆلۆژیکی سەرەڕۆیانەی پێوە دیارە و دەرخستنی ئەم ڕاستییانە بۆ شیتاڵکردنی تەونی خەیاڵیی فاشیزم زۆر پێویست دەنوێنێ. لە ئێستەدا کە ئەو ڕێژیمە لە پەلەقاژەی دەرەکی و ناوخۆییدایە، هەموو ئەو کەسانەی کە بەجۆرێکی خوازراو لەپێناو سپیکردنەوەی ئەم ڕواڵەتە بێزراوەدا، هەنگاو هەڵدەگرن و دەنگ هەڵدەبڕن، مەحکوومن بەوەیکە لە دوارۆژدا بەرپرسایەتیی قورس لە ئەستۆ بگرن لەبەر ئەوەیکە ئەوە ئەوان بوون کە بە ڕۆنگۆڕینی مەکینەی پترووکاو و لەسوورکەوتووی وەلیی فەقیە، بەستێنی درێژەپێدانی تەمەنی ماشینی سەرکوتیان ئامادە کردووە. بەداخەوە دەبێ بوترێ کە ڕەگەکانی ئیستبداد لە ئێراندا ئەوەندە قووڵە کە جار وایە گەورەترین ڕووداوە نامۆکان نۆرمالیزە دەکرێ و نەبوونی ئەم هەستیارییەش وای کردووە کە سەرەڕۆیان تا ئاستێکی قیزەون سڵ لە چاوچنۆکی و فراوانخوازی نەکەنەوە کە لەلایەکەوە هەموو هەوڵیان بۆ سڕینەوەی زمانێکی زیندوو لە بیری کۆمەڵدا بخەنەر گەڕ و لە لایەکیترەوە خۆیان بە بەرگریکار و پارێزەری ئەو زمانانە لە قەڵەم بدەن.

> **ئاخۆ دەکرێ گەشەی لەپڕ و ڕوو لە هەڵکشان لە بەکارهێنانی ئامێرەکانی گواستنەوە و**
> **هاتوچۆ، کەلوپەلی ناوماڵ و سەفەری دەرەوە،**
> **خزمەتگوزاریی ڕێستۆرانەکان و قومارخانەکان،**
> **هەڵچنینی ماڵی وەک کۆشک و هاوشێوەی ئەمانە لە ڕێگەی کەمینەیەکی دەستەبژێر و تێچووی**
> **سەرسوڕهێنەری نیزامی و لەناوبردنی سەرمایەی وڵات لە بەڕێوەبردنی دانانی تاجی پاوشایەتی**
> **لە جێژنێکی گاڵتەجاڕی ١٣٤٦ ساڵ پاوشایەتی و ڕابواردنە ساڵانەکان لە شیراز کە جیا لە**
> **لەنێوبردنی سەرمایە،**
> **ژیانی خەڵکی تووشی بشێوی دەکرد، بە گەشەی ئابووری ناو ببەین؟**

وێستگە

کۆرۆنا و تەشەنەسەندنی توندوتیژییەکان دژ بە ژنان

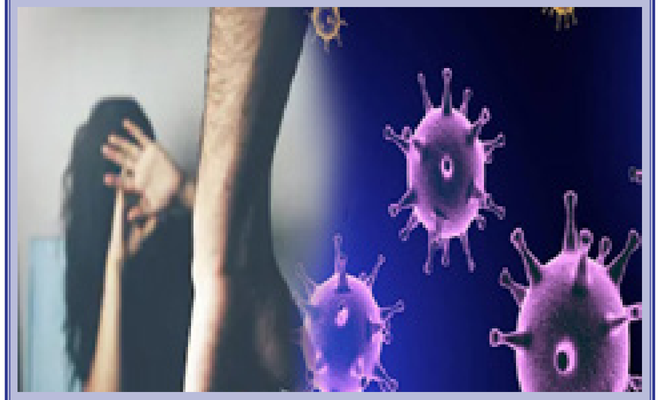

نووسین: هێمۆ

لە ماوەی چەند مانگی ڕابردوودا، بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا لە سەرتاسەری جیهاندا، جیا لەوەی کە بووە هۆی قوربانیبوونی ژمارەیەکی بەرچاو لە خەڵکی وڵاتە جیاجیاکانی جیهان، کۆمەڵێک قەیرانی دیکەشی بەدوای خۆیدا هێنا، قەیرانگەلێک کە ڕەنگە لێکەوتە و ئاسەوارەکانیان زۆر زیاتر لە خودی کۆرۆنا زیانی بە خەڵک گەیاندبێت. لە قەیرانی ئابووری و بەرزبوونەوەی ڕێژەی هەژاری بەتایبەت لە وڵاتە دواکەوتووەکانی جیهانەوە بگرە هەتا کەمبوونی پێداویستیی پزیشکی بۆ بەرگری لە نەخۆشییەکە و هەروەها گیان لە دەستدانی ژمارەیەکی بەرچاو لە کادرە دەرمانییەکان لە سەرتاسەری جیهاندا، هەموویان لەو گرفتانە بوون کە پاش بڵاوبوونەوە و تەشەنەسەندنی ڤایرۆسی کۆرۆنا، بەرۆکی خەڵکیان گرت. لە ڕاستیدا لە هۆکارە سەرەکییەکانی زۆربوونەوەی قەیرانەکان لەم ماوەیەدا دەتوانین ئاماژە بە خاڵێکی گرینگ بکەین، ئەویش نەبوونی ئامادەکاریی پێویست لە لایەن وڵاتانەوە بۆ کاتە هەستیارەکان و نەبوونی پلان و بەرنامە بۆ بەرەوڕووبوونەوە لەگەڵ کێشەگەلی کتوپڕ و لەناکاو بوو. ڕاستە کە هەندێک لە وڵاتان بە شێوەیەکی باش توانییان دۆخەکە کۆنترۆڵ بکەن، بەڵام زۆربەی هەرە زۆریان نەیانتوانی سەرکەوتوو بن و ئەمەش پێوەندیی ڕاستەوخۆی بە هەستی بەرپرسایەتیی بەرپرسانی وڵاتە جیاوازەکان لە بەرانبەر خەڵکەکەیانەوە هەیە. لەم ماوەیەدا هەموو گەشتی هەواڵەکان لە سەرتاسەری جیهاندا، بە خستنەڕووی ئاماری پێوەندیدار لە ڕێژەی تووشبووان، قوربانییان، ڕێگەکانی پێشگرتن و کەمکردنەوەی قەیرانەکە و بە دەیان بابەتی پێوەندیداری دیکە، هەوڵیان دا تاکوو تاکەکان لەو دۆخە هەستیارە ئاگادار بکەنەوە و بیانگەیێننە سەر ئەو قەناعەتە کە بە ڕاستی دۆخەکە هەستیار و مەترسیدارە و پێویستی بە جیددی بوون لە کۆنترۆڵکردندا هەیە. لەم نێوانەدا ڕەنگە بەهۆی سەرقاڵبوون بەم قەیرانەوە، کۆمەڵێک پرسی دیکە کەوتبێتنە پەراوێزەوە و وەک ڕابردوو گرینگییان پێ نەدرابێت، کە ئەمە خۆی لە خۆیدا دەبێتە ڕێگەخۆشکەر بۆ قەیرانەکان و بەردەوامبوونیان. بەپێی ئامارە بڵاوکراوەکان لە وڵاتە جیاجیاکانی جیهاندا، لە ماوەی دەسپێکی قەرەنتینە واتە لە سەرەتای ساڵی ٢٠٢٠ی زایینییەوە، تاکوو ئێستا بە شێوەیەکی بەرچاو ڕێژەی توندوتیژییە بنەماڵەییەکان بەرانبەر بە ژنان زیادی کردووە. توندوتیژیی بەرانبەر بە ژنان، دیاردەیەکی تایبەت بە وڵاتێکی دیاریکراو نییە و بەداخەوە لە زۆربەی وڵاتەکاندا بەرانبەر بە ژنان ئەنجام دەدرێت.

هەندێک لە وڵاتەکان بە لەبەرگرتنی ڕێوشوێنی گونجاو هەوڵی بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ ئەم دیاردەیە دەدەن و هەندێ وڵاتی دیکەش لە ڕێگەی خودی دەسەڵاتەوە دەبنە بکەری سەرەکیی لە ئەنجامدانی توندوتیژییەکاندا. بە پێی ئەو ئامارانەی کە لە لایەن ڕێکخراوی بێهداشتی جیهانییەوە بڵاو کراونەتەوە، لە هەر سێ ژندا یەک کەسیان بەرەوڕووی توندوتیژی دەبێتەوە. لەم ماوەیەدا، درێژکردنەوەی ماوەی قەرەنتینە و مانەوەی زیاتری تاکەکان لە ماڵەوە و هەروا زۆربوونەوەی بەریەککەوتنەکان وای کردووە کە بە ڕێژەیەکی بەرچاو ڕێژەی توندوتیژییە بنەماڵەییەکان بەرانبەر بە ژنان و منداڵان بەرز ببێتەوە . لە ڕاستیدا یەکێک لە هۆکارەکانی بەرزبوونەوەی ڕێژەی توندوتیژییەکانیش هەر بۆ ئەم بەشە دەگەڕێتەوە، خەڵک پێویستیان بە پێوەندی کۆمەڵایەتی هەیە و بە نەچوونە دەرەوە لە ماڵ گوشارە دەروونییەکان بۆ سەر تاک زیاد دەکات و لە ئاکامدا، تاک کۆنترۆڵی کردارەکەی خۆی ناکات و دیاردەگەلێکی لەم چەشنەی لێدەکەوێتەوە.

لە وڵاتی هێندا، لە نێوان ٢٣ی مانگی مارس هەتا ١٦ی مانگی ئاوریلی ٢٠٢٠دا ، ٥٨٧ حاڵەتی توندوتیژیی دژ بە ژنان تۆمار کراوە. لە وڵاتی مێکزیکدا، لە سەرەتای ساڵی ٢٠٢٠ەوە کە بە فەرمی لە زۆربەی وڵاتاندا لەو ڕێکەوتەوە قەدەغەی هاتوچۆ دەستی پێکرد، زیاتر لە ١٠٠٠ حاڵەتی توندوتیژی ڕووی داوە. لە وڵاتی فەرانسە، توندوتیژییە بنەماڵەییەکان لە ماوەی قەرەنتینەدا، ٣٢ لە سەد زیادیان کردووە. لە وڵاتی برزیل، داواکاریی ژنان لە ناوەندە پێوەندیدارەکانی بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژ بە ژنان بە ڕێژەی ٤٠ تا ٥٠ لەسەد زیادی کردووە. بەڵام لە ئێراندا، بە پێی ئامارێک کە لە سەرماوەزی ٩٨دا و بە بۆنەی ٢٥ی نۆڤامبر، ڕۆژی جیهانیی بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ توندوتیژییەکان دژی ژنان بڵاوکراوەتەوە، ڕێژەی توندوتیژییە بنەماڵەییەکان ٢٠ تا ٢٢ لە سەد زیادی کردووە و پاش تەشەنەسەندنی ڤایرۆسی کۆرۆنا و دەسپێکردنی قەرەنتینە، ڕێژەی پێوەندییەکان لەگەڵ ڕێکخراوی بێهزیستی لە ڕۆژێکدا گەیشتووەتە ٤٠٠٠ پێوەندی تێلێفۆنی. هەر لەم ماوەیەدا لە کۆمەڵگای کوردستاندا، ژمارەیەک حاڵەتی خوکوژیی ژنان تۆمار کراوە، کە بەداخەوە قووڵایی قەیرانەکە دەردەخات. لە چوارچێوەی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا، زیاتر لە ٤٠ ساڵە کە ژنان بە شێوازگەلی جۆراوجۆر ئازار دەدرێن. زۆربەی کاتەکان ژنان بە ناوی ناموسەوە دەکوژرێن، لە ئەگەری ڕوودانی هەر جۆرە توندوتیژییەک بەرانبەر بە ژناندا، تەنیا ڕەگەزی ژن بە تاوانبار دەناسرێت چونکە لە قامووسی کۆماری ئیسلامیدا ژن وەکوو کۆیلە پێناسە کراوە و خاوەنەکەی دەتوانێ بە هەر چەشنێک کە پێی خۆش بێت مامەڵەی پێوە بکات. پەروەردەی سەقەتی کۆمەڵگا کە ئاکامی دەسەڵاتداریتی حکوومەتێکی تۆتالیتێری دژەژنە وای کردووە کە ژنان لە ڕیزی دواوەی مرۆڤایەتی چاویان لێ بکرێت.

ژنان ساڵانێکە لەگەڵ ئەم کەتوارە تاڵە دەژین و بەداخەوە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ دۆخەکەیان خراپتر دەبێت. تا کاتێک کە حکوومەتی ئاخوندی، بەردەوام بێت و لە لایەن ئاخوندەکانەوە یاسا دابڕێژرێت ئەم تراژێدییەش بەردەوام دەبێت و ژنان گەورەترین قوربانیانی کۆمەڵگا دەبن.

ڕاهێنەری فێرگەیەک بۆ فێربوون

مریەم عەلیپوور

بەشی دوازدەیەم

بەندی سێیەم:
میتۆدی دیکە یان جێگرەوە لە پرۆسەی ڕاهێنەریدا

فیلسوفی بەناوبانگی ئەمریکایی وەین ڤۆڵتەر دایر Wayne Walter Dyer (١٩٤٠-٢٠١٥) دەڵێت: «کاتێک ئەتۆ توانیت تێڕوانینت بۆ شتەکان بگۆڕی، کەواتە شتەکان دەگۆردرێن.» هەروەها دەڵێت: "ژیانت ڕەنگدانەوەی بیرکردنەوەکانتە و ڕادەی توانا دەروونییەکانت دەردەخات."

پێشەکی واباشە لەسەر مێژووی ڕاهێنەری و پێناسەی ڕاهێنان هێندێک زانیاریمان هەبێت. لە ڕاهێنەریدا دەبێ شارەزایی و کارتێکەریمان لەسەر بیرکردنەوەکان، هەستەکان و ڕەوشتەکان هەبێت بۆ ئەوەی بتوانین بە ئامانجەکەمان بگەین. هەر بۆیە زۆر شێواز یان میتۆد هەیە بۆ بەڕێوەبردنی ڕاهێنەری(بڕوانە وێنەی ١:٣).

لەو بەشەدا زیاتر باس لە میتۆدە جیاوازەکانی پرۆسەی ڕاهێنەری دەکەم.

ڕاهێنان

زۆر جار لە نێو ڕێکخراو یان گروپێکدا کەسی یەکەم یان بەڕێوەبەر تەنیا خۆی دەبینێ و بەس. لە نێو سروشتی ماسییەکاندا ماسییە بچووکەکان لە ژێر ماسییە گەورەکاندا مەلە دەکەن. لە نێو ئەو شێوە لە ڕێکخراو و گروپانەشدا بەڕێوەبەران ئاوها بیر دەکەنەوە کە باقی ئەندامانی ڕێکخراو یان گروپ، ماسییە بچوکەکانن و دەبێ لە ژێر بەرپرسەکەدا مەلە بکەن. هەر بۆیە لە مەجالی فێربوون و چوونە پێشدا کەمتر بوار بۆ کەسانی دیکە دەرەخسێنن.

بەرپرسێکی باش و کارامە ئەو کەسەیە کە مەجالی ڕاهێنان و فێربوون هەم بۆ خۆی و هەمیش بۆ کاربەدەستەکانی بڕەخسێنێ. کارێک دەکات کە هەموویان پێکەوە گەشە بکەن و ڕۆژانە وێڕای فێربوونی شتی تازە هەموویان هەست بە بوونی خۆیان بکەن. دیارە وەک بەڕێوەبەر زیاتر ئەرکی دەکەوێتە ئەستۆ، بەڵام دەبێ باش بزانێت کە یەکێک لە ئەرکەکانی بەڕێوەبەر گەشەدانە بە توانایی خۆی و کاربەدستەکانی لە ڕێگای کۆڕس، سمینار و دەورە و ...هتد. هەرکەسێک شایانی ئەوەیە کە بەرەو پێشکەوتن بڕوات و زانیاری وەرگرێت. کاری بەرپرسێکی دادپەروەر بۆ پێشکەوتنی ڕێکخراوەکە، دۆزینەوەی ڕێگای نوێ و ئاگادارکردنەوەی کاربەدەستەکانیەتی لەسەر هەستەکان و داخوازییەکانی خۆی. لەبەر ئەوەی هەستەکانن چۆنیەتی تەندروستی و چلۆنایەتی بارودۆخی دەروونی کەسەکان نیشان دەدەن. ڕاهێنانی جەستەیی، دەروونی و مێشکی دەبێتە هۆی ئەوەیکە بەرگری جەستەیی و دەروونیش باشتر بێت و هەروەها هێزێکی تایبەت دەدات بە مرۆڤ و بەدڵنیاییەوە چۆنیەتی(quality) کارەکانیش و ژیانیشیان باشتر دەکات.

من پێم وایە گرنگە بزانین ئێمە تا چ ڕادەیەک لە ژیانماندا سەرکەوتووینە و تا چ ڕادەیەکیش لە بیری داهاتودا دەبین. دەبێ هەوڵ بدەین داهاتوومان لە ڕابردوومان باشتر بێت. هەموومان لە هەموو کات و ساتێکدا پێویستمان بە خۆڕاهێنان و فێربوون هەیە. هەموومان پێویستمان بە گەشەکردن و چوونەپێش هەیە. دەبێ حەوتووانە یان هەر نەبێ مانگانە هەست بە گەشەکردن و پێشکەوتنی خۆمان بکەین چ لە ژیانی ڕۆژانەی خۆمان لە ماڵ و چ لە شوێنی کار؛ بەتایبەت لە شوێنێک کە کەسێک وەک بەڕێوەبەر یان بەرپرسێک بە سەرتەوە بێ. دەبێ هەوڵ بدەین ڕاهێنان بە توانا شاراوەکانی(potential) خۆمان بکەین. ئەو بیرکردنەوانەی کە لە مێشکدان چ چاک و چ خراپ، هەڵسوکەوتی ئێمە دیاری دەکەن. کەواتە خۆڕاهێنان بەشێوەیەکی ئەرێنی کاریگەری زۆری هەیە بۆ پێشکەوتن و گەشەکردن.

٣,١ مێژووی وشەی ڕاهێنەری

وا باشە بزانین سەرچاوەی وشەی ڕاهێنەر لە چییەوە هاتووە. ڕاهێنەر یان فێرکەر لە coachسەرچاوەی گرتووە و دەگەڕێتەوە بۆ ساڵەکانی ١٤٩٩و لە Kocsi szeker ڕا کە ناوی کالیسکەیەک بووە لە ناوچەیەک بە ناویKocs لە وڵاتی هەنگاری یان مەجارستان (Hungary). ئەوکات coach بە مانای گواستنەوەی خەڵک بە کالیسکەی باری (واگۆن یان فایتوون) لە شوێنێکرا بۆ شوێنێکی دیکە بووە. هەروەها لە وڵاتانی وەک یونان و ئیتالیا ئەو کەسانەی کە ڕاهێنانیان بە گروپەکانی شەڕکەر (جەنگاوەر) و سەربازی دەکرد، بە ڕاهێنەر نێو دەبردران. ئێستاش ئەو وشەیە بۆ ئەو کەسانەی کە ڕاهێنان بە گروپی تایبەت چ سەربازی و چ وەرزشی دەکەن بەکار دەبردرێت.

لە وڵاتانی ئوروپاییدا سەرەتای سەدەی هەژدە بە ساڵەکانی گێژاوی ڕاهێنەری ناسراوە، یانی لە بارودۆخێکی گێژاوی ڕاهێنان و فێربووندا بوون. هەر بۆیە بەشی ڕووناکبیری و ئاکادمیکی ڕۆژئاوا لە بیری ئەوەدا بوون کە چۆن و بە چ شێوازێک و لەسەر چ ناوێک بتوانن کۆمەڵگە لەو گێژاوە دەرهێنن. لەو ساڵانەدا وشەی ڕاهێنەر بە مانای مامۆستا یان فێرکەر بەکار هاتووە هەر بۆیە سەدەی هەژدەیەم بە سەردەمی ڕووناکبیری ناو دەبەن یان دەتوانین بڵێین بزووتنەوەی فەلسەفی ڕووناکبیری(the Enlightenment) لە ئەورووپا لەو سەردەمەدا. یانی لەو کاتدا کار و ڕەوتی ئاگادارکردنەوەی خەڵکی لە چۆنیەتی کاروبار بەتایبەت لەمەڕ دیاردەی سروشتی و زانستی یان ڕووداوی ڕامیارییەوە گرنگی پێدەدرا.

وشەی Coaching لە بنەڕەتدا وشەیەکی ئینگلیزییە و لە نێوەڕاستی سەدەی هەژدە لە زانکۆیەکی ئینگلستان سەری هەڵداوە. لە زمانی کوردیدا ئەگەر بمانەوێ وشەیەکی هاوتا بۆ چەمک و واتای Coaching بدۆزینەوە، وشەی ڕاهێنەری دەگەیەنێت یان فێرکەری تایبەتی. لە وڵاتە پێشکەوتووەکاندا ئێستا پرۆسەی ڕاهێنەری گرنگی خۆی هەیە و دەتوانم بڵێم وەک پێداویستییەکی ڕۆژانە چاوی لێ دەکرێ.

چوار میتۆدی ڕاهێنەری

گەشەکردنی میتۆدی ڕاهێنەری هۆکار بوو بۆ ئەوەیکە ڕۆژبەڕۆژ زیاتر بیر لە داهێنانی شێواز یان میتۆدی دیکە لە ڕاهێنەری بکرێتەوە. بۆوێنە: ڕاهێنەری پێشبڕکێ، هاندان و هەڵسوڕاندن، گروپی (تیم) وە ڕاهێنەری ژیانی کەسی. هەر یەک لەو چوار میتۆدەش لە ڕاهێنەری گرنگی و تایبەتمەندی خۆیان هەیە.

١. ڕاهێنەری بەمەبەستی پێشبڕکێ یان خێرا چوونە پێش.
٢. ڕاهێنەری بەمەبەستی هاندان و هەڵسوڕاندن یان جێبەجێکردن.
٣. ڕاهێنەری بەمەبەستی کاری گروپی یان تیمی.
٤. ڕاهێنەری بەمەبەستی دەستەبەرکردنی ژیانێکی خۆش و ئاسودە.

لەو زنجیرەوتارەدا زیاتر باس لەو شێوازە لە ڕاهێنەرییە دەکەم کە لە خوارەوە ئاماژەیان پێدەکەم و هەر شێوازێکیش لایەنی بەهێز و لایەنی لاوازی خۆیان هەیە وەک:

- ڕاهێنەریی ئاکاری یان هەڵسوکەوتی)ڕەوشت و رفتار (، زۆرتر چڕبوونەوە لەسەر هەڵسوکەوتەکان دەکرێ.

ڕاهێنەریی تێگەیشتن یان ناسین(شناختی)، زۆرتر چڕبوونەوە لەسەر بیرکردنەوەکان دەکرێ.

-ڕاهێنەریی مرۆڤایەتی یان مرۆڤیانە(انسانی)، چڕبوونەوە لەسەر هەستەکان و توانا و هێزی گەشەکردن دەکرێ.

- ڕاهێنەریی بوونخوازی(وجودی)، چڕبوونەوە لەسەر بیرورا یان ئەو باوەڕانەی کە بەشێکن لە بیرکردنەوەکانی ئێمە مرۆڤەکان.

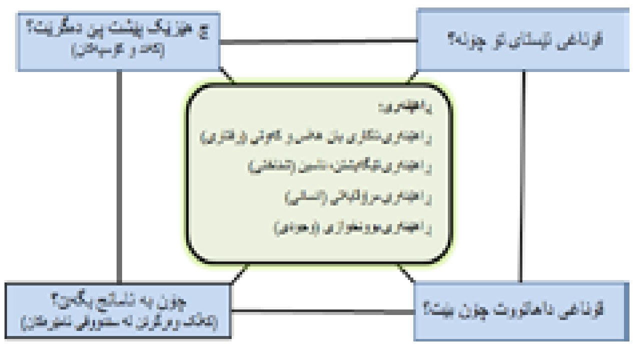

وێنەی١:٣ ئاماژە بە هێندێک لە میتۆدەکانی پرۆسەی ڕاهێنەری دەکات.

٣,٢ ڕاهێنەریی ئاکاری یان هەڵسوکەوتی

هەڵسوکەوت یان ڕەوشت بریتییە لە چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ کەسانی دیکەدا. ئەوەش تەنیا قسە و باوەڕ نییە، بەڵکوو دەبێ بە کردەوە بکرێت. ڕاهێنەریی ڕەوشتی بۆ بەرزکردنەوەی خوو و ڕەوشت بەتایبەت کاتێک بەرپرسی گروپێک یان ڕێکخراوێک بی. ئەو شێوەڕاهێنانە گرنگی و تایبەتمەندی خۆیان هەیە بۆ بەرەو پێشبردنی کارەکانی ئەو گروپە یا ڕێکخراوە. ئاسانترین ڕێگا ئەوەیە کە ئەتۆ وەک بەڕێوەبەرێک بایەخ بە کاری کاربەدەستەکانت بدەی و بە شێوەیەک ئاگاداریان کەیەوە کە ئاگات لە کارەکانیان هەیە. بۆ ئەوەش پێویست ناکات زۆر گوشار بۆ خۆت بێنی کە دەبێ چ بکەی یان چ نەکەی، تەنیا بەکارهێنانی چەند وتەیەک باشە وەک: سوپاس بۆ تۆ، بەڕاستی کارێکی زۆر باشت کردووە، زۆر ماندوو بووی و دەستەکانت خۆش بێ، ئەو کارەت بەڕاستی سەرسامی کردم، زۆر باش بوو، دڵنیابە زۆر ڕێز و بایەخ بۆ ئەو کارەت دادەنێم، من نەمدەتوانی وەک تۆ ئەو کارەم ئاوا بەباشی کردبا، من بێ تۆ یا ئێوە نەمدەتوانی وا باش کارەکان بەڕێوە ببەم و .... هتد.

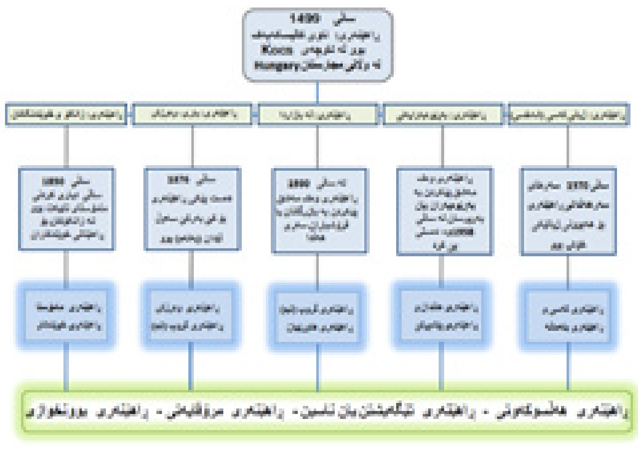

وێنەی ٢:٣ ئاماژەکردنە بە مێژووی گەشەکردنی میتۆدی ڕاهێنەری

شێوازی سێ هەنگاوی (فاز) بۆ گۆڕینی ڕەوشت

زۆر شێوازی ڕاهێنەری هەیە کە دەتوانین کەڵکیان لێوەرگرین بۆ ئاڵوگۆڕهێنان بەسەر خوو و ڕەوشتە نەرێنییەکان یان بە واتایەکی تر بۆ باشترکردنی خوو و ڕەوشت بەڵام ئەوەی لە هەموویان ئاسانترە ئەو شێوازەیە کە پێی دەڵێن شێوازی سێ هەنگاوی و لە سێ هەنگاودا بەڕێوە دەچێت لە نێوان ڕاهێنەر و فێرخوازدا.

هەنگاوی یەکەم تێگەیشتنە: پێکهێنانی وتووێژ لەگەڵ فێرخواز، بۆ ئەوەی بزانێ هۆکاری بەشداری کردنی لە پرۆسەی ڕاهێنەریدا چییە؟ ڕادەی پێگەیشتن یان خوازیاری بۆ ئاڵوگۆڕ بە سەرخۆداهێنان چەندە؟ هەروەها شێوازی وڵامدانەوەی یان تێگەیشتنی لەسەر بابەتەکان چۆنە؟

هەنگاوی دووهەم هاندان یا پاڵپشتی کردن: هاندان و پشتیوانی کردن، ڕاهێنان و مەشق پێکردن بۆ پێشگیری کردن لە گەڕانەوە بۆ دۆخی پێش ڕاهێنەرییەکە یان گەڕانەوە بۆ خوو و ڕەوشتی خراپ (ئەو خوو و ڕەوشتانەی کە فێرخواز دەیویست ئاڵوگۆڕیان بەسەردا بێنێت).

هەنگاوی سێهەم لێپرسینەوە: چاوەڕوانییەکان وەدی هاتوون؟ ئایا سنووری گەیشتن بە ئامانج و مەبەستەکان پارێزراون؟ لێزانی و کارامەیی لە کاتی ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ڕەخنەگرتن و ڕوودانی ڕووداوێکی ناخۆش، هەروەها لەو کاتەدا وڵامدانەوە و هەست پێشاندان چۆن بووە؟ هەڵسەنگاندن و بایەخدان بە کارەکە تا چ ڕادەیەک بووە؟

مارشاڵ گۆڵدسمیت Marshall Goldsmith (لەدایکبووی ١٩٤٩) نووسەر و ڕاهێنەری کارگێڕی یان بەڕێوەبەریەتی بەناوبانگی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا دەڵێت: ‹›کاتێک بەڕێوەبەر یان بەرپرسێک حەز دەکات بە مەبەستی باشترکردنی هەڵسوکەوتی خۆی بەشداری پرۆسەیەکی ڕاهێنەری بکات، ئەو کات ڕاهێنەر دەبێ دوو پرسیاری سەرەکی لێ بکات: ‹›

١. حەز دەکات ئاڵوگۆڕ بە سەر چ بەشێک لە ڕەوشتی خۆیدا بێنێت؟

٢. پاش ماوەیەک یان دوای ساڵێک تێپەڕبوون بە سەر پرۆسەی ڕاهێنەرییەکەدا، چ کەسێک لێکدانەوە و بۆچوونی خۆی لە سەر ئەو ئاڵوگۆڕانەی کە بە سەر هەڵسوکەوتی بەرپرسەکەدا هاتوون دەدات یان لەسەری دەدوێ؟ لێرەدا واباشە بەرپرسەکە کەسێکی ڕاستبێژ و نەترس دیاری بکات بۆ ئەوەی ئاکامی ڕاهێنەرییەکە باس بکات.

Marshall Goldsmith حەز دەکات لێرەدا لەسەر میتۆدێکی ڕێکوپێک یانی یەک بەدوای یەکدا (سیستماتیک) ڕاهێنەری بکات و گرنگترین هەنگاو لەو میتۆدەدا ئەو خاڵانەی خوارەوەن:

مەبەست یان ئامانج: دەسنیشانکردنی ئەو ڕەوشتەی کە ئاڵوگۆڕی بەسەردا دێنن. ئەگەر فێرخوازێک نەزانێت کام بەش لە ڕەوشتی خۆی حەز دەکات ئاڵوگۆڕی بەسەردا بێنێت ئەو کات ئەوە کارێکی ئاسان نابێت بۆ ئەوەیکە لە پرۆسەی ڕاهێنەرییەکدا بەشدار بێت و بە ئامانجیش بگات. ڕاهێنەرەکە دەبێ ئەو پرسیارانە لە فێرخوازەکە بکات، بۆ نموونە:

وەک بەرپرسێک حەز دەکەی چ شێوە هەڵسوکەوت یان ڕەوشتێکت هەبێت؟ یا چ شێوە ڕەوشتێک ڕۆڵی سەرەکی هەیە لە پلەوپایەی (position) تۆدا؟

دۆزینەوە: دەسنیشانکردنی خوو و ڕەوشتەکانی تایبەت بە ئێستا. باس کردن لەسەر ئەوەیکە ئێستا کاربەدەستەکان، هاوڕێیەکان و کەسانی دەوروبەری چ ڕوانگە و بۆچونێکیان لەسەر بەرپرسەکە (فێرخوازەکە) هەیە، ئەوەش دەتوانرێت لە ڕێگای وتووێژ لەگەڵ بەرپرسەکە یان لە ڕێگای ڕاپرسییەک بێت لەگەڵ کاربەدەستەکانی.

هەڵسەنگاندنی شێوازەکانی ڕاهێنەریی ڕەوشتی:

لەدوای کۆکردنەوەی ئەو زانیارانە، ڕاهێنەر و بەرپرسەکە (فێرخواز) هەوڵ دەدەن دوو یا سێ شێواز لە میتۆدی ڕاهێنەریی ڕەوشتی بدۆزنەوە و لە نێو ئەوانیشدا باشترین و ئاسانترین میتۆد وەک یەکەمین هەڵبژاردە دەسنیشان کەن. فێرخواز نابێ هەوڵ بدات بۆ گۆڕینی زۆر لە ڕەوشتەکانی خۆی لەیەک کاتدا. لەبەر ئەوەی لەوانەیە زۆر زوو کۆنترۆڵی لە دەست دەرچێت یان لە زەوقی بدرێت و توانایی و هۆگریەتی بۆ ئاڵوگۆڕ لەدەست بدات.

ڕاهێنەر و فێرخواز پێکەوە پۆلێنبەندی ئەو ڕەوشتانە دەکەن کە دەبێ ئاڵوگۆڕیان بەسەردا بێنن. کام لە ڕەوشتەکان لە دۆخێکی نائاسایی یا قەیراناویدایە، لەوێڕا دەست بە بەڕێوەبردنی پرۆسەکە دەکەن.

بەرنامەی کاری: بەرپرس (فێرخواز) بەرنامەیەکی کاری مانگانە دروست دەکات، بەشێوەیەک کە لە هەر مانگێکدا دەبێ چ بکات بۆ ئەوەی کۆنترۆڵی بەسەر کار و کاتدا هەبێت. ئەو بەرنامە کاریە زیاتر هۆکار دەبێت بۆ ئەوەی فێرخوازەکە هەست بە بەرپرسایەتی زیاتر بکات و هەروەها باشتریش کۆنترۆڵی بەسەر چوونەپێشی پرۆسەی ڕاهێنەرییەکەیدا هەبێت. ڕاهێنەر وەک یارمەتیدەرێک یارمەتی بەرپرسەکە (فێرخوازەکە) دەدات بۆ جێبەجێکردن و بەجێگەیاندنی بەرنامە کارییەکەی.

شوێنکەوتن: ڕاهێنەر و بەرپرسەکە (فێرخوازەکە) پێکەوە ڕێک دەکەون لەسەر ئەوەیکە هەر سەری مانگێک پێداچوونەوە بەسەر بەرنامە کارییەکەدا بکەن، بۆ ئەوەی بزانن چەندە چوونەتە پێش لە کارەکەیاندا یا نەیانتوانیوە بچنە پێش. بۆ نموونە هۆکار یا کەندوکۆسپەکانی مانگی ڕابردوو یان مانگی پێشوو چ بوون کە نەیانتوانیوە بەپێی بەرنامەکە بچنە پێش؟ چ ئامانجێکیان هەیە بۆ مانگی داهاتوو؟ کەندوکۆسپەکان چین؟ چۆن یان چ بکەن بۆ ئەوەی بەسەر ئەو کەندوکۆسپانەدا زاڵ بن.

لێکۆڵینەوە: پاش شەش مانگ گرنگە ڕاهێنەرەکە لێکۆڵینەوە بکات. بۆ نموونە لە ڕێگای ڕاپرسییەک (بە وتووێژ یان بە نووسراوە) لە هەموو کاربەدەستان، ئەندامان یان هاوڕێیانی بەرپرسەکە (فێرخوازەکە) بۆئەوەی بزانێت بەرپرسەکە تا چەندە توانیویەتی ئاڵوگۆڕ بەسەر خۆیدا بێنێت یان چەندە بوێرتر و ئازاتر بووە بۆ کارکردن بۆ گەیشتن بە ئامانجەکەی.

بەدرێژایی پرۆسەکە هاندان و پشتیوانی ڕاهێنەر، لێپرسینەوە و هەبوونی پێوەندییەکی باش دەتوانێ ڕۆڵێکی باشی بۆ وەدەستهێنانی ئاکامی باش هەبێت.

ئەو وتەیەی نیچەتNietzsche لەبیر بێت، چ وەک ڕاهێنەر و چ وەک فێرخوازێک کەڵکی لێوەرگرە کە دەڵێت: ‹›ئەو کەسەی کە گوتی ناتوانم پێی بڵێ هەوڵ بدە، ئەو کەسەی گوتی نازانم پێی بڵێ فێر بە، ئەو کەسەی گوتی ئەستەمە پێی بڵێ تاقی کەوە.››

٣,٣ڕاهێنەریی تێگەیشتن، ناسین (شناختی)

تێگەیشتن پرۆسەیەکی دەروونییە و پێوەندی بە تایبەتمەندی کەسێک یان بارودۆخێکەوە هەیە. ئەو تێگەیشتنە دەبێتە هۆکاری بیرکردنەوەکانی مرۆڤ و شیکردنەوە یان تاوتوێکردنی بابەتەکانی ڕۆژانە کە لەگەڵیان ڕووبەڕوو دەبینەوە. Timothy Gallwey (لەدایکبووی١٩٣٨) یەکێک لە ڕچەشکێنەکانی «ڕاهێنەریی تێگەیشتن» دەڵێت: «تێگەیشتن لە هەر چەمکێک، هۆکاری سەرەکییە بۆ بیرکردنەوە لەو چەمکە کە ئەوەش پێویستە و یارمەتیدەرە بۆ ئەوەی سنووری خۆمان بناسین. »

Timothyزۆر سەرقاڵی ئەوە بوو بزانێت کە مرۆڤەکان چۆن بیردەکەنەوە. پێشینەی Timothy وەرزش بووە و ئەو کاپیتان و ڕاهێنەری تیمی تێنسی زانکۆی هاروارد بووە. خاوەنی چەندین پەرتووک و نووسراوەیە لەسەر ڕاهێنەری بەتایبەتی «ڕاهێنەریی تێگەیشتن». ئەو باس لەوە دەکات کە چۆن بیرکردنەوە بەسەر لێهاتوویی، کاسبکاری و پێشڕەویدا زاڵە. مەبەست ئەوەیە کە هەرچەند لەسەر چەمکێک یان بابەتێک شارەزا بی، جێگای تێگەیشتن و حاڵیبوون لە چەمکەکە پڕ ناکاتەوە و نابێتە هۆکار بۆ بیرکردنەوە و داهێنانی بیرۆکەی تازە.

Timothy پێی وایە چ لە یاری تێنیس و چ لە یاری دیکە و تەنانەت لە پرۆسەی ژیانی مرۆڤەکانیشدا گەورەترین دژبەر ئەو کەسە نییە کە لە بەرامبەرت وەستاوە بەڵکوو شێوازی بیرکردنەوەکەیەتی. شێوازی بیرکردنەوەکەش دەگەڕێتەوە بۆ تێگەیشتن و حاڵیبوون لە بابەتەکە.

هەروەها دەڵێت ئێمە دەبێ شارەزایی و تێگەیشتنمان لەسەر بیر و هەستە دەروونییەکانی خۆمان هەبێت، یانی دەبێ هەستەکانی خۆمان بناسین و بتوانین بەسەر بیرە نەرێنییەکانی خۆماندا زاڵ بین و ئەوەش لە ڕێگای ڕاهێنەری شێوازی بیرکردنەوە یان ڕاهێنەریی ڕەوشتی دەکرێ.

سەرچاوەی ڕاهێنەریی تێگەیشتن یان ناسین، شرۆڤەکردنی ڕاستییەکانە یان بە واتایەکی دیکە تێگەیشتن لە تیئۆری بنەما زانستییەکانە. مەبەستەکەش یارمەتیدانی هەر تاکێکە بۆ باشتر تێگەیشتن و شارەزابوون لە بیرکردنەوەکان و هەنگاونانەوە بەرەو ژیانێکی ئاسوودەتر و خۆشتر یا هەوڵدان بۆ گۆڕینی بیرە نەرێنییەکان.››تێگەیشتن›› وەک پرۆژەیەکە بەردەوام پێویستیی بە نوێکردنەوە و پێداچوونەوە هەیە. ئەوەی دەبێ بزانین، بیرکردنەوەکانن کە هەستەکانمان دەجوڵێنن یان دیاری دەکەن.

بۆ نموونە کەسانێک هەن کە وەک ئەو خاڵانەی خوارەوە بیر دەکەنەوە و دەڵێن:

- هەموو کەسێک دەبێ منیان پێ گەورە بێت و ڕێزم بگرن تا منیش ڕێزیان بگرم.
- من دەبێ کارەکانم ١٠٠٪ باش بن جا ئەوکات خۆم خۆش دەوێت.
- هەموو کەسێک دەبێ ڕێزی تایبەتیان بۆ من هەبێت.
- دەبێ خەڵک بزانن کە من لە هەموو کەسێک زاناتر، هێژاتر و بەکارترم.

ئەو شێوە بیرکردنەوانەی کە لەسەرەوە ئاماژەم پێدان هیچ لۆژیکێکیان لەپشت نییە تا مرۆڤێکی زانا و هێژا لای پەسەند بێ. کاتێکیش بەکردەوە لەگەڵ ئەو شێوە بیرکردنەوانە ڕووبەڕوو دەبینەوە ئەوکات هەستێکی ناخۆش لامان دروست دەبێت. بیرکردنەوەکانمان کارتێکەریان لەسەر گۆڕینی هەستەکانمان هەیە. ئەو بیرە دوور لە لۆژیکییانە تەنیا هۆکاری دروستبوونی هەستی ناخۆشن و دۆخ یان چۆنیەتی ژیان کردنیش ئاستەم و دژوار (سەخت) دەکەن. هەر بۆیە پێویستە لەسەر ئەو شێوازە لە بیرکردنەوەمان کار بکەین و بیانگۆڕین.

بۆ گۆڕینی شێوازی بیرکردنەوەکانمان دەبێ ئەو خاڵانەی خوارەوە لەبەرچاو بگرین:

- دەسنیشانکردنی ئەو بیرکردنەوانەی کە هۆکاری دروستبوونی هەستە ناخۆشەکانن.
- لەسەر هەر یەک لەو بیر و خەیاڵانەی کە لۆژیکی نین و هۆکارن بۆ نەگەیشتن بە ئامانجەکانمان، ناوێک دابنێین.
- هەوڵ بدەین بیری لۆژیکی و ئەرێنی جێگرەوەی بیرە نەرێنییەکانمان بکەین.
- هەوڵ بدەین مێشکمان لە هەرچی گومان و گریمانەی دوور لە ڕاستییە، پاک کەینەوە.
- هەوڵ بدەین لە هەرچی بیرو بڕوایەک کە تێڕوانینەکانمان بەلاڕێدا دەبا، دوور کەوینەوە.

بەڵگەیەک بۆ ناسینی ڕێبەرێکی گەورە و چینێکی شۆڕشگێڕ

عەلی مونەزەمی

بۆ ناسینی هەندێک گەورەپیاو و تێگەیشتن لە هزر و ئەندێشەیان هەندێک جار بەڵگەیەک بەسە و بەش دەکا. شەهید سمایل شەریفزادە یەکێکە لەو گەورە ڕێبەرانەی نەتەوەکەمان کە ڕەنگ بێ شتێکی زۆری ئەوتۆی بە نووسراوە یان ماددی لە دوای خۆی بە جێ نەهێشتبێ، بەڵام ڕێبازێکی لە دوای خۆی بە جێ هێشتووە کە وەک ئاماژەیەک بۆ سەلماندنی گەورەیی، تێگەیشتوویی و لێهاتوویی ئەو وەک ڕێبەرێکی پراگماتیستی خاوەن هزری بەرز ڕێنیشاندەرمانە. شەهید سمایل شەریفزادە لە دوتوێی نامەیەکدا کە بۆ شەهید دوکتور قاسملوو ناردوویەتی، وەک ڕێبەرێکی خاوەن زانست و تێگەیشتنی قووڵ و خوێندنەوەی ڕێئالیستییانەی مەسەلە سیاسییەکان، بارودۆخی هاوڕێیان و حیزبەکەی، نەتەوەکەی، وڵاتی ئێران وەک یەکینەیەکی سیاسیی فەرمی و ڕەوشی نەتەوەکانی بندەست لە هەموو جیهاندا و مێتۆدی خەباتیان بۆ ڕزگاری بە جوانی و ڕێکوپێکی شی دەکاتەوە و وەک مودیرێکی لێزان و خاوەن توانا لە بواری مودیریەتیدا، لە سەر بناغەی ئەو تێگەیشتنەی کە لە سەرەوەدا ئاماژە پێکرا و ئەو هێز و ئیمکاناتانەی کە لە بەردەستییاندا هەبووە، ئاسۆی خەباتەکەیان (ف. چشم‌انداز مبارزه‌ی‌شان) دەسنیشان دەکا و بۆ گەیشتن بەو ئامانجە، ڕێکار و ڕێگاچارەی پێویستیش پێشنیار دەکا. ئەو نامەیەی شەریفزادە بۆ دوکتور قاسملوو بەڕێی کردووە، بەڵگەنامەیەکی گرینگی مێژوویییە و هەڵگری زۆر داتا و زانیاریی وردە. لێکۆڵەرانی بواری مێژوو دەڵێن کە لە نێو بەڵگەنامە تایبەتییەکاندا، نامە یەکێک لە بەڵگە هەرە گرینگەکانە کە لە بواری لێکۆڵینەوەی زانستیدا کەڵکی لێوەردەگرێ. ئەوەی کە لە پێوەندی لە گەڵ بەکارهێنانی نامەکان وەک بەڵگە جێگای پرسیاری جیدییە، ڕادەی ئێعتماد و باوەڕی نێوان وەڕێکەر و وەرگر و ڕادەی باندۆری تایبەتیبوون و ڕەسمی بوونی نامەکەیە کە گرینگیی وەک بەڵگە دەستنیشان دەکا؛ کەواتە، ئەو نامەیە بە هۆی ئەوەیکە وەڕێکەر، سمایل شەریفزادە، سیمبولی خوێندکارانی کورد لە خەباتی نەتەوەییدا و وەرگر، دوکتور قاسملوو، گەورەترین ڕێبەری هزری و خاوەن ئەندێشەی گەلی کورد لە سەدەی بیستەمدایە، و تایبەتی بۆ دوکتور قاسملوو بەڕێکراوە، گرینگە وەک بەڵگەیەکی خاوەن دەنگ و قسە (لە بەر ئەوەی نووسراوە بێ دەنگ و مات نییە و شتەکمان پێ دەڵێ) کەڵکی لێوەربگیردرێ.

لە باری مودیرییەتییەوە نامەی شەریفزادە هەڵگری چەندین خاڵی گرینگە:

□. ڕێزدانان بۆ خەبات و تێکۆشانی هاوڕێیانی لە دەرەوەی وڵات و بەو شێوەیە دروستکردنی ئەنگیزە بۆ کاری زیاتر لە لای هاوڕێیانی

□. هەوڵدان بۆ دەربازکردنی حیزب لە هێژموونی ڕێبەریی کلاسیک و دانی جڵەوی کارەکان بە دەستی چینێکی تێگەیشتوو، پێگەیشتوو و ڕوناکبیری شۆڕشگێڕ.

ئەگەر بە کورتی ئەو خاڵە شی بکەینەوە، دەردەکەوێ کە شەریفزادە وەک کەسایەتییەکی شۆڕشگێڕ، خاوەن شارەزایی و تێگەیشتن لە مودیریەت و ڕێبەریی ڕێکخراوەیی، بەرنامەی هەبووە بۆ مودیریەتی سەرچاوەکانی مرۆڤی لە نێو شۆڕشدا کە وەها کارێک لەو سەردەمەدا نەک لە کوردستان و لە نێو حیزبە کوردییەکاندا، بەڵکوو لە دونیای مودێرن و پێشکەوتووشدا شتێکی نوێ بووە؛ یانی لە پەڕینەوە لە شێوازی ڕێبەریی سوننەتییەوە بۆ شێوازێکی مودێرن و پێشکەوتوو و لە سەر بناغەی زانست، شەریفزادە پێشەنگی ڕێبەرانی کوردە.

□. شەریفزادە بۆ ئەو کەسانەی کە شیاوی ڕێبەریکردنی جووڵانەوە بن، پێوەر دەستنیشان دەکا کە بریتین لە: دڵسۆزبوون، تێگەیشتووبوون، پێگەیشتووبوون، ڕووناکبیربوون و شۆڕشگێڕبوون.

* مەبەست لە دڵسۆزی یانی لە ڕاستای بەرژەوەندیی شۆڕش و حیزبدا هەڵسووکەوت کردن و سەرەتیدانان بەو شتانەی کە گرینگن بۆ خەبات و خۆپاراستن لەو کار و ڕەفتارانەی کە زەرەری بۆ خەبات و تێکۆشان هەیە.

* مەبەست لە تێگەیشتووبوون یانی خاوەنی زانست، دەرک و شعووری تێگەیشتن لە مەسە پێوەندیدارەکان بە کاری سیاسی، ڕێکخراوەیی و خەباتی ئازادیخوازانە. دەرکی تەواوی شتەکان کە بە شێوەی ساکار نابیندرێن. یانی ئەگەر هات و مرۆڤ کەوتەوە بارودۆخ و هەلومەرجێکی دژواردا، بتوانێ شتەکان و پێوەندییەکان لێک بداتەوە و بە قووڵی لێیان تێبگات.

* پێگەییشتووبوون یانی خاوەنی تەجربە و خۆپێگەیاندن لە مەیدانی کردەوەدا.

* ڕووناکبیربوون: یانی خاوەنی توانای بیرکردنەوە و ئانالیزەکردنی مەسەلەکان.

* شۆڕشگێڕبوون: هەوڵدان بۆ پێکهێنانی گۆڕانکاریی قووڵ لە کۆمەڵگەدا.

سەرمایەی هەر ڕێکخراوێک لە دوو بەشی ماددی و مرۆڤی پێک دێ. سەرمایەی مرۆڤیی کۆی زانست و مەهارەتی ئەندامانی ڕێکخراوەکە لە خۆی دەگرێتەوە کە بۆ بەرەوپێشبردنی کارەکان بۆ گەیشتن بە ئامانج پێویستن. لەو ڕووەوە دەتوانین بڵێین کە هەرچی ڕێکخراوێک خاوەنی ئەندامانی پسپۆڕ و خاوەن زانست بێ، ئەوەندە دەوڵەمەندە. بەڵام لە کاری ڕێکخراوەییدا بێجگە لە زانستی تێئۆریک، ئەزموونی کرداریش (تجربە عملی) قورسایی خۆی هەیە. لە خاوەنبوونی زانستەوە بۆ دەستخستنی ئەزموون و پێگەیشتن، مەودایەکی زۆرهەیە. بۆ حیزبێک کە لە حاڵەتی خەباتی شۆڕشگێڕانەدایە، ئیمکانات و کاتی پەروەردەکردنی ئەندامان زۆر سنووردارە و پێگەیاندنی کەس یان کەسانێک کە بتوانن ئەرکی ڕێبەری بە ئەستۆ بگرن، کاتبەرتر و بە زەحمەتتریشە. شەریفزادە بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستیانەیە کە بەشداریی چینی خوێندەوار و تێگەییشتوو و پێگەیشتوو لە خەباتدا و وەرگرتنی ئەرکی ڕێبەری بە گرینگ دادەنێ بۆ گەیشتن بە ئامانج. بوونی کەسانی پسپۆڕ و شارەزا لە نێو ڕێکخراودا دەبێتە هۆی ئەوەیکە هاوکاران وەک بەرپرسایەتیی هاوبەش، لە پێگەیاندن و دابەشکردنی زانست لەگەڵ یەکتردا هەوڵی بەرزکردنی پلەی زانستیی یەکتر بدەن وئەوەش خۆی لە خۆیدا دەبێتە هۆکار بۆ دروستبوونی ئەنگیزە (هاندەر) لە نێو ئەندامانداو بەرزبوونی کەیفیەتی کارەکان لە ڕێکخراودا. بە کورتی دەتوانین بڵێین کە بەشداریی چینی خوێندەوار لە شۆڕشدا دەبێتە هۆی پێکهاتنی فەزا و ئەتموسفێری پێویست بۆ فێربوون و کەڵکوەرگرتن لە هاوکاران وەک سەرچاوەی پێویست بۆ دەستخستنی زانیاری و بەکارهێنانی ئەو فێربوونە لە کاری ڕۆژانەدا.

بەرزبوونەوەی پلەی زانستی ئەندامانیش دەبێتە هۆی دروستبوونی بڕوابەخۆبوون لە لای ئەندامان و خۆماندووکردنی زیاتر لە کار و تێکۆشاندا، جێبەجێ کردنی دەقیقتری ئەرکەکان، سانابوونی بەرنامەڕێژی بۆ پەروەردەی ئەندامان و نەرم و نیان بوونی ئەندامان لە کاتی گۆڕانکاری لە ڕێکخراودا.

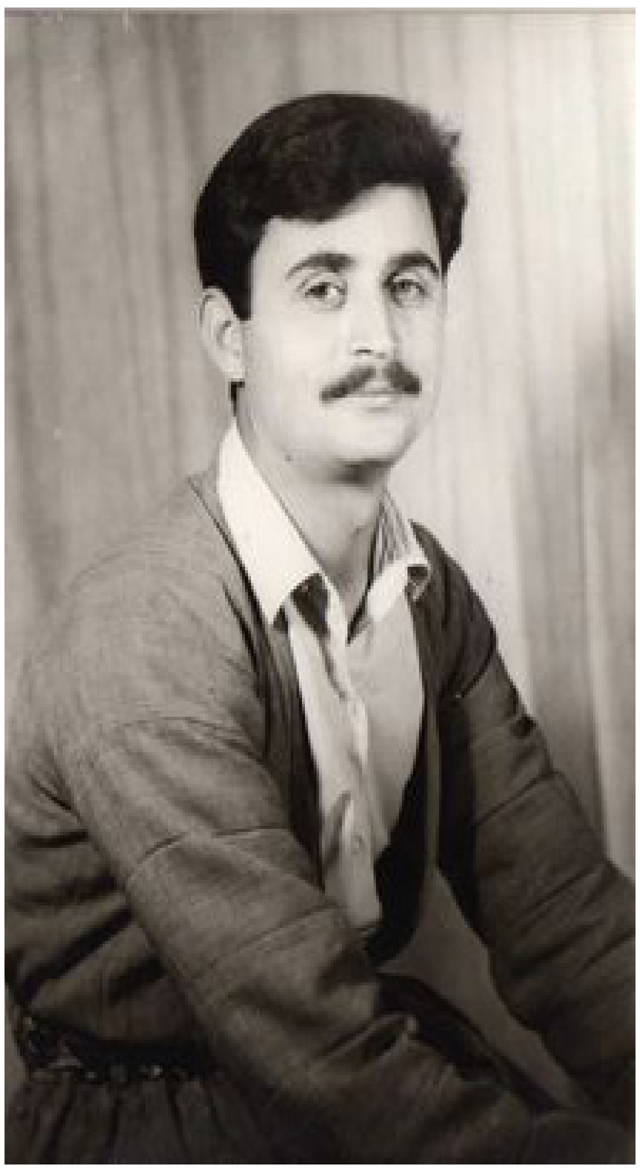

بە کورتی دەتوانین بڵێین کە ڕۆڵی چینی خوێندەوار بۆ ڕاکێشانی خەڵک بۆ نێو شۆڕش، پەروەردەکردن و ڕاگرتنی سەرمایەی مرۆڤیی شۆڕش، ڕۆڵێکی سەنترال و گرینگە کە دەبێ ئێمەش بە لەبەرچاوگرتنی وتەکانی شەهید شەریفزادە زۆرتر لەو بارەوە کار بکەین.

نەوت و ئابووریی ئێران

سۆران شەمسی

ئابووریی ئێران ساڵانێکی زۆرە کە پشتی بە داهاتی نەوت بەستووە و تاکەهیوای داهاتی ماوەتەوە سەر فرۆشتنی نەوتەکەی، ئەمڕۆ دابەزینی بەهای نەوت گرژییەکی گەورەیە کە دەتوانێت لەسەر ئابووریی ئێران کاریگەرییەکی گەورەی هەبێت؛ وێڕای دووپاتکردنەوەی ئەو ڕاستییە کە نابێت ئابووریی وڵاتێک تەنیا پشت بە نەوت ببەستێت و دەبێت داهاتەکانی فرەڕەهەند و جۆراوجۆر بن بەڵام هەتا ئێستاش بۆ ئەم بابەتە گرینگە هیچ شێوە ڕێکارێک لە ئێراندا نەگیراوەتە بەر بۆ ئابووریی بێ نەوت.

ئێران بە یەکێک لە وڵاتانی بەرهەمهێنەر و هەناردەکاری گەورەی نەوتی خاوی جیهان دێتە ئەژمار، ئەو وڵاتە خاوەنی پاشەکەوتێکی گەورەی نەوت لە خەزێنە نەوتییەکانی جیهانە و وەکوو بەرهەمهێنەرێکی کاریگەر سەیر دەکرێت، هەروەها لەسەر بازاڕە جیهانییەکان بۆ نەوت کاریگەریی هەیە و دێتە ژێر کاریگەریی ئەم بازاڕەش.

داهاتەکانی بەرهەمهێنانی نەوت و هەناردەکردنی، بەشێکی بەرچاو لە بوودجەی گشتیی دەوڵەت پێک دەهێنێت و بە شێوەی ناڕاستەوخۆ کاریگەریی لەسەر ئابووری هەیە؛ بەپێی ئامارەکانی بانکی ناوەندی، □□٪ی بەهای هەناردەکردن و □٦٪ی داهاتی ساڵانەی دەوڵەت لەو داهاتانە پێک دێت کە لە فرۆشتنی نەوت دەگەڕێتەوە بۆ خەزێنە.

لە ئێراندا پیشەسازیی نەوت نەیتوانی کاریگەری و پلانی ڕێبەریی ئابووریی هاوشێوەی پیشەسازیگەلێکی وەکوو ڕستن، پۆڵا، ڕێگای شەمەندەفەر و ماشینسازی هەبێ کە لە بەشە سەرەتاییەکانی گەشەکردنیان هەر وەکوو وڵاتانی بەرەو پێشکەوتن هەیبوو.

کێشەیەک کە بە هۆی ئابووری تاکە شتی وەکوو نەوت و پشتبەستن زیادە لە ڕادە بە داهاتی نەوتی، ئابووریی وڵات بە شێوەیەکی زۆر هێناوەتە ژێر کاریگەریی ئامرازی دەرەوە و بەتایبەت هەڵکشان و داکشانی بەهای جیهانیی نەوتە، بێگومان نەمانی چاوەڕواننەکراوی ئابووریی ڕێژیم کە دەوڵەت بە تەنیا دەستی بەسەر بەرژەوەندییەکانی ئەم بەشەدا گرتووە، نە تەنیا کاریگەریی دەبێت لەسەر بەرەوپێشوەچوونی خزمەتگوزارییە گشتییەکان و لە سەر ئابووریی گشتی وڵاتیش کاریگەری هەیە، بەم دۆخە لە داهاتوودا کاریگەریی نەرێنی دادەنێت لەسەر ئابووری و بەرنامەکان و دەبێتە هۆی سازبوونی کێشەگەلێکی زۆر لە هەموو جمگەکانی تری ئابووریدا.

بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەیکە بازاڕی نەوت بە تێپەڕبوونی ساڵانی ڕابردوو، لە ژێر کاریگەریی گۆڕانکارییە سیاسی و ئابووری و نیزامییە نێودەوڵەتییەکان ناسەقامگیر بووە و بە هۆی ئەوەیکە ئابووریی وڵات بە تەواوەتی پشتی خۆی بە داهاتەکانی نەوت بەستووە، کەوایە دەکەوێتە بەر تەوژمی داشکانی لە ناکاوی نرخی نەوت.

ئەو بارودۆخە کاریگەریی بەربڵاو دادەنێتە سەر بەشە جیاجیاکانی کۆمەڵگا و بژیوی و ژیانی خەڵک، دەستی دەکەوێتە سیاسەتێکی ماڵی خۆی ڕێک بخات، ئەوە ئاشکرایە کە ناکارامەیی لە سیاسەتوانیدا دەتوانێت زەرەری گەورە کە قەرەبوو ناکرێتەوە لەسەر ئابووری دابنێت.

لە ئەدەبیاتی ئابووریدا، هەر چەشنە لادانێک لە گۆڕانکارییەکان لە ڕەوتی ڕێژەی سەرچاوە ئابوورییەکان لە درێژماوەدا، لە بەخۆداهاتنەوەیەکی لەناکاو ئاڵوگۆڕێک چێ دەکات.

لەو شیوە بیرکردنەوەیەدا بە لەبەرچاوگرتنی بنچینەی گۆڕانکارییەکان، پێکهاتەی ئابووری و تێپەڕینی کات کە پێکهاتەکان لەم چوارچێوەیەدا پێک دێن، ڕێرەوێکی چاوەڕوانی جیاوازی بۆ هەر گۆڕانکارییەک و لە داواجاردا شۆکێکی پەیوەندیداری جیاواز دێتە بە چاو.

بە شێوەی گشتی شۆکی بەهای نەوت و کاریگەرییەکانی دواتری بە دوو شێوە دەتوانێت چالاکی ئابووریی وڵاتێک لە ژێر کاریگەرییەکانی خۆی دابنێت، یەکێک بە شێوەی کاریگەری لەسەر هەناردەی ئابوورییە کە ئەم کاریگەرییە بەشێوەیەکی هێور خۆی پیشان دەدات و بە کاریگەری خستنە سەر پێوانەی بەرهەمهێنانی وڵات خۆی دەردەخات، ئەوی تر بە کاریگەری خستنە سەر ویستە گشتییەکان کە دەتوانێت لە کورتماوەدا هێزی خۆی لە چالاکییە ئابوورییەکانی وڵات جێ بهێڵێت.

ئابووریناسان نە تەنیا شۆکە نەرێنییەکانی بەهای نەوت تەنانەت شۆکە ئەرێنییەکانیشی بە قازانجی وڵاتانی هەناردەکاری نەوت نازانن، زۆرتر دەوڵەتەکان لە ژێر کاریگەریی شۆکە نەرێنییەکانی بەهای نەوت، ناچار دەبن لە هاوردەی کەلوپەل و خزمەتگوزارییەکان کەم بکەنەوە تا لە ڕێگای ئەم دەست پێوەگرتنەوە بە بەها دەرەکییەکان، توانای دابینکردنی پێویستییە گرینگەکانی وڵات و هەروەها لە کاتی خۆیدا دانەوەی بەڵێنی نێودەوڵەتییەکانی بۆ جێبەجێی بێت.

بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەیکە ڕەوتی بەرەوپێشکەوتنی وڵاتێکی وەک ئێران، بەستراوەتەوە بە هاوردەی وڵات لە بەشی مادە سەرەتاییەکان و هەروا پێویستی بەشی بەرهەمهێنەر پێک دێنێت، سنورداركردنی بەشی هاوردە دەتوانێت کاریگەرییەکی نەرێنی بخاتە سەر بەشی بەرهەمهێنانی وڵات.

بێگومان بەرهەمی ئەو بارودۆخە، هاتنەئارای گوشاری ئاوسان و هەڵکشانی بەهای دراوە بیانییەکان، داشکانی ئابووری و زێدەبوونی بێکاری لەناو کۆمەڵگادا دەبێت، لە لایەکی تریشەوە پرسی هاوردەی کەلوپەل هەیە؛ کەلوپەلە بیانییەکان بە شێوەی بەرچاو هاتوونەتە ناو ژیانی خەڵکانی ئێران و کەمبوونەوەی هاوردە دەتوانێت کاریگەری دابنێت لەسەر ئابووری و ژیانی خەڵک، هەموو ئەو بابەتانە دەرخەری ئەوەن کە مژاری کاریگەریی دابەزینی بەهای نەوت دەبێ ببێتە مژاری سەرەکیی کارناسانی ئەم بوارە، ئاگەر ڕێژیم وا بە بێ ترس بڕواتە پێش و هەڵوێستی لە بەرانبەر دوارۆژی بڕیارەکانیدا نەبێت، دەبێ چاوەڕوانی کاریگەرییەکانی دابەزینی بەهای نەوت لەسەر ئابووریی ئێران بۆسەر گەلانی نێو جوگرافیای ئەو وڵاتە بین کە بە هەموو شێوەیەک دەچنە ژێر گوشارەوە.

کاربەدەستانی ڕێژیم لە کاتی پێشکەشکردنی بوودجەی ساڵی ١٣٩٩ی هەتاویدا، بەهای هەر بۆشکە نەوتێک بۆ ساڵی داهاتوویان بە ٥٠ دۆلاری ئامریکایی هەڵسەنگاندبوو کە بەو پێوەرە وا بەراورد دەکرێت کە داهاتی ١٠٧ میلیارد دۆلاری بە پشتبەستن بە فرۆشتنی ڕۆژانە ٥٩٠ هەزار بۆشکە نەوت لە ساڵی ١٣٩٩ی هەتاویدا بووە.

لەو بارودۆخەدا بە بەردەوامی پەتای کۆڕۆنا و دابەزینی ویستی جیهانی نەوت، دابینکردنی ئەو داهاتە دەتوانێت بە کەمێک زیاتر لە ٥٠ ٪ بەرەوڕوو ببێتەوە و بە زەحمەت دەگاتە ٥/٣ میلیارد دۆلار. کەواتە داهاتووی خەڵکانی ئێران دەبێتە چی؟

کوردستان

ئەمریکا بەڕوونی بە تاران دەڵێت: سنووری خۆی بزانێ!

محەممەد سلێمانی

کێشە و ناکۆکییەکانی نێوان دوو وڵاتی دژبەری سەرسەختی یەکدی تا دێت زیاتر بە هۆی چالاکبوونی ڕێژیمی ئاخوندی لە پەرێزە دیاریکراوەکانیی ئەمریکا لە سەر ئاستی ناوچەییدا دەردەکەون و مەیدانی بەریەککەوتنیان لێك نزیکتر دەبێتەوە.

ئەو بارودۆخە نوێیەی کە هاتۆتە کایەوە، بێگومان بەدڵی حکوومەتی ئاخوندی ئێران نییە و هەوڵی زۆریان دا بە ڕێگای میلیشیا چەکدارەکانی سەربە تاران فشار لەسەر دژبەرەکانیان دروست بکەن بۆ ئەوەی هەرنەبێت لە سەر سنوورەکانیان دووریان بخەنەوە و شەڕ لەخۆیان لابدەن و زیاتر پەرە بە چالاکییەکانی تاران بدەن.

واشنگتۆن ستراتیژی تازە و سیاسەتی ڕەقتر لەهەمبەر ئێران بەڕێوە دەبات و کەڵك لە هەموو شێوەکانی ڕووبەڕووبوونەوە وەردەگرێ بەدژی دەسەڵاتی ئاخوندی و لە سیاسەتی داهاتوویدا، هەوڵ دەدات لە ڕووی سەربازییەوە لەسەر سنوورەکانی ئێران خۆی ڕێك بخات و بە گواستنەوەی بەشێك لە هێزەکانی بۆ باشووری کوردستان و جێگیرکردنی سەکۆ مووشەکییەکانی گەمارۆی سەربازی تاران بدات.

سەرەنجام سەرکۆماری ئەمریکا بەو ئاکامە گەیشتووە کە حکوومەتی ئاخوندی تاران هەرگیز بەقسەی خۆش کە بەرژەوەندی هەموولایەك بپارێزێ و دەست لە سیاسەتی ئاژاوەگێڕانەی خۆی هەڵناگرێ و ڕێز لە ئاسایشی سیاسی و نەتەوەیی وڵاتانی ناوچە و هەروەها دەست لە پیلانگێڕییەکانی بەرامبەر بە پێگە و نفووزی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی هەڵناگرێ.

ئەمریکاو ئێران مێژووی ناکۆکییەکانیان بۆ نزیك لە چواردەیە دەگەڕێتەوە و هەرگیز بە وێنەی ئەو یەك دوو ساڵەی ڕابردوو ئاڵۆزی سیاسی و سەربازی نەکەوتۆتە نێوانیان و زۆر جار بارگرژییە سیاسی و سەربازییەکان، ئەو دوو وڵاتەی گەیاندۆتە لوتکەی پێك هەڵپڕژان و هەڵدانی مانگی دەستکرد بۆ بۆشایی ئاسمان کە مەبەستی سەرەکی تاران چالاکترکردنی توانا سەربازی و هێرشبەرەکانیەتی، بێگومان نیگەرانییەکانی زیاد کردووە و ئەو کارەی حکوومەتی ئێران بە هەڕەشە و ڕاگەیاندنی شەڕ لێکدانەوەی بۆ دەکرێت.

قەیرانی مێژوویی واشنگتۆن و تاران پێی ناوەتە دەورەیەکی ئاڵۆزتر لە ناکۆکییەکان و لە کاتێکدا کە کۆڤید ١٩ بە تەواوی ئەو دوو وڵاتەی هیلاك و ماندوو کردووە و پاش تێپەڕبوونی ئەو قۆناغە دژوارەی بواری ساخڵەمی و ئاساییبوونەوەی ژیان و گوزەرانی خەڵك، ئەو کات خاڵە لاواز و جیناکۆکەکانی ڕێژیمی تاران باشتر دەردەکەون لە سەر ئاستی نێوخۆ و دەرەوەدا.

ئەمریکا و ئێران لە ئێستادا بەتەواوی داریان لەگەڵ یەکدی دەبەر ئاوێ ناوە و ڕێژیمی تاران سووربوونی خۆی لە سەر وەدەرنانی هێزەکانی ڕۆژئاوا لە سەر سنوورە ئاوییەکان ڕاگەیاندووە و بە مافی تارانی دەزانێت ئەو ناوە کۆنترۆڵ بکات و داوا دەکات کە هێزەکانی نەیاریان ئەو ناوە بە جێ بێڵن و کارێك نەکرێت زیان بە ئاسایش و هێمنی بگات.

حکوومەتی ئێران بە ڕاشکاوی و بێ پەردە دەڵێت هۆکارێک نییە کە هێزە بیانییەکان لە کەنداودا جێگیر بکرێن و پەرە بە توانا سەربازی و بەرگرییەکانیان بدەن، چوونکە بەو جۆرە مەترسی لە سەر ئاسایشی نەتەوەیی ئێران دروست دەبێ و هەوڵی ڕێژیمی ئاخوندی بە دیاریکراوی ئەوەیە کە بەربەست لە بەردەم هێزەکانی ئەمریکا دروست بکات و کارێك بکات کە زیاتر ئەوان پەراوێز بخا و دەسەڵاتی تاران بەسەر کانداودا فەرز بکەن و خۆیان ئەو ناوە کۆنترۆڵ بکەن، بۆ ئەوەی لە ڕووی ئابووری و بازرگانییەوە، سوود بە تواناییە بەرگریکارانەکانیان بگەیەنن.

> ئیسرائیل وڵاتێکی بەهێزی ناوچەی دژبەری تارانە و
> لە هەموو کات و جێگا و شوێنێکدا دەرفەتیان هەبێت هێرش دەکەنە سەر پێگە و نفووزی
> ڕێژیمی ئاخوندی و بەهێزبوونی توانا بەرگری و سەربازییەکانی تاران
> بەمەترسیگەلێکی گەورە لەسەر ئاسایشی خۆیان دەزانن و
> کاتێک ئەو بارودۆخە گۆڕانی بەسەردا دێ و
> هەموو لایەک و هاوبەش و دۆستەکانی کۆشکی سپی هەست بە ئارامی و نیگەرانیان تەواو دەبێت،
> کە حکوومەتی ئاخوندی بە تەواوی هەوسار کرابێ

> نیەتی سپای پاسداران ئەوەیە کە بە دژبەرانی بڵێت توانا هەواڵگری و بەرگرییەکانی تاران بە
> تەواوی گەشەی کردووە و بە زیادکردنی ئامێرێکی ماهوارەیی،
> هەنگاوێکی گەورەی ناوە و شەڕی نەیارە مێژووییەکانی پێدەکرێت.

> لێکترازان و دوورکەوتنەوەی گەلانی ئێران لە ڕێژیمی ئاخوندی تا دێت زیاتر دەردەکەوێ و
> بێکاری و گرانی و تێکچوونی هاوسەنگی بازاڕ و بەتاڵانبردنی داهات
> و سامانی گشتی نەتەوەکانی وڵات لە لایەن سەرانی حکوومەتی تارانەوە،
> تووڕەیی و ناڕەزایەتی بەرینی بەرهەم هێناوە و شەقامی ئێران چاوەڕوانی دەرفەتێک دەکات
> کە بۆ جارێکی تر بەدژی حکوومەت دەست بە ڕاپەڕێن و تێکۆشانی سیاسی و مەدەنی بکەنەوە.

بەکورتی تاران هەر کارێك دەکات کە فشاری زیاتری ناوچەیی بە ڕێگای هاوبەش و میلیشیا چەکدارەکانیدا بخاتە سەر بەرژەوەندییەکانی کۆشکی سپی و هێزەکانی ئەمریکا بە هەر جۆرێك بۆیان بلوێ و بگونجێ، لە سەر سنوورە ئاوی و وشکاییەکانی ئێران دووریان بخاتەوە و فشار لە سەر نەیارەکانی دروست بکات بۆ ئەوەی گوێ لە تاران بگرن.

بەهۆی ململانێی لەمێژینەی تاران لەگەڵ ئەمریکادا، بەشێکی گرینگی داهات و سامانی گشتی نەتەوەیی وڵاتی، بۆ بەهێزکردنی باڵی سەربازی سپای پاسداران بە کار هێناوە و ژیان و گوزەرانی خەڵك لەڕووی ئابووری و کۆمەڵایەتییەوە بە تەواوی بەسەریەکدا ڕماوە.

ئێران جووڵەی سەربازی هێزە ئەمریکاییەکان بە مەترسی گەورە لەسەر هێمنی و ئاسایشی خۆی دەزانێ و لە خۆوە نییە بەربینگ بە ئیداری ترامپ دەگرن کە لێیان دوور بکەوێتەوە و کاروچالاکییەکانیان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا ڕابگرن.

ئەگەر بێت و ئەمریکا ستراتیژی نوێ و پێچەوانەی لەهەمبەر ئێراندا بگرێتەبەر و هێزەکانی بکێشێتەوە، ئیدی ئەوکات تاران بەتەواوی دەست بەسەر پێگە و ڕۆڵی ئەو وڵاتەدا دەگرێ و دۆست و هاوپەیمانەکانی ئەمریکا، ئاسایشی سیاسی و نەتەوەییان دەکەوێتە مەترسی و بارودۆخێکی بەتەواوی مەترسیدار باڵ بەسەر ناوچەکەدا دەکێشێت و ئێران بە ئامانجەکانی دەگات و زیاتر پێشڕەوی بەرەو قووڵایی هەرێمە گرینگ و ستراتیژییەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دەکات.

ئیسرائیل وڵاتێکی بەهێزی ناوچەی دژبەری تارانە و لە هەموو کات و جێگا و شوێنێکدا دەرفەتیان هەبێت هێرش دەکەنە سەر پێگە و نفووزی ڕێژیمی ئاخوندی و بەهێزبوونی توانا بەرگری و سەربازییەکانی تاران بەمەترسیگەلێکی گەورە لەسەر ئاسایشی خۆیان دەزانن و کاتێك ئەو بارودۆخە گۆڕانی بەسەردا دێ و هەموو لایەك و هاوبەش و دۆستەکانی کۆشکی سپی هەست بە ئارامی و نیگەرانیان تەواو دەبێت، کە حکوومەتی ئاخوندی بە تەواوی هەوسار کرابێ و بە قسەی خۆش و هێور، هەرگیز ڕاستەڕێ نابێ و دەست لە سیاسەتی فیتنە و ئاژاوەگێڕییەکانی لە سەر ئاستی نێودەوڵەتی و ناوچەی هەڵناگرێت.

سەرۆکی ئەمریکا و بەشێکی بەرچاو لە بڕیاربەدەستانی کۆشکی سپی سەربەئیدارەی ترامپ سەبارەت بە ڕێژیمی ئێران ڕوانینیان گۆڕاوە و بەو ئاکامە گەیشتوون کە هێزەکانی سەر بە سپای پاسداران لە کەنداودا بە هۆی سووڕانەوەیان و مانۆڕدان بە دەوروبەری هێزە دەریاییەکانی واشنگتۆندا، گەلێك جار لە ناوگانە سەربازییەکانیان نزیك دەبنەوە و ئامانجی تاران لەو کارەی بە تەواوی ڕوونە کە خۆی بە خاوەنداری ئەو هەرێمە ستراتیژییە سەربازی و بازرگانییە دەزانێت و دەیهەوێت ئەو ناوەی بۆ چۆڵ بکرێت و بەتەنیا حوکمڕانی بەسەر ئەو هەرێمە ئاویە گرینگ و ستراتیژییەدا بکات.

خۆنیشاندان و سووڕانەوەی قایقە چاوەدێرییە ئاوییەکانی حکوومەتی ئێران لە نزیك هێزە ئاوییەکانی ئەمریکادا، بە دڵنیاییەوە هەڵسەنگاندنی هەڵوێستی سیاسی واشنگتۆنە بە دەرەجەی یەکەم و ئەگەر هەستیان بە نەرمی نواندنی کۆشکی سپی بکردایە، بێگومان شویان لێ هەڵدەکێشاو تاران دەچووە قۆناغێکی نوێی ستراتیژی سەربازی بۆ دەست بەسەرداگرتنەوەی سوورەئاوەکان.

دانڵد ترامپ لە لێدوانێکی توندی دژ بە ئێران، داوای لە هێزە ئاوییەکانی دەکات کە هات و بەلەمە سەربازییەکانی ئێران لێیان نزیك بوونەوە و هێڵی سووریان بەزاند، وڵامی توندیان بدەنەوە و لێیان قبووڵ نەکرێت لەوەی زیاتر کەڵەگاییان لێ بکەن و بەدەوریاندا بێن و بڕۆن و سنووری خۆیان ببەزێنن.

ئەمریکا دەمێکە ستراتیژی سیاسی و سەربازی خۆی لەهەمبەر ئێراندا گۆڕیوە و ئەو کات کە قاسم سلێمانی کردە ئامانجی سەربازی و لە ناوی برد، بە ئاشکرا بە ئێرانی گووت ئەگەر لە سەر ئەو سیاسەتەیان بڕۆن، بەو جۆرە بەربینگیان پێدەگرێ و بە تەواوی لە سەر دەسەڵات لایان دەدات.

حکومەتی تاران بە هەڵدانی مانگی دەستکرد و پەرەدان بە چالاکییە سەربازییەکانی لە عێراق و فەلەستین و سووریەدا و زیادکردنی ژمارەی بەلەمە ئاوییەکان کە بە شێوەیەکی سەربازی ڕێکخراون و کۆمەڵێك دەزگای هەواڵگریان تێدا جێگیر کراوە و دەستیان بە جووڵەی تازە کردووە، نیەتی سپای پاسداران ئەوەیە کە بە دژبەرانی بڵێت توانا هەواڵگری و بەرگرییەکانی تاران بە تەواوی گەشەی کردووە و بە زیادکردنی ئامێرێکی ماهوارەیی، هەنگاوێکی گەورەی ناوە و شەڕی نەیارە مێژووییەکانی پێدەکرێت.

بێگومان ئەو بڕە لە تێکنۆلۆژی هەواڵگری و سەربازی کە ئێران پیشانی دەدات و هەڕەشەی پێ دەکات، بە مانای ئەوە نییە کە ئێران ئەو توانا سەربازی و بەرگرییەی لە ئاستی وشکایی و ئاوی و ئاسمانی هەیە تاکوو بکەوێتە شەڕی ئەمریکا و بە «هێز» باڵانسی سیاسی و نێودەوڵەتی بە سوودی خۆی بگۆڕێت.

هەر یەک لەو دوو وڵاتە هەوڵ دەدەن دەسەڵاتی خۆیان بەسەر ئەو هەرێمەدا بەرفراوانتر بکەن و بەو ڕێگایەدا بەرژەوەندییە سیاسی و ئابووری و بازرگانییەکانی خۆیان بپارێزن.

وەختێك ئەو هاوکێشە سیاسییە سوودی دەبێت کە ئێران لە ڕووی ئابووری و متمانەی نێوخۆییەوە، کارێکی شیاوی کردبێت و بەو جۆرەی ئەمڕۆ بێگومان لە توانایدا نییە درێژە بە کەڵاوەکێشی بدات لەگەڵ ئەمریکا و جگە لە زیان گەیاندن بە پێگە و بەرژەوەندییەکانی، چەند هەنگاوێك لە داواکارییەکانی دەگەڕێتەوە دواوە .

ڕێژیمی ئاخوندی لە ئێستادا بە تەواوی نیگەرانی بارودۆخی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی نێوخۆیە و ئەگەری زۆری هەیە خەڵکی ناڕازی و بێکار و بێ ئومێد بە داهاتوویان، بڕیار و هەنگاوی تازە بە دژی دەسەڵاتی ئاخوندی بهاوێژن و ئەوکات دەرفەتی باشتر بۆ نەیارەکانی تاران پێك دێ کە سوود لەو خاڵە لاوازەی تاران وەربگرن و بە سانایی لە نێوی بەرن.

حکومەتی ئێران لەو هەرێم و سنوورەدا پەرە بە چالاکییەکانی دەدات کە ئەمریکا بە هاوکاری و پشتیوانی وڵاتانی ناوچەیی هەوڵی بەرفراوانکردنی نفووز و دەسەڵاتی دەدات و بوونی خۆی بەتەواوی سەلماندووە؛ ڕێژیمی ئاخوندی دژایەتی پێکەوەژیانی ئاشتیخوازانەی ناوچە دەکات و بە فەرمی لەو شوێنانە پەرە بە ئاڵۆزی و بارگرژییەکان دەدات و خۆی دەردەخات و زۆر تێیدا چالاک بووە، کە واشنگتۆن بە پاوانی خۆی دەزانێ و ڕێگا بە ئێران نادات لە پەرێزی ئەودا پێی زیاتر درێژ بکات.

ڕێژیمی ئاخوندی ئێران لەگەڵ کۆمەڵێك گرفتی گەورەی سیاسی و ئابووری بەرەوڕوو بۆتەوە و بێگومان هێزی ڕزگاربوون لەو قەیرانەیان فرە لاوازە و ئەگەر هێندێك جار لە ڕاگەیاندنەکاندا باسی توانا ئابووری و سەربازی و سەقامگیریە سیاسییەکانی وڵات دەکات بێگومان خۆیان باشتر دەزانن ئەوەی دەیڵێن و ئیدیعای دەکەن، بەتەواوی نادروستە و ئەو جۆرە سیاسەتکردنەی کاربەدەستان، خۆی سەلماندنی ئەو دۆخە نالەبارە دەردەخات کە تێیکەوتوون.

ڕێژیمی تاران لە پەرێزی ئەمریکادا پەرە بە چالاکییەکانی خۆی دەدات کە بۆ ئیدارەی ترامپ جێگای قبووڵکردن نییە و بە هەڕەشە و مەترسی لە سەر ئاسایشی هەرێمایەتی دەزانێ و پاراستنی بەرژەوەندییە ئابووری و بازرگانییەکانی لە قۆناغی کۆڤید ١٩ دا بۆ کۆشکی سپی گرینگی تایبەتی تری هەیە و بەهێزکردنی پەیوەندییەکانی لەگەڵ دۆست و هاوبەشە مێژووییەکانی لە سەر ئاستی نێودەوڵەتیدا، بە بژاردەیەکی نوێ و بەجێ دەزانێ و ڕێگا بە تاران نادات لە هەرێمە ستراتیژی و نفووزییەکانی واشنگتۆندا، پەرە بە چالاکییەکانی بدات.

لێکترازان و دوورکەوتنەوەی گەلانی ئێران لە ڕێژیمی ئاخوندی تا دێت زیاتر دەردەکەوێ و بێکاری و گرانی و تێکچوونی هاوسەنگی بازاڕ و بەتاڵانبردنی داهات و سامانی گشتی نەتەوەکانی وڵات لە لایەن سەرانی حکوومەتی تارانەوە، تووڕەیی و ناڕەزایەتی بەرینی بەرهەم هێناوە و شەقامی ئێران چاوەڕوانی دەرفەتێك دەکات کە بۆ جارێکی تر بەدژی حکوومەت دەست بە ڕاپەڕین و تێکۆشانی سیاسی و مەدەنی بکەنەوە.

پەتیخوازیی زمانی

لە ستراتێژیی پاکژهێشتنەوەوە هەتا پەتای بێ ستراتێژی هێشتنەوەی زمان

ڕەهبەر مەحموودزادە

بەشی یەکەم

پەتیخوازیی زمانی[١] لە ڕەوتی بەستانداردکردنی زۆربەی زمانەکاندا، هاوشانی گەشەکردنی بیر و وشیاریی نەتەوەیی، بەرەبەرە چەکەرەی کردووە و دواتر بەخۆیدا هاتووە و فراژوو بووە. ئەم ڕەوتە لەناو هەندێک زماندا سنووری بۆ داندراوە و بە شێوەی بەرزەفتکراو[٢] و بەگوێرەی بەرنامە، کاری پێ کراوە و هەیشبووە بەشێوەیەکی نازانستی و بە بێ هیچ چاوەدێرییەکی زمانەوانی سنووری بەزاندووە و چەشکە و مرخی زمانیی زمانزانی بەمشوور و لەزەبری تەزاندووە.

لە بواری زمانی کوردیدا، هەر لە سەرەتای گوورانی زمانی نووسینەوە، پەتیخوازی، جێگە و پێگەیەگی پتەوی لە پێواژۆی[٣] بەستانداردکردندا بۆخۆی تەرخان کردووە و بووە بە بنەمایەکی سەقامگیر و پەیڕەوکراو؛ بەڵام ئەم بنەما دەستڕۆیشتووە سەرەڕای دەسەڵاتی هەتا ئێستا بەردەوامی ئەوەندەی من ئاگادارم بە شێوەیەکی ئاکادێمیک و لە چوارچێوەی توێژینەوەیەکی هەمەلایەنەدا لێی نەکۆڵدراوەتەوە و وەک شیاوە شی نەکراوەتەوە.[٤] وشەی «پەتی» لە کوردیدا، چەند مانای هەیە. مانایەکی بریتییە لە ڕووت و خواس و ماناکەی دیکەی بریتییە لە خالیس و ناتێکەڵاو.[٥] ئەو مانایەی لە باسوخواسی بەستانداردکردنی زماندا مەبەستی نووسەران و توێژەرانی کورد بووە، مانای دووهەمی وشەی پەتییە: زمانێکی ناتێکەڵاو و خۆماڵیی کوردی بەڵام بەو لێکدانەوەیەش خەرمانەی تەمومژی دەوری دەستەواژەی «کوردیی پەتی» نارەوێتەوە. مانای دووهەمیش، خۆی چەندین سازدەری[٦] جوداواز لەخۆی دەگرێ. زاڵبوونی هەرکام لەم سازدەرانە دەتوانێ ئاراستەی[٧] پەتیخوازی بە ئاقارێکی دیکەدا ببا و ڕوخسارێک بە پەتیخوازی ببەخشێ کە لە ڕوخسارەکەی تر جوداواز بێ. بەر لەوەی باسی ئەم سازدەرە جوداوازانە بکەین با ئاورێک لە دیرۆک و چیرۆکی سەرهەڵدانی تێڕوانینی پەتیخوازی لە زمانی نووسینی کوردیدا بدەینەوە. لە ژمارەی پێنجی ڕۆژنامەی «پێشکەوتن» کە لە ساڵی ۱۹۲۰ لە شاری سلێمانی دەرچووە، کەسێک بەناوی «ئەحمەد» وتارێکی نووسیوە و باسی ئەوەی کردووە کە ناکرێ زمانی نووسینی کوردی کوتوپڕ و بەشێوەیەکی دەستکرد لە ڕەگەزەکانی زمانی وەک فارسی و عەرەبی داماڵدرێ و «ڕووت بکرێتەوە«. بە ئاشکرا دیارە ئەم نووسینە کاردانەوەیەک لە بەرانبەر ڕەوتی ڕوو لە گەشەی پەتیخوازی بووە. هەڵبەت دەبێ سەرنج بدەینە ئەو خاڵە کە ئەم نووسەرە لە بنەڕەتدا دژایەتی ڕەوتی پەتیخوازی نەکردووە، بەڵکوو ڕاسپێرییەکەی ئەوە بووە کە «ئەربابی نووسین» لێگەڕێن ئەم ڕەوتە بە شێوەیەکی سروشتی و بە خێراییەکی مەنتیقی بچێتە پێش و یەکدابەدوو و بە پاڵەپەستۆ زمان بەرەو دەراوێکی دوور ڕەکێش نەکەن. نووسەر دەڵێ: «بێینە سەر مەقسەد. وا دیارە کە ئەربابی نووسین، جەنابیان خەریکن کە بەجارێ زبانی کوردی لە زبانی فارسی و عەرەبی ڕووت بکەن. بەجارێ سادە و ئازادی بهێڵنەوە. ئەمەش لە پڕا مومکین نابێ. [...] زبانی عەرەبی زۆر دەوڵەمەندە، هەروا بە دەسوبردێ ناتوانین ئیستیغنای لێ بکەین. هەرچەن ئەمە ئینکار ناکرێ ئەمڕۆ لە کورد و عەشایری کوردەواری خۆمان کە جنووبییە، زبانیان هەیە زۆر سادە و ئازادە. ئەگەر ئەربابی خۆی بگەڕێ و لێکی باتەوە، نزیکی ئیمکان دەبێ کە ئەمەندە ئیحتیاجی نەنوێنین، سەربەخۆ زبانی ئێمەش ڕەنگ و شکڵێک بەجوێ بۆ خۆی پەیا بکا. بەڵام ئەو زەرافەت و ئەو جیناس و حەلاوەتەی کە هەیە تێک دەچێ [و] نامێنێ. ئەمە لازمە [بەڵام] نەک وا بە دەسوبردێ.»[٨]

بۆچوونی ئەحمەد بەگ ڕێک لە ژمارەی دواتردا وڵامی پێدراوەتەوە و نووسەرێکی دیکە بەرگری لە ڕوانگەی پەتیخوازی کردووە و بە زمانێکی پەتیتریش داکۆکی لە بۆچوونەکانی خۆی کردووە. ئەم دەمەتەقەیە نموونەی یەکەمین باسوخواسە زمانییەکان لەناو کورددا بووە. ئەوەی جێگای سەرنجە ئەوەیە لەناو ئەم وتارانەدا نەک هەر بۆچوونەکان «وەدەنگ هاتوون» و بە گژ یەکدا چوون، بگرە شێوازەکانی نووسینیش بە جودا قەڵافەتی خۆیان «نیشان داوە« و لە بەرانبەر یەکدا ڕاوەستاون.

نووسەری دووەم دەنووسێ:

«جاری پێشوو لە «پێشکەوتن»دا لەسەر زمانی کوردی شتێک درێژە درابوو[٩] کە ئەم زمانە بەجارێک لە عەرەبی و فارس[ی] ڕووت نەکرێت و ناکرێت. بەڵێ خۆ دیارە لە پڕێکدا کەس نابێ بە کوڕێک. بەڵام ئەوەی لە دەست بێت و بکرێت، بۆچ نەکرێت. وا دەزانم ئەو نووسینانە کە عەرەبی و فارسی تێکەڵە، ئەگەر بڵێم زۆر کەسی واهەیە کە تێی ناگا، درۆ نەبێت. وەک لە فەرموودەکەی ئەحمەد بەگدا ئەم دێڕەی تیا نووسرابوو» ئەو زەرافەت و تەراوەتە، ئەو جیناس و حەلاوەتە« ئێوە بن و خوا، ئەمە کەی کوردییە؟ یەکێ لە عەرەبی زۆر شارەزا نەبێ لەمە چۆن دەگات؟ کوێخا و پیاوماقووڵەکانمان یەکە یەکە ئەمانەیان لێ بپرسنەوە باش دەرئەکەوێت کە درۆ ناکەم»[١٠] هەتا ئێرە بە ئاشکرا دیارە ئەوەی بەرگری لە «کوردیی پەتی» دەکا، لەڕاستیدا بانگەشەی گەڕانەوە بۆ زمانی خۆماڵیی خەڵکی ئاسایی دەکا. کاتێک نووسەری دووەم دەڵێ :»کوێخا و پیاوماقووڵەکانمان یەکە یەکە ئەمانەیان لێ بپرسنەوە باش دەرئەکەوێت کە درۆ ناکەم» مەبەستی ئەوەیە تەنانەت پیاوماقووڵانی کوردیش سەردەرە لەم زمانە ناکەن، نەخوازە خەڵکی ڕەشۆکی و ئاسایی.

هەر لەم سەروبەندەدایە کە وشەی «پەتی» بۆ یەکەم جار بۆ ئەم مەبەستە تایبەتە دە کار دەکرێ: «جاران وا بە بیردا دەهات کە کوردی نانووسرێت و ناخوێنرێتەوە. کەچی دەرکەوت کە باش دەنووسرێت و دەخوێنرێتەوە. بەڵام وەک زمانەکانی تر لە پێشەوە ماندوویەتییان تیا کێشاوە ئینجا بووە بە شتێک و جێگا و شوێنێکی باشی گرتووە، ئەمیش ماندوویەتی دەوێت بۆ ئەمە کە جوانتر و باشتر بنووسرێت و بخوێنرێتەوە و جێگایەکەی بەرزتر بگرێتەوە. جا ئەویش لەسەر خۆوڵاتییەکان، لەسەر بیردارەکان و کوردە پەتییەکان کە یەک بگرن چی پێویستە بکرێت»[١١]

لێرەدا «پەتی» وەک ئاوەڵناوی شێوە نووسینێکی تایبەت بەکار نەهێنراوە بەڵکوو وەک ئاوەڵناوی «کوردە خۆماڵییەکان» دە کار کراوە. دەتوانین سۆسەی[١٢] ئەوە بکەین کە مەبەست لە کوردی خۆماڵی ئەو کەسەیە کە بە زمانی ڕەوانی خەڵکی ئاسایی کورد قسە دەکا. ئەگەر هەتا ئەو ڕێکەوتە ڕاسپێریی پەتیخوازی ئەوە بووە کە لەمە بە دواوە وشە و دەربڕینی بێگانەی ئەوتۆ کە خەڵکی ئاسایی کورد تێی ناگا بە خوت و خۆڕایی و زیاتر لە ڕادەی پێویست لە زمانی نووسینی کوردی بار نەکرێ و ڕوخساری زمانی کوردی پێ نامۆ و ناشیرین نەکرێ، نزیکەی دوو سێ دەیە دواتر پەتیخوازی ئاراستەیەکی دیکەی ڕەچاو کردووە و بۆ ئاقارێکی تری تێتەقاندووە. ئیدی لەم قۆناغە تازەیەدا پەتیخوازی ڕەوتێکی ڕادیکاڵی بەخۆوە گرتووە. واتە نەک هەر پێش بە بەکارهێنانی وشە و دەستەواژەی بێگانەی ئەوتۆ گیراوە کە تا ئەو کاتە لەناو کورددا دەکار نەکراون، بگرە تێگەڕاون ئەو وشە بە ڕەچەڵەک بێگانانەی سەدان ساڵە لە ناو کورددا گوتراون و دەم بە دەم و سینگ بە سینگ پارێزراون و ڕاگوێزراون، بە چەشنێک کە خوێندەوار و نەخوێندەوار وەکوو یەک تێیان گەیشتوون و بوونەتە بەشێک لە مڵکی ئەم زمانە، هەموویان بە خڕ و پتوونی هەڵقەندووە و بە سووکی تووڕیان هەڵداوە هەتا گوایە بە کردەوە وەباڵیان بۆ ئەم ڕاستییە کێشابێ کە ماڵی قەڵب سەر بە ساحەبی. هەژار هەر لە بەرانبەر ئەو جەماعەتەدایە کە دەنگی هەڵبڕیوە و بە چینێک منداڵی ڕیشسپی و پیری و بەلانک و دەسرازەی ناو هێناون کە بەناوی کوردایەتیی تۆخ لە زمانی کوردی بوونەتە مێمڵ و قل بە قل و چڵ بە چڵی ئەو زمانە دەپشکنن و هەر کە وشەیەکیان دیتەوە کە بۆنی عەرەبی یا فارسی لێ بێ، کارەساتێک دەگێڕن و کارێکی پێ دەکەن دۆم بە ژنی خۆی نەکردبێ.[١٣] مامۆستا هەژار ئاوا لەسەر بابەتەکە دەڕوا: «پسپۆرانی زمانزانی لەو بڕوایەدان بەشێکی زۆر لە وشەگەلی لاوەکی کە تێکەڵ بە زمانێک بووە و زۆر لە هەواری تازەیدا ماوەتەوە و نەخوێندەواری میواندار فێری بووە و لەسەر زار و زمان خۆش تێ، نابێ هیچ دەستی لێ بدرێ و ناشێ هەرگیز وەلا بنرێ؛ ئەوە تازە بۆتە مڵک و بەکەڵك دێ و خزمەتکاری بێمووچەیە، پێشوونانیش فەرموویانە نۆکەری بێ مزە و خەڵات، تانجی سەری ئاغایەتی. بۆ نموونە تۆ بە شوانێک، ڕەوەندێک کە هەر نەزانێ خوێندن بەری بە کوێوەیە، قەڵەم بێژی دەزانێ مەبەستت چییە؛ بەڵام بێژە پێنووس، داخوا لێت ناپرسێ پێنووس چییە؟ تۆ بۆ ئەوەی حاڵی بکەی دەبێ بێژی نیازم لە پێنووس قەڵەمە«[١٤]

کەواتە وەکوو ئەنجامگیرییەک هەتا ئێرەی باسەکەمان دەتوانین بڵێین پەتیخوازی لەناو کورددا چەندین سازدەری مانایی لەخۆگرتووە کە وا نییە ئەو سازدەرانە خاوەنی ئاراستەیەک بن و ناچارەکی[١٥] تەواوکەر و ڕەواییپێدەری یەکتری بن و وێک هەڵبکەن. لێکهەڵاواردنی ئەو سازدەرانە بۆ شیکردنەوەی مانای پەتیخوازی زۆر گرینگە. تۆفیق وەهبیش پەتی دەنووسی، حەسەنی قزڵجیش پەتی دەنووسی بەڵام پەتی نووسین لەلای کەسانێکی وەک حەسەنی قزڵجی بریتی بوو لە پێملبوون بە مەنتیقی «سروشتی» زمانی هەڕەمەی خەڵک. کەچی پەتی نووسین لە روانگەی کەسانێکی وەک تۆفیق وەهبی بە مانای دەستەمۆکردنی زمانێکی «دەسکرد»ی داماڵدراو لە وشەی بێگانە بوو. دەتوانین جوداوازیی ئەم ڕوانگانە بەشێوەی خوارەوە هاوێر بکەین:

١. ئەم شێوازەی پەتیخوازی دەیهەوێ پێملی مەنتیقی سروشتی زمانی خەڵک بێ لە نێوان ڕوانگەکانی زمانەوانیدا زیاتر بەلای ڕوانگەی تەوسیفی[١٦] دا دەشکێتەوە و ئەم شێوازەش وا گەرەکیەتی زمانێکی دەسکردی داماڵدراو لە وشەی بێگانە دەستەمۆ بکا، زیاتر بەلای ڕوانگەی دەستووری[١٧] دا دەشکێتەوە. بۆ لێک جوداکردنەوەی ئەم دوو شێوازە، بە پەتیخوازیی تەوسیفی و پەتیخوازیی دەستووری ناویان دەهێنین.

٢. پەتیخوازیی تەوسیفی و پەتیخوازیی دەستووری هەر کامەیان بە شێوەیەکی تایبەت دژی بەکارهێنانی وشەی بێگانەن. لە پەتیخوازیی تەوسیفیدا دژایەتی لەگەڵ بەکارهێنانی ئەو وشە بێگانانە دەکرێ کە بۆ زمانی خۆماڵی نامۆن و بەکارهێنانیان لەم زمانەدا تازەباوە بەڵام ئەو وشە بە ڕەچەڵەک بێگانانەی ماوەیەکی دوور و درێژە لە زمانی خۆماڵیدا دەکار دەکرێن وەلا نانرێن.[١٨] لە پەتیخوازیی دەستووریدا نەک هەر وشەی بێگانەی تازەباو وەرناگیرێن بگرە ئەو وشانەی لەناو کوردیدا باو بن بەڵام ڕەچەڵەکی بێگانەیان هەبێ ڕادەماڵدرێن.

٣. هەر لەسەر بناغەی خاڵی پێشوو، لە پەتیخوازیی تەوسیفیدا جوداوازییەک لە نێوان وشەی «بەڕەچەڵەک بێگانە« و وشەی «نامۆ» دادەندرێ؛ واتە ئەو وشە بەڕەچەڵەک بێگانانەی ماوەیەکی زۆرە بۆ خەڵک بێگانە نین و خەڵکی خوێندەوار و نەخوێندەوار وەکوو یەک لە بەکارهێنانیان ناسڵەمنەوە، بە نامۆ حیساب ناکرێن؛ بەڵام ئەو وشە بێگانانەی بۆ خەڵک ـ بە تایبەتی بۆ خەڵکی نەخوێندەوار ـ نامۆن و لەچاو وشە بەڕەچەڵەک بێگانەکان تازەباو و تازەداکەوتوون، بۆژۆیان لێ دەکرێ کەچی لە پەتیخوازیی دەستووریدا جوداوازییەکی لەم چەشنە لە گۆڕێدا نییە.

٤. پەتیخوازیی دەستووری بەکارهێنانی وشەی بێگانە ناپەژرێنێ بەڵام لەحاست بەکارهێنانی وشەی کوردیی داتاشراو یا بێدەنگە یا تەنانەت پشتیوانیشی لێ دەکا. کەچی ئەو هەستیارییەی لە پەتیخوازیی دەستووریدا بە نیسبەتی وشەی بێگانە هەیە لە پەتیخوازیی تەوسیفیدا بە نیسبەتی وشەی کوردیی داتاشراو لە گۆڕێدایە.

٥. لە پەتیخوازیی دەستووریدا، ئەو هەستیارییەی بۆ وشەی عەرەبی هەیە بۆ وشەی فارسی لەگۆڕێدا نییە، بگرە لەپاڵ لەمپەرێکی پۆڵایین کە لە بەرانبەر وشەی عەرەبیدا ساز دەکرێ، ڕێگا بۆ لێشاوی وشەی فارسی دەکرێتەوە و ئەگەر بەکارهێنانی وشەی عەرەبی بە بقە نیشان بدرێ، ئەو گوتە و نووسراوانەی وشەی فارسییان تێدایە بە دەربڕینێکی «لووکس» و شێوازێکی شیاو حیساب دەکرێن بەڵام لە پەتیخوازیی تەوسیفیدا هەستیارییەکە بۆ هەموو وشە نامۆکان کەم و زۆر وەکوو یەکن.

٦. بەڵام خاڵی هاوبەش ـ و هەڵبەت خاڵی لاوازی ـ ئەم ڕوانینانە ئەوەیە کە هەردووکیان لە ڕەوتی بەستانداردکردنی زماندا لەجیاتی «ڕێسا» گرینگی بە «ناوچە« دەدەن. واتە کاتێک ناکۆکییەکی زمانی دێتە ئاراوە، مەرجەعی چارەسەرکردنی ئەو ناکۆکییە، شێوەئاخافتنی ناوچەیەکی تایبەتە، کە لە ڕوانگەی هەر دەستەیەک لەم نووسەرانە بە ئاخافتنێکی ڕەسەن و پاراو حیساب دەکرێ. دیارە لەسەر ئەو ناوچەیەش کە شێوەزارەکەی بە مەرجەع دادەندرێ، هیچ ڕێککەوتنێک لەگۆڕێدا نییە. کەسانێک دەڤەری سلێمانی بە خاوەنی ئەم شێوەزارە دەزانن و کەسانێک ناوچەی موکریان. تاقمێک چاویان لە شێوەزاری ئەردەڵانە و دەستەیەکیش بنزاراوەی دەڤەری سۆران بە گرینگ دەزانن. بەڵام لەمەدا کە هەموویان لەجیاتی بە مەرجەع زانینی ڕێسا، دەگەڕێنەوە بۆ شێوەزاری ناوچەیەکی تایبەت، پێکەوە هاوبەشن.

٧. خاڵێکی هاوبەشی دیکە کە ئەم دوو ڕوانینانە پێکەوە کۆدەکاتەوە ئەوەیە کە لە پەژراندن و نەپەژراندنیاندا، لە بە پەتی زانین و بە غەوارەدانانی ڕەگەزە زمانییەکاندا هەر بە تەنیا «وشە«یان بۆ گرینگە و ئاوڕ لە یەکەی زمانیی گەورەتر لە وشە نادەنەوە. جگە لەم دوو بۆچوونە سەرەکییەی ئاماژەیان پێ کرا، لە مێژووی پەتیخوازیی لە بەستێنی زمانی کوردیدا هێندێک بۆچوون دەربڕدراون کە لەگەڵ ئەوەی جێبەجێ کردنیان، بۆی هەبوو ڕەوتی بەستانداردبوونی زمانی کوردی خێراتر بکا، بەڵام بەکردەوە ئەم بۆچوونانە پەراوێز خران و بە هێند نەگیران. وتارێکی کاکە ڕەحمانی موهتەدی کە لە گۆڤاری نیشتمان، بڵاوکەرەوەی بیری کۆمەڵەی ژ.ک دا بەناوی خوازراوی «برای ڕاست» بڵاو بووەتەوە، بەشێوەیەکی ڕوون و ئاشکرا نیشاندەری ئەم بۆچوونەیە. نووسەر لە بەشێکی وتارەکەیدا دەنووسێ:

«زبانی کوردی لە حەیسی پێ نووسینەوە منداڵێکی هەژدە مانگییە و تازە خەریکە فێری گرۆگاڵ ئەبێ، لابود دەبێ گوێ بداتە ئەو زبانانە کە دەورەی منداڵییان تەی کردووە لەو جوملەیە زبانی عەرەبی و فارسی کە هەردووکیان لەلایەن عولەمای زبانەوە بە زبانێکی عیلمی قبوول کراون. ئەوانە نووسین و کوتنیان جوێیە. وەک دەنووسن وا ناڵێن؛ وەک دەڵێن وا نانووسن. بۆ نموونە چەند میسالێکی زیکر دەکەم: عەرەب دەنووسێ «لای شیئی» دەڵێ «لیش». فارس دەنووسن «میروم»،»نان» و «جان»، دەڵێ «میرم»، «نون» و «جون». [...]ئەمن دەبینم ١. نووسینی زبانی کوردی بە خەلافی ئوسوولی عیلمیی زبان، تابعی تەلەفوزاتی عامە کراوە و ئەسڵ و حەقیقەتی کەلیمە کوردییەکە نانووسرێ. ٢. لە کەلیماتی عەرەبیدا تەسەروفات دەکەن کە موخالفی عیلم و ئەمانەتە. مەسەلەن حرووفی «ص» و «ث» بە «س» و «ذ» و «ض» بە «ز» و «ط» بە «ت» دەنووسن. ئەم دوو کارە یەکەمیان دەبێتە سەبەبی لەنێوچوونی ئەبنیە و سیەغی کەلیماتی کوردی، چونکو خەلق ئیعتماد دەداتە سەر نووسراوەکان و بە سەحیحیان دەزانێ و بۆ دۆزینەوەی ئەسڵی بەناکەیان خەریک نابێ.[...] و دووەمیان ئەڵبەتە ئەو نووسراوانە لە تەڕەف بێگانەکانەوە دەخوێندرێنەوە و دەبنە مایەی سوخریەی عولەما و فوزەڵاکانی ئەوان.[...] بە عەقیدەی من دەبێ ئەوی کوردی ڕووتە بە ئەسڵ و سیغەی کوردییە سەحیحەکەی بنووسرێ و ئەوی کەلیماتی بێگانەیە بە چ حرووفێک بۆخۆیان دەینووسن وا بنووسرێت.[...] ئەوە ڕەئی و نەزەریەی کورت و کوردیی منە لەبابەت نووسینی زبانی کوردییەوە و مەقسوود کردنەوەی دەرکی موباحەسەیە بۆ پاک کردنەوەی زبانی کوردی»[١٩] لەم نووسراوەیەدا نووسەر بەشێوەیەکی تەواو جوداواز دەڕوانێتە گوتەزای «پاک کردنەوەی زبانی کوردی». نووسەر دەڵێ زمانی کوردی تابعی تەلەفوزاتی عامە نەکەین و «ئەبنیە« و «سیەغ»ی وشە کوردییەکان نەشێوێنین. ئەم ڕوانگەیە بۆ پەتیخوازی ڕێک لە ئاراستەی ڕەوتی بەستانداردکردنی زمانی کوردیدایە؛ ڕوانگە و ئاراستەیەک کە لە پانتای نووسینی کوردیدا هەتا ئەمڕۆ، بەکردەوە وەکوو ڕوانگەیەکی ڕەسمی، وەرنەگیراوە و دەکار نەکراوە.

لە پەیجی کەسۆکیی نووسەر وەرگیراوە

KURDISTAN

Published by Democratic Party of Iranian Kurdistan • No : 773 • 4 May 2020

ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:

www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com

http://www.pdki.org
pdkiran@club-internet.fr

telegram.me/PDKImedia

ڕۆژنامەی کوردستان بە مەبەستی هەرچی زیاتر ئاشکراکردنی پێشێلکارییەکانی مافی مرۆڤ لە ناوچەکانی کوردستانی ڕۆژهەڵات، هەر دوو حەوتوو جارێک ڕاپۆرتێک لە سەر بارودۆخی مافەکانی مرۆڤ لە کوردستانی ڕۆژهەڵات بڵاو دەیخاتە بەردیدی خوێنەران ڕۆژنامەی کوردستان.

ئەم ڕاپۆرت و ئامارانە باس لە حاڵەتەکانی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە ماوەی دوو حەوتووی سەرەتای مانگی بانەمەڕی ساڵی ٩٩ی هەتاوی، لە شار و ناوچە کوردنشینەکانی کوردستانی ڕۆژهەڵات دەکات کە بریتین لە حاڵەتەکانی دەستبەسەر کردن، بانگهێشت، ئێعدام، کوژران و بریندار بوونی کۆڵبەران، کرێکاران، خۆکوشتن، زیندانیان و مەحکووم کردنی هاووڵاتییان لە کوردستانی ئێران.

ئەم ڕاپۆرتە لە ناوەندی ئاماری ئاژانسی هەواڵدەریی کوردپا، تۆمار کراوە.

گواستنەوەی هاووڵاتییان بۆ زیندان:

ڕۆژی شەممە ١٣ی بانەمەڕ، «زەینەب جەلالیان»، زیندانیی سیاسیی کورد خەڵکی شاری ماکۆ، بۆ زیندانی قەرچەکی وەرامین ڕاگوێزرا.

ئەو زیندانییە سیاسییە، ڕۆژی چوارشەممە ١٠ی بانەمەڕ، لە زیندانی خۆی بۆ زیندانەکانی ورمێ، کرماشان و ئێڤینی شاری تاران ڕاگوێزرابوو

دەسبەسەر کردنی هاووڵاتییان :

ڕۆژی یەکشەممە ٣١ی خاکەلێوە، هاووڵاتییەکی کورد بە ناوی «سالار سەعیدپوور» خەڵکی سەقز، لەلایەن هێزە ئیتلاعاتییەکانەوە دەسبەسەر کرا و بۆ شوێنێکی نادیار ڕاگوێزرا.

ڕۆژی سێشەممەی حەوتووی ڕابردوو، هاووڵاتییەکی کورد بە ناوی «ئیسماعیل ئەردەوانی» کوڕی «جەلال»، تەمەن ٣٢ ساڵ وخەڵکی گوندی «تەرخاناوا»ی مەریوان، لەلایەن هێزە ئیتلاعاتییەکانەوە دەسبەسەر کرا و ڕەوانەی گرتنگەی ئیدارەی ئیتلاعاتی سنە کرا.

ڕۆژی شەممە ٦ی بانەمەڕ، هاووڵاتییەک بە ناوی «جەمیل خادەم» تەمەن ٤٢ ساڵ، لە سێڕێیانی «سێروو»ی ورمێ، لەلایەن هێزە ئەمنیەتییەکانەوە دەسبەسەر کرا و بۆ شوێنێکی نادیار ڕاگوێزرا.

ڕۆژی شەممە ٦ی بانەمەڕ،»هادی ئەحمەدپوور کوڕی مەحموود، ئیدریس کەریمزادە، خەلیل کەریمی کوڕی ساڵح، کەریم کەریمی کوڕی ساڵح و بارزان کەریمی کوڕی ساڵح» خەڵکی شاری بانە، لەلایەن هێزە ئیتلاعاتییەکانەوە دەسبەسەر و بۆ شوێنێکی نادیار ڕاگوێزراون.

هەروەها ڕۆژی یەکشەممە ٧ی بانەمەڕ، هێزە ئەمنیەتییەکان بە بێ بەڵگەی یاسایی دوو هاووڵاتیی کوردیان بە ناوەکانی «فەرهاد ئەحمەدیپوور کوڕی عەبدوڵڵا و بێستوون ئەحمەدیپوور کوڕی عەبدوڵڵا» دەسبەسەر کردووە و بۆ شوێنێکی نادیاریان ڕاگواستوون.

هێزە ئەمنییەتییەکان هاووڵاتییەکی کوردیان بە ناوی «فەرشاد ڕەحمانی» تەمەن ٣٣ ساڵ خەڵکی شاری کامیاران دەسبەسەر کرد.

ڕۆژی چوارشەممە ١٠ی بانەمەڕ، بەرپرسی مۆزخانەی گوندی «نێ»ـی مەریوان بە ناوی «فاتیح ئەرژەنگی» کوڕی محەممەد شەریف لەلایەن پاسگای زرێبارەوە بانگهێشت و دواتر دەسبەسەر کرا.

ڕۆژی یەکشەممە ١٤ی بانەمەڕ، دوو هاووڵاتیی کوردی خەڵکی سنە، بە ناوەکانی «تارق « و «بێنیامین ڕەحیم پوور» کوڕی «مووسا»، لەلایەن هێزە ئەمنیەتییەکانەوە دەسبەسەر کران و بۆ شوێنێکی نادیار ڕاگوێزران.

ڕۆژی شەممە ١٣ی بانەمەڕ، هاووڵاتییەکی کورد بە ناوی «عەبدوڵڵا ئەدوایی» خەڵکی گوندی «سلێن» لە ناوچەی هەورامان سەر بە شاری سەوڵاوا، بە هۆکاری نادیار دەسبەسەر کرا و هێزەکانی ئیتلاعاتی سپای پاسداران ناوبراویان بۆ شوێنێکی نادیار ڕاگواست.

لە ماوەی ڕۆژانی ڕابردوودا، لاوێکی کورد بە ناوی «ئالان بەنگین» تەمەن ٢١ ساڵ و خەڵکی گوندی «کانی ڕەش»ـی شنۆ، لە کاتی سەربازیدا لەلایەن هێزە ئەمنییەتییەکانەوە دەسبەسەر کرا و بۆ شوێنێکی نادیار ڕاگوێزرا.

پاش دەسبەسەرکردنی ئەو لاوە کوردە، لاوێکی دیکەی خەڵکی ئەو گوندە بە ناوی «یەحیا ئیبراهیمی» تەمەن ٢٠ ساڵ، لەلایەن هێزە ئەمنییەتییەکانەوە دەسبەسەر کراوە و ئەویش بۆ شوێنێکی نادیار ڕاگوێزراوە.

داسەپاندنی حوکمی زیندان بە سەر هاووڵاتییان:

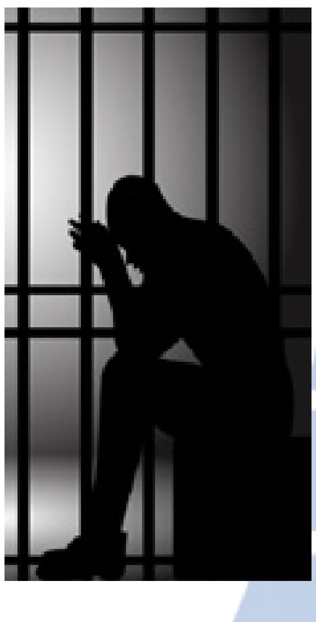

ڕۆژی پێنجشەممە ٤ی بانەمەڕ، چالاکێکی مەدەنی و ئەندامی پێشووی کۆمەڵەی سەوزی کوردستان، بە ناوی «ئەکبەر گەوێلی»، لەلایەن لقی یەکی دادگای ئینقلابی سنەوە بە ٥ ساڵ زیندان مەحکووم کرا.

لقی یەکی دادسەرای نیزامیی ورمێ، هاووڵاتییەکی کوردی بە ناوی «سەید سامان حوسێنی» خەڵکی شاری ڕەبەت، بە دوو ساڵ زیندانیی تەعزیری و دوورخرانەوە بۆ زیندانی ئەردەبێڵ مەحکووم کرد.

دادگای ئینقلابی مەهاباد لاوێکی خەڵکی ئەو شارەی بە ناوی «بێهنام ئەلیاسی» کوڕی «فەتاح»ـی بە دوو ساڵ زیندان مەحکووم کرد.

ناڕوونی چارەنووسی هاووڵاتییان:

دوو زیندانیی کورد بە ناوەکانی «جەماڵ یووسفی» خەڵکی گوندی «موشیرئاوا» و «حوسێن ئیبراهیم حەمزە» کوڕی «عەبدوڵڵا» و خەڵکی گوندی «قەرەگۆل» سەر بە شاری بۆکان، ماوەی چوار ساڵە چارەنووسیان ناڕوونە. ئەو دوو زیندانییە لەم دواییانەدا لە زیندانی بۆکانەوە بۆ زیندانی مەهاباد ڕاگوێزران.

هاووڵاتییەکی کورد بە ناوی «محەممەد ئیبراهیم زادە» خەڵکی گوندی «خورینج»ـی شاری پیرانشار، ماوەی دوو مانگە لە گرتنگەکانی سپای پاسداران لە شارەکانی نەغەدە و ورمێ چارەنووسی ناڕوونە.

هاووڵاتییەکی کورد بە ناوی «ئیسماعیل ئەردەوانی» کوڕی «جەلال»، تەمەن ٣٢ ساڵ و خەڵکی گوندی «تەرخان ئاوا»ی مەریوان، پاش دەسبەسەرکرانی، چارەنووسی ناڕوونە.

کوژران و برینداربوونی کۆڵبەران و کاسبکاران:

ڕۆژی سێشەممە ٢ی بانەمەڕ، مەئموورانی هێزە ئینتزامییەکان لەسەر بڕیاری دادستێنی (دادستان) شاری دەڕەشار سەر بە پارێزگای ئیلام، دووکانی «کابینتسازی»ـی هاووڵاتییەکیان ڕووخاند.

بە وتەی سەرچاوەیەکی ئاگادار، شارەداری بە بیانووی نەبوونی مۆڵەتی یاسایی (پروانە ساخت) بۆ دروستکردنی ئەو دووکانە، پێشتر بڕی ٢ میلیۆن تمەنیان لەو کاسبکارە سەندبوو.

ڕۆژی سێشەممە ٩ی بانەمەڕ، فڕۆکە شەڕکەرەکانی دەوڵەتی تورکیە بەرزاییەکانی «خواکورک»، لە سنووری هەرێمی کوردستانیان بۆردومان کرد و دوو هاووڵاتیی شنۆیی بە ناوەکانی «فاخر تازە وارد» تەمەن ٣٥ ساڵ و «ڕەشید پیرۆتی» تەمەن ٣٦ ساڵ، لەو بۆردومانەدا گیانیان لەدەست دا.

گیان لە دەستدان و برینداربوونی کرێکاران:

ڕۆژی شەممە ٦ی بانەمەڕ، کرێکارێکی تەمەن ٥١ ساڵە، لە کاتی کارکردن لە کارگەیەکی موزائیکسازی لە گوندی ئیسلامییەی شاری سیراوان سەر بە پارێزگای ئیلام گیانی لەدەست دا. لەو ڕووداوەدا، بەهۆی بەربوونەوەی ئاسنەواڵە لە جەرەسەقیل ئەو کرێکارە گیانی لەدەست دا. هەروەها کرێکارێکی دیکە لاقێکی شکا و بۆ چارەسەریی پزیشکی ڕەوانەی ناوەندی دەرمانی کرا.

لەلایەکی دیکەوە، چەند ڕۆژ پێش، کرێکارێکی بیناسازی لە شاری دەڕەشای پارێزگای ئیلام، بەهۆی بەربوونەوەی باڵابەر بەسەریدا، گیانی لەدەست دا.

سەرلەبەیانیی ڕۆژی یەکشەممە ١٤ی بانەمەڕ، کۆڵبەرێکی کورد بە ناوی «مەحموود مورادی» کوڕی حاجی «جەلال»، بە تەقەی هێزە نیزامییەکانی حکوومەت لە سنووری «هەنگەژاڵ»ـی بانە گیانی لەدەست دا. ئەم کۆڵبەرە کوردە ماوەی ١٨ ڕۆژ بوو ژیانی هاوبەشی پێکهێناوە.

ئێوارەی ڕۆژی شەممە ١٣ی بانەمەڕ، ژمارەیەک لە کۆڵبەران لە بەرزاییەکانی سنووری «نۆکان و کانی زەرد»ی سەردەشت کەوتنە بۆسەی هێزە نیزامییەکانی حکوومەت و لە ئەنجامی تەقەی هێزە نیزامییەکان، کۆڵبەرێک بە ناوی «محەممەد ئیبراهیم زادە» تەمەن ٣٧ ساڵ و خەڵکی گوندی «نەبی ئاوێ»ـی شاری ڕەبەت، گیانی لەدەست دا.

لەو پەیوەندییەدا، لە ماوەی ڕۆژانی ڕابردوو، کۆڵبەرێکی دیکەی کورد بە ناوی «سدیق ئەحمەدی» لە بەرزاییەکانی نزیک گوندی سنووری «وەکیل» سەر بە شاری چاڵدێران بە تەقەی هێزە نیزامییەکانی حکوومەت پێکرا و بۆ چارەسەریی پزیشکی ڕەوانەی ناوەندی دەرمانی کرابوو.

تەقینەوەی مین:

بەهۆی تەقینەوەی یەکێک لە مینە بەجێماوەکانی شەڕی ٨ ساڵەی ئێران و عێراق لە ناوچەی مێهران سەر بە شاری ئیلام، ئەفسەرێک و سەربازێک بریندار بوون.

فەرماندەری دێهلوڕان لەو بارەیەوە ڕایگەیاند: «ئەو ڕووداوە لە ناوچەی فەکەی سەر بە شاری مێهران ڕووی داوە و ٢ کەس لە هێزەکانی ئەرتشی حکوومەتی ئێرانیش، بریندار بوون».

ئێعدام کردن و داسەپاندنی ئێعدام بە سەر هاووڵاتییان:

سەر لە بەیانی ڕۆژی سێشەممە ٢ی بانەمەڕ، شایان سەعیدپوور، زیندانیی مەحکووم بە ئێعدام لە زیندانی سەقز لە سێدارە درا.

بنەماڵەی «شایان سەعیدپوور»، کە ڕۆژی دووشەممە ١ی بانەمەڕ، بۆ دوایین چاوپێکەوتن لەگەڵ کوڕەکەیان بانگهێشتی زیندانی سنە کرابوون و هەروەها هەوڵەکانی هاووڵاتییانی و پیاوماقووڵانی شاری سەقز، بۆ وەرگرتنی ڕەزامەندیی بنەماڵەی کوژراوەکە، بۆ پێشگرتن لە سێدارەدانی ئەو زیندانییە مەحکووم بە سێدارەیە، بێئاکام مایەوە.

وێڕای لێخۆشبوونی بنەماڵەی کوژراوەکە داواکاری سەقز بڕیاری سێدارەی شایان سەعیدپووری داوە. یەکێک لە نزیکانی بنەماڵەی سەعیدپوور بە (ئاژانسی کوردپا)ی ڕاگەیاندبوو: «بنەماڵەی سلێمان ئازادی (کوژراوەکە)، ڕەزامەندیی خۆیان دەربڕیوە کە بە دانی دیە، لە جێبەجێکردنی حوکمی سێدارەی شایان لێخۆشبن».

سەرلەبەیانیی ڕۆژی چوارشەممە ٣ی بانەمەڕ، حوکمی لەسێدارەدانی «لوقمان ئەحمەدپوور» خەڵکی بانە، زیندانیی تاوانبار بە «کوشتنی بەئەنقەست»، لە زیندانی ناوەندیی سنە جێبەجێ کرا.

سەرلەبەیانیی ڕۆژی پێنجشەممە ٤ی بانەمەڕ، زیندانییەک بە ناوی «سینا محەممەدی» خەڵکی گوندی «سرنجیانە»ی شاری دێولان کە بە تۆمەتی «کوشتنی بەئەنقەست» لە زیندان بوو، سەرەڕای هەوڵی چالاکانی مەدەنی بۆ لێخۆشبوونی بنەماڵەی کوژراوەکە لە ئێعدامکردنی ئەو زیندانییە، لەسێدارە درا.

سەرلەبەیانیی ڕۆژی دووشەممە ٨ی بانەمەڕ، زیندانییەک بە ناوی «کەیوان ئەڵلامورادی» خەڵکی گوندی «بلۆواناوا»ی شاری دێولان، بە تاوانی «کوشتنی بەئەنقەست» لە زیندانی ناوەندیی سنە لەسێدارە درا.

ڕۆژی چوارشەممە ٣ی بانەمەڕ، زیندانییەک بە ناوی «تورەج موراد حاسڵی» کوڕی «عەلیجان»، تەمەن ٣٤ ساڵ و خەڵکی گوندی «قەڵای شیان» سەر شاری شاباد، بە تاوانی «کوشتنی بەئەنقەست» لە زیندانی دێزڵاوای کرماشان لەسێدارە درا.

سەرلەبەیانی ڕۆژی هەینی ٥ی بانەمەڕ، دوو زیندانی بە تۆمەتی «کوشتنی بە ئەنقەست» بە ناوەکانی «عەبدولواحید فەیزی و پەیام (ڕامیار) موخلس» خەڵکی شاری بانە، لە زیندانی ناوەندیی شاری سنە، ئێعدام کران. ئەو دوو زیندانییە، چەند ڕۆژ پێش بۆ جێبەجێکردنی حوکمەکەیان، ڕەوانەی ژووری تاکەکەسی زیندانی ناوەندیی سنە کرابوون.

سەر لەبەیانی ڕۆژی سێشەممە ٩ی بانەمەڕ، زیندانییەک بە ناوی «زورار پەیغامی» خەڵکی شاری شنۆ، بە تاوانی «کوشتنی بە ئەنقەست» لە زیندانی ورمێ لە سێدارە درا.

سەر لەبەیانی ڕۆژی سێشەممە ٩ی بانەمەڕ، زیندانییەک بە تاوانی «کوشتنی بە ئەنقەست» بە ناوی «فایەق شەریفی» خەڵکی شاری دیواندەرە لە زیندانی ناوەندیی شاری سنە، لە سێدارە درا.

خۆکوژی ژنان و پیاوان:

شەوی هەینی ٥ی بانەمەڕ، ژنێکی لاو بە ناوی «سارینا غەفووری» تەمەن ٢٤ ساڵ، بەهۆی کێشەی بنەماڵەییەوە کۆتایی بە ژیانی خۆی هێنا.

ئەو ژنە لاوە لە ماڵی باوکی و لە ڕێگای خۆهەڵواسینەوە خۆی کوشت.

کچێکی لاو بە ناوی «سومەیە بەهمەنی» تەمەن ٢٣ ساڵ کچی عومەر، بە هۆی کێشەی بنەماڵەیی خۆی سووتاند. کێشەی بنەماڵەیی هۆکاری سەرەکیی خۆسووتانی ئەو کچە لاوە بووە.

مانگرتنی زیندانییان:

«بورهان کەمانگەر»، ئەندامی گرووپی مۆسیقای «کۆڕاڵ»ـی کامیاران، لەهەمبەر دژایەتیکردنی ئیدارەی ئیتلاعاتی ئەو شارە بە پێنەدانی مورەخەسی لە ڕۆژی دووشەممە ٨ی بانەمەڕ، بە تەقەڵدانی لێوەکانی، مانی لە خواردن گرت.

بانگهێشت کردنی هاووڵاتییان بۆ ناوەندە ئیتلاعاتییەکان:

ڕۆژی چوارشەممە ١٠ی بانەمەڕ، لە بەرەبەری ڕۆژی جیهانیی کرێکار، ئیتلاعاتی سپای پاسداران لە شاری سنە چەند چالاکی کرێکاری بانگهێشتی ئەو ناوەندە ئەمنیەتییە کرد و لێپرسینەوەیان لەگەڵ کردن.شوناسی یەکێک لەو کەسانە بریتییە لە «موزەفەر ساڵحنیا» کە وێڕای هاوژینەکەی بانگهێشت کراوە.

ڕۆژی پێنجشەممە ١١ی بانەمەڕ، لە بەرەبەری ڕۆژی جیهانیی کرێکار، ئیدارەی ئیتلاعاتی سنە، چوار چالاکی کرێکاریی بانگهێشت کرد و بۆ ماوەی چەند کاتژمێر لێپرسینەوەی لەگەڵ کردن.» شەیس ئەمانی، شەریف ساعدپەنا و هاوژینەکەی شەهلا دڵبینا» لەلایەن ئیدارەی ئیتلاعاتی سنە لە ڕێگای تەلەفۆنەوە بانگهێشتی ئەو ناوەندە حکوومەتییە کران.

لەلایەکی دیکەوە، ئیدارەی ئیتلاعاتی سنە، «هاجەر سەعیدی»، چالاکی کرێکاری و ژنانی بانگهێشت و لێپرسینەوەی لێ کرد.

. ڕۆژی شەممە ١٣ی بانەمەڕ، «سۆهراب مورادی»، چالاکی فەرهەنگیی کوردی خەڵکی شاری شابادی کرماشان، بانگهێشتی ئیدارەی ئیتلاعاتی سپای پاسداران لەو شارە کرا.

Kurdistan Press Agency